

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 21 (280) ЛИСТОПАД

2013

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 21 (280) листопад 2013

Засновано в лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 27 вересня 2013 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступники головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор **Бур'ян М. С.,**

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.,**

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.,**

доктор педагогічних наук, професор **Горошкіна О. М.,**

доктор сільськогосподарських наук, професор **Конопля М. І.,**

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії „Педагогічні науки”:

доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.,**

доктор педагогічних наук, професор **Гавриш Н. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Докучаєва В. В.,**

доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Максименко Г. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Ротерс Т. Т.,**

доктор педагогічних наук, професор **Сташевська І. О.**

доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чернуха Н. М.,**

доктор педагогічних наук, професор **Чиж О. Н.**

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см .

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів „Список використаної літератури і примітки” (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

ЗМІСТ

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

1. **Коляда М. Г.** Вплив множини факторів на результати педагогічного прогнозування..... 5
2. **Chizhenkova R. A.** Mathematical analysis of bibliometrical indices of investigations of influence of non-ionized radiation of different kinds upon neurons (medline-internet)..... 12

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ТА КЕРУВАННІ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ

3. **Атаманчук Ю. М.** Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом..... 18
4. **Гуревич Р. С.** Навчання в співтовариствах у контексті можливостей глобальної мережі інтернет..... 23
5. **Давискіба О. В.** Напрями розвитку дистанційного навчання як елементу віртуального освітнього простору..... 30
6. **Дітковська Л. А.** Організаційно-педагогічні умови формування ікт-компетентності майбутніх соціальних працівників..... 36
7. **Кадемія М. Ю.** Використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання у вищих навчальних закладах..... 46
8. **Кириленко Н. М.** Педагогічні основи формування інформаційної культури майбутніх учителів під час навчання з використанням інформаційних технологій..... 52
9. **Кутепова Л. М.** Сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів з інформатики та обчислювальної техніки: проблеми стандартизації..... 58
10. **Ломакіна Л. В.** Навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів..... 64
11. **Монастирна Г. В., Бондаренко Т. В.** Сучасні інформаційні засоби в педагогічних технологіях як фактор підвищення ефективності навчально-виховного процесу.. 69
12. **Осадчий В. В.** Сучасний стан використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній підготовці майбутніх учителів..... 76
13. **Переяславська С. О.** Підходи до організації курсового проектування з дисципліни «бази даних та інформаційні системи»..... 81
14. **Птахіна О. М.** Особливості використання інформаційних технологій (Web 2.0) в навчальному процесі ВНЗ..... 87

15. **Шевчук О. Б.** Використання інформаційних технологій навчання в економічній освіті..... 94
16. **Яровенко А. Г.** Проектування компетентнісної моделі майбутнього вчителя інформатики..... 101

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАННІ

16. **Золотарьова О. В.** Роль і значення загальнолюдських цінностей у системі виховної роботи вищого навчального закладу..... 109
17. **Ковальчук В. Ю., Білецька Л. С., Стасів Н. І., Силюга Л. П.** Розвиток алгоритмічної культури учнів початкових класів в умовах комп'ютеризації навчання..... 114
18. **Крупенко О. В.** Влияние IT технологий на мышление и преподавание преподаваемого материала..... 119
19. **Носуля П. В.** Стан дослідження проблеми формування інформаційно-технологічної компетенції майбутніх учителів фізики..... 123
20. **Сімкова І. О.** Цілі і зміст навчання усного перекладу з аркуша майбутніх філологів..... 129
21. **Тютюнник О. І.** Принципи вибору систем комп'ютерної математики для створення програмних засобів навчального призначення..... 134

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

22. **Анад Али Шахейд** Формирование духовно-нравственных ценностей у будущих учителей изобразительного искусства на основе диалога культур..... 140
23. **Юсеф Ю. В.** Особливості формування комунікативної культури майбутніх лікарів у сучасному соціокультурному середовищі..... 145
- Відомості про авторів..... 151**

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІМІТАЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

УДК 37(075.8)

М. Г. Коляда

ВПЛИВ МНОЖИНИ ФАКТОРІВ НА РЕЗУЛЬТАТИ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ

Прийнято вважати, що самим безпосереднім і працездатним чинником майбутнього є сфера освіти. Саме освіта «працює» на майбутнє, визначаючи особистісні якості кожної людини, його знання, уміння, навички, світоглядні і поведінкові пріоритети, а отже, в остаточному підсумку, – економічний, моральний, духовний потенціал суспільства, цивілізації в цілому. Цілком природно, що саме освіта як глобальне і дуже специфічне суспільне явище, яке одержало в буквальному значенні повсюдне поширення і розвиток, не може бути поза зоною спеціальних випереджальних, тобто прогностичних досліджень [1].

Перш за все педагогічне прогнозування *в широкому сенсі* націлено на пошук шляхів, методів і засобів підвищення престижу самої освіти; дослідження можливостей зовнішнього (економічного і морального) і внутрішнього (психолого-педагогічного) стимулювання і мотивації навчання, підвищення престижу знань, професійної компетентності, широкої освіченості і культури людини.

У вузькому сенсі, педагогічне прогнозування спрямовано на виявлення шляхів підвищення ефективності дидактичного процесу на основі його принципової переорієнтації: від переважно виконавчої, репродуктивної діяльності тих, кого навчають – до переваги творчого, пошукового початку на всіх його етапах; від жорсткої уніфікації, однаковості цілей, змісту, методів, засобів і організаційних форм виховання, навчання і розвитку – до індивідуалізації і диференціації навчально-пізнавальної діяльності.

Серед науковців, що займалися проблемами прогнозування соціальних систем можна виділити І. В. Бестужева-Ладу, О. І. Карманчікова, О. Б. Кірик, Л. О. Кудринську, Г. О. Наместнікову, В. М. Сафронова, К. І. Ставицьку. Проблемам вирішення питань педагогічного прогнозування приділяли свою увагу такі дослідники як О. С. Белкін, Б. Л. Вульфсон, О. М. Гендін, Б. С. Гершунський, Л. М. Грибова, І. К. Журавльов, Е. Г. Костяшкин, В. О. Кутьєв, І. Я. Лернер, В. О. Сітаров, М. М. Скаткін; окремі аспекти застосування прогнозування в освітньому процесі вивчали С. Є. Бакулев, В. І. Баландін, Т. В. Димова, Є. П. Єфремов, В. М. Іванов та ін. Але, лише

невелика кількість наукових розробок присвячена саме прогнозуванню педагогічних систем, процесів та явищ (В. П. Беспалько [2], Б. С. Гершунський, Л. М. Ланда [3]), а проблема впливу множини дії зовнішніх та внутрішніх факторів на результати педагогічного прогнозування вивчалася тільки І. П. Підласим [4], тому представлена тема дослідження є *актуальною і своєчасною*.

Мета статті – розкрити особливості впливу множини чинників і причин зовнішньої та внутрішньої дії на результати педагогічного прогнозування. Серед *завдань*, що виникають при цьому, ми виокремили лише два: 1) вивчення специфіки дії сукупності множини факторів, що впливають на процес педагогічного прогнозування та 2) закономірності, які обов'язково необхідно враховувати при відносності значущості цих факторів, особливо при зміні стану педагогічної системи, або при новому наборі інших чинників.

Для педагогічного прогнозування найчастіше виникає необхідність у знаходженні закономірностей через уніфікацію, спрощення через розбиття складного процесу і явища на більш прості та зрозумілі компоненти. Виникає запитання, чому так складно формалізувати педагогічні процеси та явища? Відповідь проста, і полягає в тому, що процеси людської діяльності відбуваються одночасно під впливом безлічі причин та факторів, і цей вплив має не частковий чи розрізнений характер, а являє собою комплексну систему. І. П. Підласий виділяє чотири генеральні фактори, що визначають у сукупності формування ефективного дидактичного процесу: *навчальний матеріал, організаційно-педагогічний вплив, навченість учнів (студентів) і час, витрачений на навчання (учіння)* [4].

Генеральний фактор, пов'язаний із *навчальним матеріалом* містить у своєму складі дві комплексні (об'єктивність інформації і дидактична обробка), шість загальних (зміст, кількість, якість, форма, структура, спосіб викладу) і понад 50 причин часткового характеру.

До загальних факторів навчання, що характеризує *організаційно-педагогічний вплив* на занятті, серед інших відносяться такі: методи викладання і навчання, організаційні форми, навчальні ситуації, працездатність педагога і тих, кого навчають, контроль і перевірка результатів роботи, тип і структура навчального заняття, практичне застосування надбаних знань, умінь, використання засобів навчання, обладнання навчального процесу, умови навчання (у тому числі санітарно-гігієнічні, психофізіологічні, організаційні, зокрема, моральний клімат у педагогічному і учнівському (студентському) колективах, співробітництво між педагогами і тими, кого навчають, і т. ін.). *Фактори навчання*, що діють поза заняттями (їх не менше 20).

Третій генеральний фактор, *навченість студентів*, – це їхня здатність (придатність) до навчання і можливість досягнення ними запроєктованих результатів у встановлений час. Доцільно розглядати індивідуальну і групову (колективну) навченість. Як і у факторах, що вже

було розглянуто, ця складова виділяє два комплексних чинника: *навченість на заняттях* і *навченість у поза аудиторній діяльності*.

Четвертий генеральний фактор – *час*. У цій групі також можна виділити *витрати часу безпосередньо на занятті* і *витрати часу на самопідготовку* (самонавчання).

Усього ж на навчання і на його результати під час заняття впливає не менш як 150 загальних факторів, а кількість конкретних причин досягає 400–450 [4, с. 78].

У результаті вивчення дидактичних процесів було виявлено, що вони мають властивість *неповторності*, яка, в свою чергу, негативно впливає на прогноз цих процесів. Справа в тому, що виявлені зв'язки у первинному експерименті істотно змінюються стосовно повторних досліджень. По суті, експериментатор уже має справу фактично з іншим «матеріалом», а це відбувається через те, що ніколи не вдається дотриматися тих умов експерименту, які були раніше. Змінюється комплексний вплив безлічі перерахованих факторів і причин, у результаті міняється не тільки суб'єкт вивчення, а змінюється вся навколишня об'єктивна реальність. Тому в педагогіці «чистих» експериментів не буває, як би ретельно вони не були підготовлені та проведені [5, с. 45].

Усі педагогічні явища пов'язані між собою послідовною зміною одних подій іншими: це і складає сутність навчально-виховних процесів. Педагогічний процес являє собою єдине ціле, і всі явища в ньому є взаємозалежними, як вузли в сітці. Прогнозувати педагогічні явища, це означає відшукати ті ледве помітні нитка, за допомогою яких даний вузол у сітці зв'язується з іншими вузлами.

Якщо два, або більше педагогічних явища постійно виникають разом чи постійно впливають (виникають) один із одного, тоді необхідно відшукати той зв'язок, що їх поєднує. Процес розпізнавання, визначення природи і властивостей цих зв'язків, установлення співвідношення між ними, і є *процесом педагогічного прогнозування*.

Для визначення загального простору в педагогічній системі проводять ранжирування чинників і причин, що беруть участь у цьому процесі за їх відносною значущістю (важливістю), тобто встановлюють так звану «вагу» фактора. Наприклад, у групових освітніх системах на першому місці виявляється *фактор співробітництва і кооперації* (взаєморозуміння і взаємовиручки), у дидактичних системах, що працюють за схемою індивідуальної траєкторії навчання – *працездатність* того, кого навчають, у виховних системах – *фактор емоційності і чутливості* того, кого виховують.

Утруднення педагогічного прогнозування полягає ще й в тому, що будь-яка загально-психологічна закономірність реально існує тільки в різноманітних індивідуальних варіантах і, строго кажучи, вона сама може бути зрозуміла і формалізована тільки через той чи інший тип її узагальнення. Вирішення ж багатьох прикладних проблем прогнозування

стосовно психологічних аспектів поведінки людини вимагає і знання індивідуальних розходжень, і їх надійної діагностики та оцінки прогностичних можливостей тестів і т. ін. – у кінцевому рахунку, саме розуміння індивідуальності того, кого навчають і лежить в основі успішного психолого-педагогічного прогнозування.

У той же час, у конкретних випадках для окремої особистості, при різних комбінаціях значень педагогічних чинників їх відносний вплив на *функцію відгуку* може сильно мінятися. Цю функцію реагування іноді називають *цільовою функцією*. При цьому звичайно виділяють два взаємозалежних питання: 1) Який із факторів має найбільший відносний вплив на зміну функції відгуку при даній комбінації педагогічних чинників?; 2) Чи зберігається відносна значущість факторів при зміні стану педагогічної системи, або при новому наборі інших чинників?

Відповідь на перше запитання дає так званий *закон мінімуму*. Відповідно до цього закону відносна дія окремого педагогічного фактора тим сильніше, чим більше він наближається в порівнянні з іншими педагогічними чинниками до мінімального значення.

Уперше цей закон був застосований в екології в 1840 році німецьким хіміком Юстусом фон Лібіхом, який установив, що продуктивність окультурених рослин у першу чергу залежить від тієї живильної речовини (мінерального елементу), який представлений у ґрунті найменшою часткою. Пізніше він був доповнений В. Шелфордом, який додав йому форму *«закону толерантності»*.

Останній щодо педагогічної практики може бути сформульований у такий спосіб: *ефективність педагогічного впливу залежить від комплексу педагогічних факторів і причин; по кожному чиннику мається діапазон толерантності, за межами якого продуктивність (ефективність) дії чинника зовсім зникає*.

Педагогічні процеси і явища можуть мати широкий діапазон толерантності щодо одного фактора і зовсім вузький – щодо іншого. Наприклад, для ефективності навчання на занятті чинник часу, відведеного на контроль вивченого, має набагато більші межі, ніж фактор уміння учитися. Останній відразу звужує ефективність навчання до мінімуму.

Якщо умови за одним педагогічним чинником неоптимальні, то може звужитися і діапазон толерантності стосовно інших педагогічних чинників. Мінімальним буде вважатися такий фактор, за яким для досягнення заданої (досить малої) зміни функції відгуку потрібна мінімальна зміна відносно цього фактора.

Для наочності цього закону Ю. фон Лібіх використовував модель бочки. Згодом вона одержала назву «бочка Лібіха». Точно так, як об'єм бочки (у нашому випадку, – обсяг навченості або вихованості), виготовленої з нерівних за висотою дощочок обмежений самою короткою дощечкою, так і максимально можливий результат буде обмежений зрізом найвищої дощечки, а фактично отриманий – зрізом найкоротшої (рис. 1).

Зрозуміло, що продуктивність залежить від висоти найменшого (мінімального) фактора, і щоб її підвищити, треба нарощувати саме цей чинник.

Для кожної особистості, цей мінімальний фактор свій: у когось це обсяг пам'яті (короткострокової і довгострокової), у когось це – уважність, а у когось – працездатність. Якщо розглядати закон мінімуму для всього класу, то тут на перший план виходять інші чинники, що лімітують, наприклад, працездатність класу, періодичність контролю, технології і методи навчання і т. ін.

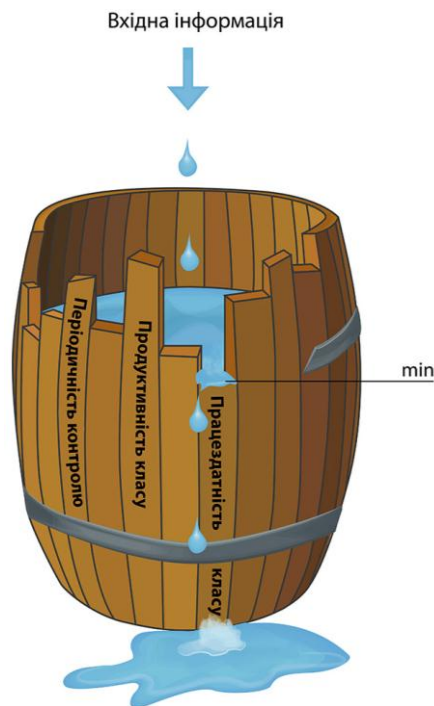

Рис. 1. «Бочка Лібіха» як наочний приклад дії мінімальних факторів на весь об'єм (обсяг) педагогічної продуктивності чи ефективності

Закон мінімального фактора дозволяє не тільки пояснити причини педагогічних прорахунків, але й впевнено спрогнозувати розвиток педагогічних процесів і результатів у майбутньому. Треба зазначити, що реальна педагогічна дійсність набагато різноманітніша і складніша, ніж представлений тут «механізм» впливу різних чинників. Справа в тому, що дуже часто педагогічні фактори діють разом по 2–3 спільно на інші фактори, або, коли недостатній рівень одних факторів вирівнюється (підвищується або знижується) за рахунок дії інших. Наприклад, недостатній рівень навченості учня компенсується високим рівнем його посидючості і цілеспрямованості в досягненні поставленої мети.

Зараз із розширенням сфери застосування математичних методів і з розвитком теорії факторного аналізу, а також із застосуванням

комп'ютерної техніки на основі інформаційних технологій, стало можливим враховувати багатofакторні педагогічні залежності дуже складного типу. Наприклад, *закон спільної дії* (аналог цього закону в екології встановлений А. Мітчерліхом і Б. Бауле ще в 1909 – 1918 рр.) виражає зв'язок, при якому величина педагогічного впливу залежить не тільки від якого-небудь одного (нехай навіть мінімального) фактора, а залежить від усієї сукупності педагогічних факторів одночасно.

Аналіз множини факторів, які впливають на результати педагогічного прогнозування та умов їх реалізації дозволяє зробити наступні **висновки**:

1) існують чинники, що в основному не впливають на динаміку педагогічних систем або поведінку об'єкту прогнозування, але ж іноді вони виявляються значущими;

2) для кожної фази динаміки педагогічних систем та динаміки прояву педагогічних явищ визначальними є свої власні причини і чинники, які мають обмежений термін дії або які знаходяться в межах впливу конкретних обставин;

3) характер і рівень зв'язків для різних фаз динаміки педагогічних систем та для різних об'єктів прогнозування істотно різняться, тому слід враховувати саме ті зв'язки, які мають домінуючу роль і ті взаємовідносини, що мають в часі найбільшу дію;

4) багато виявлених закономірностей, які б вони спочатку не здавалися впливовими, із часом руйнуються (стають не відповідними дійсності).

Розглянуті питання дають лише обмежену картину впливу множини факторів на процеси педагогічного прогнозування. Подальшого розгляду потребують дослідження, щодо виявлення «механізмів» врахування всієї сукупності дії факторів та причин з обліком їх «вагової» (значущої) складової.

Список використаної літератури

1. Гершунский Б. С. Философия образования : Учебное пособие для студентов высших и средних педагогических учебных заведений / Борис Семенович Гершунский. – М. : Московский психолого-социальный институт, 1998. – 432 с. **2. Беспалько В. П.** Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1989. – 192 с. **3. Ланда Л. Н.** Алгоритмизация в обучении / Лев Наумович Ланда. – М. : Просвещение, 1966. – 523 с. **4. Подласый И. П.** Педагогика. Новый курс : учеб. для студ. высш. учеб. заведений : в 2-х кн. / И. П. Подласый. – М. : ВЛАДОС, 2002. – Кн. 1 : Общие основы. Процесс обучения. – 576 с. **5. Подласый И. П.** Педагогика : учебник / И. П. Подласый. – М. : Высшее образование ; Юрайт-Издат, 2009. – 540 с.

Коляда М. Г. Вплив множини факторів на результати педагогічного прогнозування

У статті проаналізовано вплив множини факторів на результати педагогічного прогнозування. Представлено аспект врахування специфіки дії сукупності множини факторів на результат педагогічного прогнозу та аналіз закономірностей, які обов'язково необхідно враховувати при відносній значущості цих факторів; розкрито сутність закону мінімуму щодо дії педагогічних чинників.

Ключові слова: множина факторів, педагогічне прогнозування, педагогічні закономірності, закон мінімального фактора.

Коляда М. Г. Влияние множества факторов на результаты педагогического прогнозирования

В статье проанализировано влияние множества факторов на результаты педагогического прогнозирования. Представлен аспект учета специфики действия совокупности множества факторов на результат педагогического прогноза и проанализированы **закономерности**, которые обязательно необходимо учитывать при относительной значимости этих факторов; раскрыта сущность действия закона минимума относительно педагогических факторов.

Ключевые слова: множество факторов, педагогическое прогнозирование, педагогические закономерности, закон минимального фактора.

Koliada M. G. To influence of set of factors on results of pedagogical forecasting

In article influence of set of factors on results of pedagogical forecasting is analyzed. The aspect of the account of specificity of action of set of set of factors on result of the pedagogical forecast is presented and laws which are necessarily necessary for considering at the relative importance of these factors are analyzed; the essence of action of the law of a minimum concerning pedagogical factors is opened.

Key words: set of factors, pedagogical forecasting, pedagogical laws, the law of the minimum factor.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Адаменко О.В.

UDR 577.359

R. A. Chizhenkova

MATHEMATICAL ANALYSIS OF BIBLIOMETRICAL INDICES OF INVESTIGATIONS OF INFLUENCE OF NON-IONIZED RADIATION OF DIFFERENT KINDS UPON NEURONS (MEDLINE-INTERNET)

Biological effects of non-ionized radiation interest people for many centuries and even thousand years. [1]. In the middle XX-th century in consequence of appearance of new technological approaches investigations of this trend were facilitated. Russian researches (including the author of the present work) made essential contribution to development of this problem.

In indicated trend the greatest importance belongs to neurophysiological studies since the nervous system is of great significance in reactions of organism to non-ionized radiation of different kinds [2-10]. Our pioneering investigations established a key role of influence these penetrating factors on the nervous tissue in the rearrangements functional systems of animals and humans to them.

Bibliometrical investigation of published material on biological effects of non-ionized radiation including neurophysiological aspects was not carried out up to now. Therefore we tried to consider bibliometrical characteristics of investigations on the indicated trend.

Information accumulated in world on these trends during 35-year period in the later half of the XX century (1966-2000) was considered. Quantitative characteristics of publications on biological effects of non-ionized radiation of different kinds: electromagnetic (EMF), magnetic (MF), and electrical (EF) fields. Moreover especially biological effects of microwaves (MW) were selected because this factor was in the center of attention of researchers in the middle of the XX-th century.

Certain data on the problem of the bibliometrical analysis of published works were considered in our recent papers [11-17] and monograph [18]. The present paper is devoted to examination of bibliometrical characteristics of works concerning action of non-ionized radiation of different kinds on neurons.

Bibliometrical investigation of published works was carried out by means of the database "Medline" accessible in Internet. Published works concerning effects of EMF, MW, MF, and EF on condition and functions of neurons were examined. Quantitative characteristics of the number of these published works during 35-year period in the later half of the XX century (1966-2000) were analyzed.

For statistical analysis of the obtained data coefficient of correlation, usual Student *t*-test for comparison of mean values, another Student *t*-test and Wilcoxon test for conjugate pairs were used. Besides the comparison of

sampling fractions (%) of works carried out with different factors in general totality were performed by *t*-criterion for selective fractions of variants.

The number of published works on biological effects of non-ionized radiation during 35-years period from 1966 till 2000 reached 21606. From them only 5935 ones were carried out on neurophysiological objects (27.47 %). But from the latter 770 works were made on neuronal level (12.97%).

General quantitative characteristics of values of published works carried out on neuronal level with application of non-ionized radiation of different kinds (EMF, MW, MF and EF) are demonstrated in table 1. Mathematical comparison of the numbers of published works of indicated trends is presented in table 2.

The table 1 presents general quantitative characteristics of published works about action of EMF, MW, MF, and EF neurons. This table shows significant predominance published works with application of EMF, that takes place at investigation of effects of radiation upon the whole brain and the cortex [11, 12]. The numbers of works with another factors are relatively similar. In contradistinction to cases of investigations in the whole brain and the cortex, the number of works on effects of EF is rather high [11, 12].

The table 2 shows positive correlation between the numbers of works carried out on nervous level with all applicable penetrating factors. Moreover mean value of cases with EMF significantly differs from the same with MW and MF and nearly with EF. Application of tests for conjugate pairs shows significantly distinctions between data with EMF and with another factors. Results of comparison of sampling fractions (%) from the total number of works confirm significant predominance of published works on action of EMF, presented in table 1.

Table 1.

General data on the number of published works carried out with different kinds of non-ionized radiation in neurons during 35-year period

Factors	Characteristics of totalities					
	Total number for 35 years	Mean values over 1 year	Variance	Sigma	Standard deviation	Fraction (%) in general totality
1	277	7.91	70.85	8.42	1.42	35.97
2	165	4.71	17.09	4.13	0.70	21.43
3	152	4.34	23.35	4.83	0.82	19.74
4	176	5.03	22.97	4.79	0.81	22.86
5	770	22.00	388.94	19.72	3.33	100.00

Application: 1 - EMF, 2 - MW, 3 - MF, 4 - EF, 5 - sum.

Table 2.

Comparison of quantitative indices of published works carried out with different kinds non-ionized radiation in neurons during 35-year period

Factors	Comparison of totalities				
	Coefficient of correlation	Student <i>t</i> -test for mean values	Student <i>t</i> -test for conjugate pairs	Wilcoxon test for conjugate pairs (<i>U</i>)	Comparison of fractions in general totality(<i>U</i>)
1 c 2	<u>0.68</u>	<u>2.02</u>	<u>2.98</u>	<u>2.83</u>	<u>6.38</u>
1 c 3	<u>0.74</u>	<u>2.18</u>	<u>3.62</u>	<u>3.47</u>	<u>7.18</u>
1 c 4	<u>0.85</u>	1.76	<u>3.40</u>	<u>2.62</u>	<u>5.71</u>
2 c 3	<u>0.43</u>	0.35	0.46	0.67	0.80
2 c 4	<u>0.63</u>	0.29	0.48	0.01	0.67
3 c 4	<u>0.78</u>	0.60	1.27	1.19	1.47

Application: significant values of coefficients of correlation and statistically significant distinctions between distributions and between sampling fractions are underlined ($r > 0.435$ corresponds to $p < 0.01$; t and $U > 1.96$ corresponds to $p < 0.05$ and > 2.58 corresponds to $p < 0.01$); the other designations as in table 1.

Dynamics of the numbers of published works of all considered kinds during 35-year period were them increase, that took place at works performed on the brain and the cortex [16, 17]. But dynamics of sampling fractions of published works on these trends were different. Prevailing increase of sampling fraction of works on action of MW was in 70-80 years. Similar pattern of dynamics of sampling fractions of published works with MW was noted at works carried out the brain and the cortex [16, 17].

Obtained data show that among published works carried out on neuronal level with application of non-ionized radiation the works on action of EMF prevail, but to lesser extend than in the case of works on the brain and the cortex [16, 17]. Moreover the numbers of published works on neurons with MW, MF, and EF have similar values, which differ these results from the same on the brain and the cortex [16, 17]. The numbers of published works with all indicated factors have steadily increase during analyzed period. However dynamics of the sampling fractions (%) of works about considered factors are not identical. Dynamics of works with application of MW possesses specific character and demonstrates them in middle of observed period, as at investigation on the brain and the cortex [16, 17]. The point is that intensity of investigation of any trend is determined by technical equipment of society and special features of use of different kinds of non-ionized radiation in different time periods.

Hence, results of bibliometrical analysis of works carried out on neuronal level with application of non-ionized radiation differ from the same on the whole brain and the cortex in consequence the greater part of works with EM, but are similar with them according by pattern of dynamics of the number of work with MW. The former connects the large number of applied investigation with these factors on the brain and the cortex. Undoubtedly the later is conditioned by technical equipment of society and its needs.

Now unfortunately researches of applied aspects of neurophysiological effects of non-ionized radiation (dosimetrical, hygienic, therapeutic) are in the lead. Fundamental investigations of neurophysiological effects of non-ionized radiation are played no enough attention to. However, fundament neurophysiological investigations of action of non-ionized radiation are necessary for understanding of formation and organization of reaction upon radiation [2, 3, 18]. Investigations on neuronal level are the most valuable [3-10].

Thus at present paper bibliometrical analysis of published works carried out on neuronal level with application of non-ionized radiation of different kinds is present. The special features of quantitative neurons are considered. Mathematical comparison of the numbers of published works of indicated trends is performed. Complex dynamics of number of these works is considered. All representative data are priority.

References

- 1. Kholodov Yu.A.** Reactions of nervous system on electromagnetic fields.- M.: Nauka, 1975.- 207 p. (in Russian).
- 2. Chizhenkova R.A.** Slow potentials and spike unit activity of the cerebral cortex of rabbits exposed to microwaves // *Bioelectromagnetobiology*. - 1988 - Vol. 9. - No. 3. - P. 337-345.
- 3. Chizhenkova R.A.** Neuronal activity under microwave exposure // *Electromagnetic fields: biological effects and hygienic standardization* / Ed.: M.H. Repacholi, N.B. Rubtsova, and A.M. Muc. - Geneva, 1999. - P. 389-395.
- 4. Chizhenkova R.A., Safroshkina A.A.** Effect of low-intensity microwaves on the behavior of cortical neurons // *Bioelectrochemistry and Bioenergetics*. - 1993. - V. 30. - No. 1. - P. 287-391.
- 5. Chizhenkova R.A., Safroshkina A.A.** Electrical reactions of the brain to microwave irradiation // *Electro- and Magnetobiology*. - 1996. - V. 15. - No. 3. - P. 253-258.
- 6. Chizhenkova R.A.** Pulse flows of populations of cortical neurons at microwave irradiation: interspike intervals activity // *Radiational biology. Radioecology*. - 2001. - V. 41. - No. 6. - P. 700-705 (in Russian).
- 7. Chizhenkova R.A.** Impulse fluxes of neuronal populations of the cerebral hemispheres on exposure to weak ultrahigh frequency electromagnetic radiation // *Biophysics*. 2003. - V. 48. - No. 3. - P. 509-515.
- 8. Chizhenkova R.A.** Pulse flows of populations of cortical neurons under microwave exposure of different intensity // *Bioelectrochemistry*. - 2004. - Vol. 63. - No. 1-2. - P. 343-346.
- 9. Chizhenkova R.A.** Impulse trains generated by populations of cortical neurons of rabbits exposed to low-intensity extrahigh-frequency

electromagnetic radiation: bursting activity // Neurophysiology. - 2008. - Vol. 40. - No. 5/6. - P. 350-357. **10. Chizhenkova R.A.** Flows of populations of cortical neurons under microwave irradiation: burst activity // Biophysics. - 2010. - V. 55. - No. 6. - P.1085-1094. **11. Chizhenkova R.A., Safroshkina A.A., Slashcheva N.A., Chernukhin V.Yu.** Bibliometrical analysis of neurophysiological aspects of action of non-ionized radiation // Uspekhi sovremennoy biologii. - 2004. - Vol. 124. - No. 5. - P. 472-479 (in Russian). **12. Chizhenkova R.A.** Bibliometrical review of neurophysiological investigation of action of non-ionized radiation in second half of the XXth century // Biophysics. - 2005. - Vol. 50. - Supplement. - No 1. - P. 163-172. **13. Chizhenkova R.A.** Mathematical aspects of bibliometrical analysis of investigations of action of non-ionized radiation on different neurophysiological objects (Medline-Internet) // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка. - 2007. - No. 21(137). - P. 187-192. **14. Chizhenkova R.A.** Mathematical analysis of bibliometrical indices of publications on biological action of non-ionized radiation (Medline-Internet) // Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка. - 2010. - No. 1(188). - P. 17-23. **15. Chizhenkova R.A.** Mathematical aspects of bibliometrical analysis of neurophysiological investigations of action of non-ionized radiation of different kinds (Medline-Internet) // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. - 2010. - No. 22(209) - Ч. III. - P. 40-46. **16. Chizhenkova R.A.** Mathematical analysis of bibliometrical indices of investigations of influence of non-ionized radiation of different kinds upon the brain (Medline-Internet) // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. - 2011. - No. 21(232). - Ч. II. - P. 90-97. **17. Chizhenkova R.A.** Mathematical analysis of bibliometrical indices of investigations of influence of non-ionized radiation of different kinds upon the cortex (Medline-Internet) // Вісник Луганського національного університету імені Т. Шевченка. - 2012. - No. 21(256). - P. 5-12. **18. Chizhenkova R.A.** Dynamics of neurophysiological investigations of action of non-ionized radiation in the second half of the XX century. М.: Academy of natural sciences, 2012 - 88 p. (in Russian).

Чиженкова Р. О. Математичний аналіз бібліометричних показників досліджень впливу неіонізуючої радіації різних видів на нейрони (Medline-Internet)

Представлено бібліометричні дані за дослідженими дії неіонізуючої радіації різних видів на нейронному рівні. Розглянуто кількісні характеристики публікацій і динаміка показників з 1966 по 2000 р. на основі "Medline".

Ключові слова: бібліометрія, неіонізуюча радіація, нейрони, інтернет.

Чиженкова Р. А. Математический анализ библиометрических показателей исследований влияния неионизирующей радиации разных видов на нейроны (Medline-Internet)

Представлены библиометрические данные по исследованию действия неионизирующей радиации разных видов на нейронном уровне. Рассмотрены количественные характеристики публикаций и динамика показателей с 1966 по 2000 г. на основе "Medline".

Ключевые слова: библиометрия, неионизирующая радиация, нейроны, интернет.

Chizhenkova R. A. Mathematical Analysis of Bibliometrical Indices of Investigations of Influence of Non-Ionized Radiation of Different Kinds Upon Neurons (Medline-Internet)

Bibliometrical data of investigations on action of non-ionized radiation on neuronal level are presented. Number of published works from 1966 to 2000 year were considered by means of the database "Medline".

Key words: bibliometria, non-ionized radiation, neurons, internet.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ТА КЕРУВАННІ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ

УДК 378.1

Ю. М. Атаманчук

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

У сучасних умовах демократизації суспільства, зміни структури й змісту освіти, її гуманізації й гуманітаризації особливого значення набуває питання підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві. Суть переходу від індустріального суспільства до інформаційного полягає в тому, що інформація в різних видах і формах, і насамперед у формі знання, стає важливим стратегічним ресурсом, а технічні можливості інформаційно-комунікаційних технологій, систем і мереж – головним каталізатором швидкого розвитку й упровадження науковомістких, екологічно безпечних, енергозберігальних і ресурсозберігальних технологій у більшості галузей діяльності людини. Інформаційно-комунікаційні технології відіграють визначальну роль у забезпеченні інформаційної взаємодії між людьми, в підготовці й поширенні масової інформації, у процесі інтелектуалізації суспільства. Головний аспект цього процесу – поява якісно нових можливостей розв'язання глобальних економічних і соціальних проблем, у тому числі проблем культури, освіти, науки та екології. Інформатизація є стратегічним напрямом переходу до інформаційного суспільства.

Останнє десятиріччя ХХ ст. характеризується рядом кардинальних політичних, економічних, структурних та інших змін у світі. Серед них – одна принципово структурна зміна в сучасному суспільстві, що полягає у стрімкому за темпами і глобальному за масштабами переході від індустріального суспільства до інформаційного [1].

Інформатизація вищого навчального закладу (ВНЗ) потребує фундаментальної розробки на основі теорії управління соціальними системами наукових підходів, синтезу новітньої філософії і психології освіти з урахуванням особливостей функціонування ВНЗ як відкритої, динамічної, соціально-педагогічної системи. Пріоритетним напрямом інформатизації ВНЗ, що сприяє підвищенню ефективності управління і якості навчання, підготовці молодого покоління до повноцінної плідної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, є інформатизація управління навчально-виховним процесом у ВНЗ. А з цим постає

питання сучасної підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» до інформатизації управлінської діяльності.

Проведений нами аналіз науково-методичної літератури показав, що для розуміння й усвідомлення проблем управління системою освіти в сучасних соціально-економічних умовах, підготовки кадрів з цієї галузі велике значення мають положення, викладені у працях В. Андрущенка, В. Бикова, Н. Бібік, А. Бойко, М. Вашуленка, І. Волкова, С. Гончаренка, М. Гриньової, А. Гуржія, В. Зайчука, Г. Єлникової, В. Кременя, О. Сухомлинської, І. Лікарчука, В. Мадзігона, Н. Ничкало, О. Савченко, та ін.

Вітчизняні й зарубіжні вчені (В. Бондар, М. Бурда, С. Гончаренко, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Г. Єлнікова, М. Кондаков, В. Луговий, Ю.А. Конаржевський, В. Мадзігон, Ю. Мальований, В. Маслов, І. Раченко, Н. Островерхова, В. Паламарчук, В. Пікельна, М. Поташник, С. Сисоєва, Т. Шамова та ін.) дотримуються думки, що соціальні зміни й інформаційні збурення найбільше впливають на організацію навчально-виховного процесу у ВНЗ.

Водночас питання інформатизації управління ВНЗ як фактора підвищення ефективності навчання й управління досліджено недостатньо і залишаються не розв'язаними.

Аналіз наукових джерел інформації з означеної вище проблеми свідчить, що проблема підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» до інформатизації управління вищим навчальним закладом у повному обсязі не була предметом спеціального наукового педагогічного дослідження, а розкрито тільки деякі її аспекти. Водночас існує низка питань, пов'язаних з інформатизацією вищого навчального закладу, що й нині перебувають на рівні дискусій. Одне із таких питань – інформатизація управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі, підготовка кадрів для здійснення поставлених питань, що потребує ґрунтовного вивчення, системного аналізу й розробки з урахуванням сучасних надбань педагогічної науки й новітніх методів наукового дослідження.

Теоретично-методологічні проблеми інформатизації управління, мета і завдання дослідження детермінують необхідність аналізу поняття «управління» як виду діяльності керівника закладу освіти. У науковій літературі, починаючи з А. Файоля і Г. Черча, здійснено спроби визначити це поняття (В. Алфімов, В. Афанасьєв, В. Василенко, Ф. Ваніскотт, І. Гавриш, Д. Корнер, С. Гончаренко, В. Маслов, М. Мескон, Г. Попов та ін.). У найширшому філософському розумінні «управління» – це «елементарна функція організованих систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), яка забезпечує збереження їх певної структури, підтримку режиму діяльності, реалізацію програми, мети діяльності» [2, с. 304].

Такий науковий напрям забезпечує розвиток теорії управління соціальними системами в умовах застосування інновацій й інвестицій.

Характерними ознаками управління інноваціями є відмова керівників від адміністративно-функціональної технології управління і перехід до проектно-інвестиційної, яка здійснюється на засадах рівних партнерських відносин з інвесторами та застосування освітніх інновацій, під якими розуміються нововведення у навчально-виховному й управлінському процесах, які якісно змінюють їх результати [3, с. 942].

У дослідженні нами з'ясовано, що на сучасному етапі розвитку суспільства, коли апаратні і програмні засоби інформаційних технологій управління широко використовуються в усіх галузях діяльності людини, оцінювати фахову майстерність керівника ВНЗ неможливо без урахування вміння використовувати в процесі прийняття й реалізації управлінського рішення технологій обробки інформації та засобів їх реалізації, на що необхідно звертати увагу при підготовці спеціалістів (магістрів) у ВНЗ. Практика та досвід соціально-економічної перебудови держави в умовах інформатизації суспільства показує, що є реальна загроза зовнішньої, формальної модернізації управління НВП у ВНЗ – без упровадження інформаційних технологій управління НВП. Консолідує роль у впровадженні інформаційних технологій управління НВП відіграє управлінська діяльність керівника ВНЗ, що визначає інші види діяльності через реалізацію ключової функції – цілепокладання. Тільки в рамках раціонально розробленої організаційної структури системи управління НВП у ВНЗ III – IV рівнів акредитації й аналізу результату діяльності керівника можна отримати більш суттєві позитивні результати впровадження педагогічних технологій, у тому числі й інформаційних технологій управління.

У міру того, як досліджуватимемо управління й роль керівника, важливо збагнути, що управління як функція чи діяльність перетинає всі культури й кордони. Проблема в тому, що термінологію часто неможливо точно перекласти мовою цих культур. В своїй праці Друкер: «Слово менеджер не має точного відповідника в німецькій, французькій, іспанській, італійській чи російській; і все ж таки слова, які використовуються в цих мовах, так само неточні й ухильні, як і слово менеджер в американській англійській» [4, с. 390].

Аналіз вимог сучасного етапу розвитку суспільства дав змогу з'ясувати, що готувати всебічно освічену особистість можна за умови створення інформаційного навчального середовища у ВНЗ. Таке середовище забезпечує формування відповідного рівня інформаційної культури всіх учасників НВП шляхом включення до програм вивчення широкого кола предметів навчального плану означених вище питань і впровадження методик викладання з використанням сучасних апаратних і програмних засобів інформаційних технологій навчання. Водночас з питанням підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві особливого значення набуває питання управління навчально-виховним процесом у ВНЗ – інформаційним навчальним середовищем, де реалізують процес формування особистості загалом, у тому числі й

відповідного рівня інформаційної культури всіх учасників НВП. Перед системою вищої освіти поставлено завдання – забезпечити таке управління навчально-виховним процесом у ВНЗ, яке дозволить сформувати особистість, здатну творчо вирішувати водночас як технічні, так і соціальні проблеми, що виникають у суспільстві, дасть змогу проявити себе у більш широкому полі продуктивної діяльності.

«До пріоритетних напрямів інформатизації вищих навчальних закладів належить інформатизація системи управління шляхом упровадження інформаційних технологій навчання та управління в навчально-виховний процес, що у свою чергу призведе до підвищення якості, доступності та ефективності навчання» [5].

Інформатизацію управління навчально-виховним процесом стримує недостатність уваги до проблеми створення і використання інформаційних освітніх мереж. Створення інформаційної мережі закладів освіти дасть змогу вирішити такі проблеми, як акумуляція, розподіл та споживання інформаційних ресурсів науковими установами та освітніми закладами, в тому числі: створення електронних бібліотек; надання послуг глобальної інформаційної мережі Internet; упровадження методів і засобів телекомунікаційних технологій; використання дистанційних методів навчання [6].

Отже майбутній організатор, управлінець має не тільки бути обізнаним користувачем сучасних ІКТ, а й уміти організувати управлінський процес навчання таким чином, щоб його учасники навчались осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах, а отже – думати, розуміти суть речей тощо.

Виходячи з вищевикладеного, можна також стверджувати, що готовність магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» до інформатизації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах як складова загальної готовності до професійно-педагогічної діяльності містить три основні компоненти: мотиваційно-ціннісний (ставлення і особистісні цілі), когнітивний (знання), операційний (уміння й навички). Відповідно до предмета нашого дослідження зауважимо, що виокремлення в структурі загальної професійно-педагогічної готовності є умовними, абстрактними, теоретично пристосованими для розв'язання завдань дослідження.[7]

Список використаної літератури

- 1. Кремень В. Г.** Філософія освіти XXI століття / В. Кремень // Шлях освіти. – 2003. – № 2. – С. 2-6.
- 2. Управління навчальним закладом: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / С.Г.Немченко, О.Б.Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь.** – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 516с.
- 3.Євтушевський В.А.** Корпоративне управління. / В.А.Євтушевський / Підручник. - К. : Знання, 2006. – 406 с.
- 4. Engel J.,** Warshaw M., Kinear T. Promotional Strategy: Managing the Communication process. Homewood, Irwin. – 1987. – 324 p.

5. Гальперин П. Я. Основные результаты исследований по проблеме «Формирование умственных действий и понятий» / П. Я. Гальперин. – М. : Наука, 1965. – 207 с. **6. Глузман А. В.** Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета : теория и опыт исследования : монография / А. В. Глузман. – К. : Поисково-издательское агентство, 1988. – 252 с. **7. Коменский Я. А.** Избранные педагогические сочинения Я.А.Коменский. – М. : Учпедгиз, 1955. – 238 с.

Атаманчук Ю. М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом

У статті охарактеризовано питання сучасної підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» до інформатизації управлінської діяльності. Підкреслено, що виокремлення в структурі загальної професійно-педагогічної готовності є умовними, абстрактними, теоретично пристосованими для розв'язання завдань дослідження.

Ключові слова: управління навчальним закладом, інформатизація управлінської діяльності, навчально – виховний процес.

Атаманчук Ю. М. Теоретические и методические основы подготовки магистров по управлению учебным заведением

В статье охарактеризованы вопросы современной подготовки магистров специальности «Управление учебным заведением» к информатизации управленческой деятельности. Подчеркнуто, что выделение в структуре общей профессионально-педагогической готовности являются условными, абстрактными, теоретически приспособленными для решения задач исследования.

Ключевые слова: управление учебным заведением, информатизация управленческой деятельности, учебно - воспитательный процесс .

Atamanchuk Yu. M. Theoretical and Methodological Foundations for Masters of University Management

The paper describes the problems of modern Master specialty "Management of Educational Institution" for informational management activities. It is emphasized that the isolation of the general structure of vocational teacher commitment is contingent, abstract, theoretically adapted to solve research problems.

Key words: university management, information management, training - training process .

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 378.147.091.313:004.77

Р. С. Гуревич

НАВЧАННЯ В СПІВТОВАРИСТВАХ У КОНТЕКСТІ МОЖЛИВОСТЕЙ ГЛОБАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Значна увага в дослідженнях останніх років, присвячених питанням інформатизації освіти, приділяється можливостям використання мережі Інтернет в організації навчальної діяльності студентів і учнів, курсантів і слухачів. Указана тенденція зумовлена, з одного боку, розвитком мережевої інфраструктури і технологій Інтернету, підвищенням їх доступної та масовості використання, а з іншої, - пошуком нових шляхів реалізації освітніх технологій, підвищення якості освіти, забезпечення її доступності та відкритості. Інформатизація сфери освіти має фундаментальне значення в умовах динамічно змінного світу, глобальної взаємозалежності та конкуренції, необхідності широкого використання, постійного розвитку й ускладнення технологій. Підключення освітніх установ до Інтернету пов'язується з необхідністю освоєння новітніх технологій, а також формування єдиного освітнього простору на всій території країни [1]. Постає запитання: яким чином це можна зреалізувати?

Як свідчать дослідження українських і закордонних учених (А. Андреев, В. Биков, М. Жалдак, І. Захарова, М. Кадемія, В. Кухаренко, О. Меньяйленко, В. Монахов, Н. Морзе, М. Патаракін, І. Роберт, С. Сисоєва, О. Спирін, П. Стефаненко, Е. Полат і ін.), використання сучасних освітніх технологій в інтеграції з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) у навчальному процесі забезпечують:

- ефективність усіх видів навчальної діяльності;
- якість підготовки фахівців з новим типом розумової діяльності відповідно до вимог інформаційного суспільства;
- якісне формування професійної культури, компетентності і т.д.

Усе це надає можливість формувати в майбутніх учителів відомості про:

- класифікацію засобів інформатизації освіти;
- раціональну організацію робочого місця;
- позитивні та негативні аспекти застосування глобальної мережі Інтернет;
- пошукові механізми та сервіси Інтернет;
- особливості використання гіпертексту, мультимедіа, гіпермедіа;
- здійснення інтерактивного навчання;
- організацію роботи над Веб-квестами;
- організацію та здійснення роботи в єдиному інформаційному просторі.

Усе розглянуте вище надає можливість педагогам якісно організувати навчальний процес, підвищити якість підготовки фахівців, які відповідають сучасним умовам.

Не всі проблеми, однак, вирішені. Потребує подальшого дослідження поглиблення теоретичних засад і методичних особливостей використання сучасних ІКТ у навчальному процесі освітніх закладів, особливо використання глобальної мережі, її можливостей для навчання студентів і учнів у співтовариствах. Це допоможе підготувати фахівців, які володіють сучасними ІКТ, навичками самостійної праці та роботи в групах, уміють розв'язувати проблеми, знаходити нестандартні рішення тощо.

Метою цієї роботи є розгляд можливостей навчання в співтовариствах в умовах використання глобальної мережі Інтернет як соціального та інструментального середовища.

Освітні можливості мережі Інтернет, насамперед, вбачаються в широкому доступі до інформації. Мережеві ресурси здатні значно доповнити перелік тих матеріалів, котрі вчитель і учні можуть використовувати для навчання і самопідготовки. Часто звучить думка про те, що в Інтернеті представлені найновіші розробки, з'являється можливість їх вибору, знімаються проблеми тиражування і розповсюдження, доступ до матеріалів можна одержати як в школі, так і вдома, в зручній користувачеві час і ін. Окрема увага в рамках цього напрямку приділяється новим можливостям представлення інформації в Інтернеті, її гіпертекстовому і мультимедійному характеру, можливостям організації пошуку і широкому використанню цілого спектру інтерактивних технологій, що забезпечують взаємодію учнів з навчальною системою.

Розглядаючи освітні можливості Інтернету в контексті доступу до інформації, варто, проте, відзначити, що мережа Інтернет, знімаючи бар'єри і відкриваючи доступ до величезних масивів інформації, далеко не завжди позитивно впливає на реалізацію освітніх завдань. До проблем освітнього використання доступу до інформації в мережі Інтернет, як правило, відносять:

- слабку структурованість і розрізненість інформації, наявність інформаційних ресурсів, «відволікаючих» на себе увагу учнів, зайнятих навчальною діяльністю;
- низька якість значної кількості інформаційних ресурсів, проблеми достовірності і авторства представленої інформації;
- наявність ресурсів, що прямо суперечать моральним, етичним, культурним, правовим і іншим нормам, що створюють загрозу для розвитку моральної і психічної сфери підростаючого покоління.

Вирішення вказаних проблем на практиці пов'язується, як правило, з двома напрямками: організацією системи фільтрації інтернет-трафіку, а також розробленням спеціальних ресурсів Інтернету навчального характеру. Ми згодні з тим, що така робота важлива, проте

ці підходи не дозволяють повністю вирішити виниклі проблеми, створюючи, разом з тим, нові труднощі і суперечності.

Так, фільтрація інтернет-трафіку, що обов'язково потрібна в будь-якому навчальному закладі, все ж таки, в принципі, не здатна повністю захистити учнів і студентів від доступу до небажаної інформації. Вона можлива тільки в навчальних мережах, що адмініструються, і не розповсюджується на доступ до Інтернету в інших ситуаціях (наприклад, удома). Фільтрація може проводитися з тим або іншим ступенем ретельності, внаслідок чого або неможливо скільки-небудь надійно блокувати всі небажані ресурси Інтернету, або в освітніх установах доступ до глобальної мережі виявляється настільки обмеженим, що справедливо вести мову про дещо «інший» Інтернет, що докорінно відрізняється від «сьогодення». Наприклад, у подібних варіантах може бути відсутнім доступ до пошукових систем, сайтів новин, форумів, служб соціальних мереж і ін. Ураховуючи, що врешті-решт учні або студенти так чи інакше будуть занурені в роботу «справжнього» Інтернету без обмежень, встановлених адміністраторами локальних мереж, виникає питання про діяльність організації навчання на основі «обмеженого» Інтернету, про можливість участі педагогів у педагогічному супроводі учнів і студентів у віртуальному середовищі. «Обмежений» Інтернет дозволяє ефективно розв'язувати навчальні завдання, пов'язані з освоєнням мережевого інструментарію, а також організацією доступу до спеціально підготовлених цифрових ресурсів, але забезпечити повну підтримку учнів і студентів до життєдіяльності в новому інформаційному суспільстві, він не в змозі.

Не зупиняючись детально на виникаючих труднощах і перешкодах другого з відзначених нами напрямів вирішення проблем освітнього використання Інтернету – розроблення ресурсів Інтернет навчального характеру, все ж таки наголосимо, що таке розроблення також справедливо розглядати лише в контексті реалізації нових підходів до навчання студентів і школярів, коли ресурси (або їх розроблення) є частиною нової педагогічної технології. На жаль, найчастіше ситуація розуміється з точністю до навпаки, коли розробка ресурсів є самоціллю, а нові технології навчання виявляються неявно як навчання на основі розроблених ресурсів.

Не ставлячи під сумнів необхідність розробки нових освітніх ресурсів Інтернет, ми все ж таки вважаємо справедливим погодитися з думкою, що цінність всяких нововведень в ті або інші області людської діяльності визначається не полегшенням і вдосконаленням практики, що склалася, а можливістю розв'язувати інші, принципово нові завдання. В цьому випадку використання Інтернету як середовища для розміщення навчальних матеріалів, розв'язання нових педагогічних завдань не має на увазі, що врешті-решт ті самі матеріали зручніше використовувати на компакт-дисках або в локальних мережах. Це набагато менш витратний

процес і не пов'язаний з багатьма проблемами організації навчальної діяльності на основі реальних ресурсів глобальної мережі.

У зв'язку з цим поставимо запитання: які нові завдання виникають у зв'язку з використанням Інтернету й які можливості глобальної мережі дозволяють їх ефективно реалізувати? Роздумуючи над цим запитанням, ми в будь-якому випадку приходимо до необхідності звернутися до іншого розуміння мережі Інтернет – як глобального комунікаційного середовища. Адже мережа здатна забезпечити не тільки доступ до інформації, а й також взаємодію учнів і викладачів, що є головним чинником організації навчання, відповідає середовищу спілкування як особливому рівню комп'ютерного середовища дидактичної системи [2, с.18].

У цьому плані, в першу чергу, варто відзначити, що глибоке опрацювання питання організації освітніх інтернет-комунікацій одержано в контексті побудови різних систем дистанційної освіти. Так, у працях щодо створення та розвитку єдиної системи дистанційної освіти під дистанційною освітою розуміють комплекс освітніх послуг, що надаються широким верствам населення в країні і за кордоном за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища на будь-якій відстані від освітніх установ [1-2;4]. При цьому в різних трактуваннях дистанційної освіти особливу роль грає розуміння організації навчальної діяльності на основі взаємодії учнів або студентів і викладачів, яка, звісно, здійснюється «на відстані» і, перш за все, засобами комунікацій мережі Інтернет [4, с. 76].

Які саме можливості Інтернету використовуються в організації навчання на основі дистанційних технологій? І. Захарова відзначає, що нині організаційні і педагогічні можливості дистанційних освітніх технологій реалізуються за допомогою практично всіх доступних телекомунікаційних сервісів, а також спеціального програмного забезпечення, що дозволяє комплексно розв'язувати багато організаційних і педагогічних завдань [3]. Так, у технологіях дистанційного навчання враховуються можливості здійснення мережевих комунікацій (електронна пошта, аудіо- і відео конференції, чати ,форуми, обговорення і ін.), публікації й обмін інформацією (Веб- і файловий доступ, Вікі, блоги, соціальні фото- і відеосервіси, сервіси закладок і ін.), візуалізації і моделювання (геоінформаційні сервіси, віртуальні світи, екскурсії, симулятори, навчальні ігри й ін.), навчання і контролю на основі електронних систем (електронні підручники, тренажери, тести й ін.), доступу до віддалених бібліотек текстів і інших цифрових ресурсів (інтернет-бібліотеки, колекції зображень, анімаційних і відеоресурсів).

Розгорнутий опис комп'ютерних технологій, що мають пряме відношення до навчання на основі мережі Інтернет, міститься в роботах М. Моїсєєвої [6]. Розглядаючи можливості комунікацій Інтернету, автор приділяє особливу увагу спеціалізованим програмним засобам для організації дистанційного навчання, Веб-серверам, що реалізуються

службами. Подібні програмні засоби називають найчастіше оболонками (платформами) дистанційного навчання. В історії їх розвитку М. Моїсєєва виокремлює декілька етапів, на кожному з яких вирішувалися свої, актуальні для вказаного періоду завдання.

Так, виокремлено: 1) «період експериментів» (приблизно 1995-1998 рр.), пов'язаний із створенням різноманітних оболонок значною кількістю університетів, що дістали доступ до Інтернету і приступили до розроблення і розміщення в мережі дистанційних курсів; 2) «період професійних програм» (1998-2000 рр.), який характеризується тим, що універсальні оболонки дистанційного навчання були запропоновані крупними компаніями – розробниками програмного забезпечення (наприклад, IBM, Oracle, SAP і ін.), які, проте, не враховували нових тенденцій в розвитку освітніх систем, були орієнтовані, головним чином, на традиційну лекційно-семінарську систему навчання, представлення матеріалу і тестування знань; 3) «період створення єдиних освітніх платформ» (з 2000 р.), специфіка якого бачиться в тому, що в умовах відкритої освіти і широкого використання нових педагогічних технологій, котрі припускають навчання в співпраці й активну комунікацію всіх учасників дистанційного навчання, намітилася виразна тенденція до створення інтегрованих платформ для міжнародних освітніх співтовариств Інтернету. До таких оболонок, наприклад, відноситься широко відоме середовище Moodle, що використовується нині в більшості навчальних закладів, які розробляють дистанційні освітні курси.

На наш погляд, створення єдиних освітніх платформ і поєднання інтернет-навчання з діяльністю мережевих освітніх співтовариств означає розвиток нового етапу реалізації освітніх завдань на основі можливостей Інтернету, який, узагалі кажучи, виходить за рамки традиційних поглядів на дистанційне навчання як навчання «на відстані», забезпечуючи підтримку освітніх технологій у широкій практиці шкільного і вузівського навчання.

Новий етап розвитку навчання на основі Інтернету, продовжуючи періодизацію М. Моїсєєвої, справедливо назвати «періодом використання соціальних сервісів Інтернету», часові рамки якого можна визначити з 2005 р. і до нинішнього часу. До соціальних сервісів Інтернету найчастіше відносять блоги, вікі, соціальні фото- і відеосервіси, сервіси соціальних закладок і ін., а також служби соціальних мереж. Ці сервіси розвиваються відповідно до концепції нового покоління інтернет-технологій, що одержала назву Веб-сервер 2.0.

Центральною ідеєю Веб-сервера 2.0 є створення сервісів Інтернету, що забезпечують користувачам можливості не тільки споживання інформації й спільної публікації своїх матеріалів (текстів, зображень, відео і ін.), організації на цій основі широких комунікацій у соціальному середовищі. Як справедливо підкреслює в зв'язку з цим Е.

Патаракін, «люди найчастіше приходять в мережу Інтернет у пошуках інформації, однак залишаються вони в мережі завдяки тим відносинам, які складаються між ними і іншими людьми» [5]. Соціальні сервіси Веб-сервера 2.0 в цьому контексті пов'язуються з мережевими співтовариствами, що створюються і розвиваються на основі спільних дій за відношенням до загальних ресурсів, що складаються в Мережі.

Мережеві співтовариства Інтернету розуміють як особливі соціальні об'єднання в глобальній мережі. Визначальне значення для формування і функціонування мережових співтовариств мають такі їх характеристики, як інтенсивний комунікаційний обмін членів співтовариства; загальні цілі, інтереси і потреби; загальні ресурси, до яких члени співтовариства мають доступ; загальний контекст і мова спілкування. Сервіси другого покоління Веб-сервера саме в зв'язку з цим називаються соціальними, адже вони розбудовуються з урахуванням потреб діяльності індивідуальних користувачів і соціальних груп, припускають можливості вибудовування зв'язків між людьми на основі розміщеної ними інформації.

Отже, сучасний погляд на реалізацію підходів до навчання з використанням Інтернету пов'язується з організацією навчання на основі соціальних сервісів в специфічних умовах діяльності мережових співтовариств. Таке навчання ще в більшій мірі є орієнтованим на нові педагогічні технології, що враховують вимоги інформаційного суспільства, котрі спираються на ідеї особисто орієнтованої освіти.

Механізми реалізації освітніх завдань на основі мережових співтовариств ефективно розв'язуються відповідно до таких характерних рис навчання в співтовариствах, як інтенсивне спілкування їх учасників, діалог, обмін знаннями, взаємна підтримка; свобода у виборі видів діяльності і власних маршрутів, творчий характер діяльності; залучення учнів до певних областей мережевої культури, включення в зміст навчання «смыслових одиниць» інформаційного суспільства, широкої палітри цінностей і надання можливостей їх вибору; широке включення в діяльність мережових співтовариств суб'єктивного досвіду учнів і викладачів, можливостей усвідомлення досвіду інших; прагнення учасників співтовариства до самореалізації і пошуку власної індивідуальності, формування свого образу в мережі Інтернет і конструювання власного оточення.

Таке навчання багато в чому характеризується як особисто орієнтоване, яке визначається тим, що особистість – це соціальна якість людини, особистість – це діяч, і соціалізація особистості відбувається в спільній діяльності з іншими людьми. Мережеве співтовариство при цьому виконує роль посередника між учнем і предметами культури, що лежить в основі діяльності навчання. Воно багато в чому визначає, а також одночасно відображає контекст життєдіяльності студентів і учнів, що дозволяє педагогам конструювати освітнє середовище, краще

розуміти своїх учнів, вибудовувати навчання в плані їхніх інтересів, життєвих перспектив і здібностей.

Отже, освітні можливості Інтернету вбачаються нами, перш за все, в контексті розгортання соціальних і особистих відносин у глобальній мережі, реалізації педагогічних технологій на основі активної діяльності учнів і студентів, що включає взаємну співпрацю, спільну творчість і розроблення особисто значущих інтернет-ресурсів. Мережа Інтернет у такому розумінні забезпечує можливості взаємодії студентів і учнів на основі індивідуальних і колективних ресурсів, створення нових інформаційних матеріалів інструментами соціальних сервісів, що підтримують спільну діяльність користувачів в Мережі. Подібні погляди спираються на розуміння Інтернету як цілісності, де доступ до інформації і взаємодія користувачів розглядаються в загальному контексті та взаємообумовлено, а використання цих можливостей – з погляду занурення індивідів як користувачів в соціальне середовище з вельми новими характеристиками, де активно відбуваються процеси актуалізації себе як суб'єкта і особистості.

Список використаної літератури

1. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: Монографія/ В.Ю.Биков. – К.: Атіка, 2009.-684с. **2. Гуревич Р.С.** Навчання в телекомунікаційних освітніх проектах (з досвіду роботи) / Р.С. Гуревич, М.Ю.Кадемія, Л.С.Шевченко. – Вінниця: ТОВ «Ландо», 2007. – 138с. **3. Захарова И.Г.** Информационные технологии в образовании: учеб. пособие./ И.Г. Захарова. –М.: Изд. центр «Академия», 2003. – 192с. **4. Козяр М.М.** Віртуальний університет: навч. – метод. посіб. –Львів: Сполам, 2009. – 168с. **5. Патаракин Е.Д.** Создание профессионального сетевого сообщества [электронный ресурс]. Режим доступа: [http:// www.scoobshestva.ru\ wiki\ setevoesoobshestvo](http://www.scoobshestva.ru/wiki/setevoesoobshestvo). **6. Петров А.Е.** Интернет в гуманитарном образовании/ учеб. пособие (под ред. Полат Е.С.),/ А.Е. Петров, М.В. Моисеева, Е.С. Полат. – М.: изд. центр «Владос», 2001. – 272с.

Гуревич Р. С. Навчання в співтовариствах у контексті можливостей глобальної мережі Інтернет

Статтю присвячено питанням освітнього використання мережі Інтернет, можливості якої розглядаються з точки зору реалізації педагогічних технологій на основі активної діяльності та співробітництва осіб, які навчаються в специфічних умовах Інтернету як соціального та інструментального середовища. Аналіз підходів до побудови таких технологій проводиться на основі феномену мережевих співтовариств.

Ключові слова: Інтернет, мережеві співтовариства, соціальні сервіси, навчання в співпраці.

Гуревич Р. С. Обучение в сообществах в контексте возможностей глобальной сети Интернет

Статья посвящена вопросам образовательного использования сети Интернет, возможности которой рассматриваются с точки зрения активной деятельности и сотрудничества лиц, которые обучаются в специфических условиях Интернета как социальной и инструментальной сферы. Анализ подходов к построению таких технологий проводится на основе сетевых сообществ.

Ключевые слова: Интернет, сетевые сообщества, социальные серверы, обучение в сотрудничестве.

Gurevych R. S. Training in the Network Community in the Context of Global Opportunities Internet

The article is devoted to the educational use of the Internet, the possibilities of which are considered in terms of educational technology-based activities, and cooperation with persons who are trained in specific conditions, and the Internet as a social tool environment. Analysis of approaches to the construction of such technologies is based on the phenomenon of online communities.

Key words: Internet, network community, social services, training in cooperation.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.018.43:004

О. В. Давискіба

**НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
ЯК ЕЛЕМЕНТУ ВІРТУАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та створення на їх основі глобальної мережі Internet є однією з особливостей сучасного інформаційного суспільства. В основі соціально-економічного розвитку інформаційно відкритого суспільства полягає перш за все виробництво інформації та знань. Тому, сучасна економічна ситуація країни викликає необхідність у фахівців протягом життя постійно підвищувати свою кваліфікацію відповідної галузі професійної діяльності. Кваліфіковані фахівці краще пристосовані до можливих змін у їх професійній діяльності, здатні постійно оновлювати і підвищувати рівень своїх професійних знань і вмінь.

У даному контексті актуальною задачею стає удосконалення системи вищої освіти у нових освітніх умовах. Сучасна освіта має орієнтуватися на випереджувальний характер, забезпечувати здійснення освітньої діяльності за технологіями дистанційного навчання, сприяти впровадженню новітніх методик організації навчального процесу з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання. На сьогодні, впровадження дистанційного навчання в Україні регулюється державними органами влади (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, Державна програма „Освіта” (Україна XXI століття), „Учитель”, Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні) [1-6], які є обов'язковими для виконання вищими навчальними закладами.

У вищих навчальних закладах України дистанційне навчання використовується для підготовки фахівців та підтримки викладання окремих дисциплін. Проте, незважаючи на значний досвід вищих навчальних закладів з реалізації систем дистанційного навчання на базі використання комп'ютерних мереж й сучасних телекомунікаційних технологій, більшість з них не відповідають на достатньому рівні повноцінній та ефективній організації індивідуалізованого навчального процесу [7].

Тому, актуальною залишається проблема підвищення якості організації дистанційного навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців відповідно тенденцій розвитку сучасних освітніх умов.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури та дисертаційних досліджень свідчить про значну увагу науковців до проблем впровадження дистанційних технологій у навчальний процес вищих навчальних закладів (В. Кухаренко, Р. Гуревич, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко, Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі, О. Андреев, М. Моїсеєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторської, Б. Шуневич та ін.).

Питання наукового забезпечення дистанційної професійної освіти розглянуто в доробках В. Бикова, М. Михальченко, Л. Лещенко, П. Стефаненко. Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти за кордоном та в Україні розкрито в роботах В. Олійника, В. Жулкевської, Н. Жевакіної, Н. Корсунської, М. Танася, П. Таланчука, О. Третьяка, Т. Койчевої, В. Шейко та інших.

Незважаючи на наявність масштабних та різнопланових досліджень з питань ефективності впровадження дистанційного навчання у вищі навчальні заклади, розробкою адаптивних методів та технологій навчальних систем, сьогодні, досліджують здебільшого фахівці технічних спеціальностей. Тому, з точки зору психолого-педагогічного обґрунтування питань створення та використання в професійній підготовці майбутніх фахівців нових методів і технологій організації ефективного індивідуалізованого навчального процесу залишається актуальним.

Постановка завдання. Метою даної роботи є аналіз існуючих підходів до організації дистанційного навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців, визначення й обґрунтування основних напрямів його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом широко використовуються елементи віртуального навчання (навчальні, контролюючі програми, електронні підручники, мультимедійні навчальні курси), дистанційне навчання, історія якого почалася ще до появи мережі Internet. Вивчаючи розвиток технологій дистанційного навчання в Україні, дослідники підкреслюють, що дистанційна освіта не цілком відповідає вимогам, які пред'являються до інформаційного суспільства, і тим самим не забезпечує повноцінного входження України в міжнародний освітній простір [8]. У роботі виокремлено такі етапи в динаміці даного процесу:

– початковий (створення певних наукових, матеріально-технічних і комунікаційних передумов розвитку національної системи дистанційної освіти);

– поточний (технологічне і методологічне забезпечення гнучкого дистанційного навчання на основі використання інтелектуальних інформаційних технологій для підтримки безперервної освіти: інформаційно-освітні середовища, віртуальні лабораторії, мультимедіа технології, інтелектуальні агенти, віртуальні співтовариства).

З розвитком мережі Internet та його впливом на всі сфери діяльності сучасного інформаційного суспільства стає популярним термін кіберпростір (Cyberspace) для позначення віртуального простору, що сприймається користувачем [9].

Кіберпростір демонструє, сьогодні, перенос існуючої повсякденності на середовище Internet і являє перелік правил соціальної інформаційної взаємодії, включаючи й педагогічні системи.

З урахуванням розвитку сучасних інформаційних технологій змінюється погляд на віртуальне навчання, яке все більше представляє собою реальне навчання перенесене в віртуальну площину.

Тому, одним з ефективних рішень для підвищення рівня освітніх послуг і підтримки сучасних моделей безперервної освіти, є створення та розвиток інформаційного Internet середовища, що інтегрує освітній контент, користувальницькі сервіси та інфраструктуру мережевої взаємодії “викладач – учень”, тобто віртуального середовища навчання, реалізованого на основі локальних і глобальних обчислювальних мереж.

Крім того, слід підкреслити, що віртуальне середовище навчання не являє собою систему дистанційного навчання або систему “e-learning”, а представляє собою освітнє ядро онлайнової соціальної мережі з інфраструктурою та сервісами [10].

Отже, основними характеристиками віртуального освітнього середовища є:

– інформаційний зміст та комунікативні можливості локальних, корпоративних і глобальних комп'ютерних мереж, що формуються і використовуються для освітніх цілей учасниками освітнього процесу;

– створення та розвиток для ефективної комунікації всіх учасників освітнього процесу;

– характер освітньої комунікації, яка здійснюється як опосередковано – на відстані, так і традиційно [11].

Погоджуємося з позицією дослідників, що дистанційне навчання в сучасних освітніх умовах необхідно розглядати як елемент нового віртуального освітнього простору. Так, дистанційне навчання – це комплекс освітніх послуг для широкого загалу населення в країні та закордоном за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані [12].

У європейських країнах відбуваються інтенсивні процеси інформатизації освіти, де глобальна освіта є головною сучасною тенденцією розвитку через пошук нових шляхів підвищення її результативності, розробку та впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Відповідно, спостерігається розвиток таких моделей дистанційного навчання на основі глобальної мережі Internet:

– модель дистанційного навчання на основі одного університету характерна для більшості провідних вищих навчальних закладів, які пропонують дистанційне навчання для окремих спеціальностей;

– модель дистанційного навчання, що базується на співпраці навчальних закладів. Наприклад, співпраця Північних коледжів (Northern Colleges) Англії; Відкрите навчання Австралії (Open Learning Australia - OLA) включає дев'ять традиційних університетів тощо;

– модель дистанційного навчання в університетах, спеціально створених для цих цілей.

Так, у Західній Європі успішно працюють такі навчальні заклади й асоціації:

– е-університет NETTUNO, що об'єднує 38 вищих навчальних закладів з п'яти країн;

– Британський Відкритий університет (Open University), міжнародна рада по дистанційній освіті (ICDE);

– Європейська мережа дистанційного навчання (EDEN);

– Європейська асоціація університетів дистанційного навчання (EADTU) [13, 14].

Таким чином, відкритий віртуальний університет надає можливість:

– навчання студентам різних країн світу;

– отримати знання певного навчального курсу;

– прослухати лекції конкретного професора, при цьому навчальний процес повністю відбувається у кіберпросторі.

Тобто, головний принцип відкритості полягає у варіативності надання освітніх послуг щонайширшій аудиторії.

Світовий досвід засвідчує, що створення віртуальних університетів затребуване в сучасних освітніх умовах, які представляють собою проекції реальних навчальних закладів на кіберпростір з відповідними структурними підрозділами, з метою взаємодії з закордонними навчальними закладами та інтеграції національної системи дистанційного навчання у світову освітню систему.

Висновки.

1. На основі проведеного аналізу встановлено, що дистанційна освіта в Україні не цілком відповідає вимогам, які пред'являються до інформаційного суспільства й ускладнює повноцінне її входження в міжнародний освітній простір.

2. З'ясовано, основні моделі реалізації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах що базуються на основі одного університету; на співпраці навчальних закладів; університетах, спеціально створених для цих цілей.

3. Встановлено, що в сучасних освітніх умовах дистанційне навчання розглядається як елемент нового віртуального освітнього простору, комплекс освітніх послуг для широкого загалу населення в країні та закордоном за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища.

4. Перспективами подальших досліджень є: науково-теоретичне обґрунтування та розробка адаптивної системи дистанційного навчання майбутніх фахівців з інформаційних технологій відповідно до специфіки їх професійної діяльності, здатну динамічно пристосовуватися в процесі навчання під впливом взаємодії з майбутнім фахівцем з урахуванням змін та особливостей його функціонального стану.

Список використаної літератури

1. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта. – 2002. – 24 квітн. – 1 трав. (№26). – С. 2-5. **2. Про освіту:** Закон України: з внесеними змінами і доповненнями // Голос України. – 1996. – 25 квіт. **3. Про вищу освіту:** Закон України від 17 січня 2002 // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – №20. – ст. 134. **4. Концепція педагогічної освіти** // Інформ. зб. Мін. освіти України. – 1999. – №8. – с. 8-23. **5. Концепція комплексної інформатизації освіти** [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>. **6. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні.** – К., 2001. – 12 с. **7. Федорук П. І.** Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних Інтернет-технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. тех. наук : спец. 05.13.06 – "Інформаційні технології" / П. І. Федорук. – Київ, 2009. – 35 с. **8. Кудрявцева С.П., Колос В.В.,** Міжнародна інформація : навчальний посібник [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://pulib.if.ua/part/9961>. **9. Научно-технический**

энциклопедический словарь [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ntes/2017/КИБЕРПРОСТРАНСТВО>.

10. Кулагин В.П., Кузнецов Ю.М. Виртуальная среда обучения как элемент онлайн-сообщества [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://school.iot.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=196.

11. Вайндорф-Сысоева М.Е. Виртуальная образовательная среда: категории, характеристики, схемы, таблицы, глоссарий [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://window.edu.ru/resource/480/77480/files/ininfo_03.pdf.

12. Дистанционное обучение [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://shools-geograf.at.ua/publ/kachestvo_obrazovaniya/distancionnoe_obuchenie/1-1-0-218.

13. Дистанционное обучение в России и за рубежом [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.bgsha.com/ru/learning/course/course_content.php?COURSE_ID=6&LESSON_ID=190.

14. Дистанционное обучение в США [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://users.kpi.kharkov.ua/lre/bde/rus/de/USA.htm>.

Давискіба О. В. Напрями розвитку дистанційного навчання як елементу віртуального освітнього простору

Стаття присвячена теоретичному аналізу основних існуючих підходів організації дистанційного навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. У статті визначено та обґрунтовано основні тенденції розвитку дистанційного навчання як елементу нового віртуального освітнього простору.

Ключові слова: дистанційне навчання, майбутній фахівець, адаптивні системи.

Давыскиба О. В. Направления развития дистанционного обучения как элемента виртуального образовательного пространства

Статья посвящена теоретическому анализу основных существующих подходов организации дистанционного обучения в процессе профессиональной подготовке будущих специалистов. В статье определены и обоснованы основные тенденции развития дистанционного обучения как элемента нового виртуального образовательного пространства.

Ключевые слова: дистанционное обучение, будущий специалист, адаптивные системы.

Davyskiba O. V. The Direction of Development of Distance Education as an Element of a Virtual Educational Environment

The article is devoted to theoretical analysis of the main existing approaches of distance learning in the training of future specialists. The paper identified and justified the main trends in e-learning as part of a new virtual educational environment.

Key words: distance learning, future specialist, an adaptive system.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меняйленко О. С.

УДК [378.091.12:36-051]:004:005.336.2

Л. А. Дітковська

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Зростання ролі інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) визначено у законах «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» та «Про Національну програму інформатизації». Розвиток і впровадження ІКТ в усі сфери суспільного життя є головним завданням розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Зростання ролі інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) визначено у законах «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» та «Про Національну програму інформатизації». Розвиток і впровадження ІКТ в усі сфери суспільного життя є головним завданням інформаційного суспільства в Україні.

Пріоритетним завданням національної інформатизації, як наголошено у Законі України «Про Національну програму інформатизації», є розв'язання найважливіших загальносуспільних проблем з урахуванням світових напрямів розвитку та досягнень у сфері інформатизації [3].

Національною стратегією розвитку освіти в Україні найважливішим визначається якісна освіта та виховання людини інноваційного типу мислення та культури, проектування акмеологічного освітнього простору з урахуванням інноваційного розвитку освіти, запитів особистості, потреб суспільства і держави [2]. З метою подолання існуючих соціальних проблем зростає необхідність у підготовці спеціалістів, які мають кваліфікацію у сфері соціальної роботи. Здатність соціального працівника орієнтуватись в інформаційному просторі, вміння володіти та оперувати інформацією відповідно до потреб ринку

праці сприятимуть розвитку й оптимізації системи соціальної підтримки населення дозволять збільшити та урізноманітнити кількість послуг населенню, що надаються за допомогою ІКТ. Тому, впровадження ІКТ в усі сфери життєдіяльності людини диктує вимоги до системи вищої освіти щодо формування компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій майбутніх соціальних працівників.

Теоретико-методологічні та методичні проблеми використання ІКТ в освітньому процесі відображено у працях В. П. Безпалька, В. Ю. Бикова, Б. С. Гершунського, В. М. Глушкова, М. І. Жалдака, Ю. І. Машбиця, Н. В. Морзе, С. Пейперт, Є. С. Полат та ін. Питання професійної підготовки майбутніх соціальних працівників досліджували В. П. Андрущенко, О. В. Беспалько, І. Д. Зверева, І. О. Зімня, А. Й. Капська, Є. І. Холостова, Н. Б. Шмельова та ін. Процес інформатизації суспільства обумовлює виділення ІКТ-компетентності у окрему складову професійної компетентності соціального працівника.

ІКТ-компетентності соціального працівника ми розуміємо як здатність особистості використовувати ІКТ для задоволення власних потреб і вирішення суспільно значущих, зокрема професійних задач. Нами виділено базовий (комплекс знань, умінь і навичок застосування програм загального призначення, необхідний для вирішення власних і суспільно значущих задач) і професійний (засвоєння програм спеціального призначення й активне їх використання для вирішення професійних задач) компоненти ІКТ-компетентності соціального працівника. Виокремлення компонентів має умовний характер, оскільки вони взаємопов'язані та взаємообумовлені [1, с. 79].

У результаті попередніх досліджень ми дійшли висновку, що у процесі вивчення дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ, у студентів напряму підготовки «Соціальна робота» формуються знання щодо обробки інформації; розуміння ролі ІКТ у розвитку сучасного суспільства; основи інформаційної культури; умінь використовувати ІКТ для здійснення діагностичної, прогностичної, правозахисної, організаційної, профілактичної, комунікативної функцій професійної діяльності; навички свідомого та раціонального використання інформаційних технологій і комп'ютера для розв'язання практичних завдань. Тобто, під час навчання у вищих навчальних закладах формуються ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників.

Мета цієї статті визначити та обґрунтувати організаційно-педагогічні умови формування ІКТ-компетентності студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Соціальна робота» у процесі вивчення дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури вказує на те, що для досягнення ефективності певної діяльності необхідно виділити певні умови організації зазначеного процесу. Так, Ю. К. Бабанський стверджує, що ефективність педагогічного процесу залежить від умов за

яких він проходить. Отже, без створення необхідних організаційно-педагогічних умов процес формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників буде або недостатньо результативний, або неможливий. Таким чином, виявлення та забезпечення організаційно-педагогічних умов формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників необхідне для підвищення ефективності зазначеного процесу.

Проблему дефініції педагогічних умов досліджували А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, Ю. К. Бабанський, Б. С. Гершунський, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер, В. Я. Ляудис, А. Я. Найн, П. І. Підкасистий, О. М. Пехота та ін. Утім єдиного підходу у визначенні цього поняття немає.

Педагогічні умови Б. С. Гершунський визначає як обставини процесу навчання, що забезпечують досягнення поставлених цілей, середовище, в якому виникають, існують і розвиваються педагогічні умови.

А. М. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. І. Підкасистий розкривають педагогічні умови як чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на зовнішні (позитивні взаємини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо) та внутрішні (такі індивідуальні властивості студентів як стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо).

Під педагогічними умовами Ю. К. Бабанський, В. В. Краєвський, І. Я. Лернер розуміють сукупність заходів, що дозволяють досягти найкращих результатів.

В. Я. Ляудис, А. Я. Найн характеризують педагогічні умови як сукупність об'єктивних можливостей, обставин, що супроводжують освітній процес, певним чином структуровані й спрямовані на досягнення поставленої мети.

О. М. Пехота доводить, що педагогічні умови – це система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети, що об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені.

Сформулюємо власне розуміння організаційно-педагогічних умов стосовно проблеми дослідження. Отже, організаційно-педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників ми розуміємо як сукупність заходів, спрямованих на формування у особистості здатності ефективно використовувати ІКТ для задоволення власних потреб і вирішення суспільно значущих задач.

До організаційно-педагогічних умов, що потрібно створити для формування інформаційної компетентності магістрів соціальної роботи, Т. Б. Лупиніс відносить: відповідність змісту навчальних планів і програм сучасним тенденціям розвитку інформаційних технологій; позитивну мотивацію вивчення та використання сучасних інформаційних

технологій у навчальній діяльності для особистісного та майбутнього професійного зростання; переорієнтацію викладача від передачі готових знань студентам до виконання ролі консультанта; забезпечення збалансованості між індивідуальними та груповими формами навчання; організація моніторингу зазначеного процесу [5, с.90-92].

Серед організаційно-педагогічних умов ефективного формування інформативних компетентностей майбутніх учителів початкових класів Л. Є. Петухова визначає: адаптація змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи відповідно до сучасних вимог; раціональне поєднання традиційних і комп'ютерних технологій навчання та активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів; посилення мотивації й інтересу студентів до набуття знань; формування професійних умінь і навичок, розвитку творчого педагогічного мислення студентів; залучення їх до продуктивної науково-дослідної роботи; використання засобів гіпертекстових, мультимедійних і дистанційних технологій; систематичний і оперативний контроль і корекція результатів навчальної діяльності студентів [6, с. 32].

А. М. Коломієць обумовлює дотримання таких організаційно-педагогічних умов у процесі формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: цілісність, неперервність і системність розвитку інформаційної культури студента; побудова змісту і структури навчально-виховного процесу відповідно до завдань і основних компонентів інформаційної культури; організація у ВНЗ інформаційного середовища, що стимулює до творчої інформаційної діяльності; формування позитивної мотивації студентів до інформаційної діяльності; залучення студентів до інтенсивної інформаційної діяльності [4, с. 19].

Проведений теоретичний аналіз досліджень науковців, змісту компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій, вимог до професійної діяльності майбутніх соціальних працівників, власний досвід дозволяють виокремити такі організаційно-педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі вивчення дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності:

- відповідність змісту і структури підготовки майбутніх соціальних працівників вимогам сучасного інформаційного суспільства;
- створення у ВНЗ інформаційно-освітнього середовища для надання всебічної інформаційної підтримки;
- формування позитивної мотивації і потреб студентів до використання ІКТ;
- оптимальне поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання.

Обґрунтуємо визначені нами організаційно-педагогічні умови.

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.» зазначено про необхідність

системи освіти відображати інтереси сучасного інформаційного суспільства шляхом впровадження ІКТ у навчально-виховний процес; підвищення якості, доступності та ефективності освіти; підготовки молоді до життя в інформаційному суспільстві; формування умінь і навичок використання ІКТ у майбутній професійній діяльності.

Аналіз вимог до професійної діяльності соціального працівника засвідчує, що майбутньому фахівцю потрібні знання, уміння і навички використання ІКТ для виконання діагностичної, прогностичної, правозахисної, організаційної, профілактичної, комунікативної функцій професійної діяльності. Тому, для забезпечення досягнення цілей підготовки майбутніх соціальних працівників необхідно побудувати зміст і структуру вивчення дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності, відповідно до вимог сучасного інформаційного суспільства та кредитно-модульної системи організації навчання у ВНЗ.

В Академії праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ) структура викладання дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ, побудована логічно з урахуванням міждисциплінарних зв'язків і вимог до професійної діяльності майбутніх соціальних працівників. Після вивчення студентами базової навчальної дисципліни «Основи інформатики та обчислювальної техніки» викладається дисципліна «Новітні інформаційні технології». Дисципліна «Інформаційні технології в соціальній роботі» читається після викладання дисциплін «Соціологічні методи в соціальній роботі» і «Математичні методи соціальних досліджень». Логічним структурним продовженням навчання майбутніх фахівців є вивчення дисципліни «Комп'ютерні програми обробки даних». В основу методики викладання дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності, покладено такі принципи організації навчання як науковість змісту і методів навчання; систематичність і послідовність; доступність змісту; наочність змісту і діяльності; свідомість і активність; зв'язок навчання з практикою.

Змістом навчальної дисципліни «Основи інформатики та обчислювальної техніки» є: загальні відомості про обчислювальну систему; операційна система Windows; текстовий процесор Microsoft Word for Windows; засіб для підготовки комп'ютерних презентацій Microsoft Power Point; комп'ютерні мережі; табличний процесор Microsoft Excel for Windows; бази даних та їх використання; інформаційно-довідковою системою ЛІГА:ЗАКОН, програми спеціального призначення. Під час вивчення курсу студенти напряму підготовки «Соціальна робота» набувають знання щодо процесів перетворення, передавання та використання інформації, навички свідомого та раціонального використання ІКТ, розуміння значення інформаційних процесів у формуванні сучасної системно-інформаційної картини світу. Таким чином, зростає ефективність формування базового компоненту ІКТ-компетентності та умінь застосовувати зазначені

технології для виконання організаційної, профілактичної, правозахисної, комунікативної функцій професійної діяльності.

Під час вивчення дисципліни «Новітні інформаційні технології» майбутні соціальні працівники знайомляться з новітніми інформаційними технологіями для висвітлення соціальних проблем; соціальними серверами для навчання, спілкування, виконання соціальних проєктів; основними поняттями інформаційних систем і технологій; загальними принципами побудови та роботи комп'ютерних мереж; принципами роботи з основними сервісами мережі Інтернет; базовими поняттями захисту інформації у комп'ютерних мережах. Студенти навчаються створювати презентації соціальних проєктів із використанням мультимедіа; створювати web-сторінки з використанням об'єктів мультимедіа; створювати тестові завдання у середовищі Moodle. Практичні завдання, орієнтовані на використання набутих знань і умінь у професійній діяльності, підвищують ефективність формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників для здійснення профілактичної, прогностичної та комунікативної функцій професійної діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Інформаційні технології в соціальній роботі» є ознайомлення студентів із програмним забезпеченням і інформаційними технологіями, які можуть бути використані у їх подальшій роботі за спеціальністю при розв'язуванні задач, пов'язаних із опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням, передаванням; сформувати знання, вміння та навички, необхідні для ефективного використання інформаційних технологій при вирішенні професійних задач. Так, у результаті засвоєння основ роботи з програмно-аналітичний комплекс SPSS for Windows, студенти зможуть підготувати дані соціологічного дослідження до математичної обробки, провести їх статистичний аналіз, інтерпретувати отримані результати обчислень, графічно представити соціологічну інформацію.

Завданнями вивчення дисципліни «Комп'ютерні програми обробки даних» є знайомство студентів з існуючими інформаційно-комунікаційними технологіями, які можуть застосовуватись при проведенні соціологічних досліджень; набуття умінь підготувати анкету засобами програми Microsoft Word; практичне оволодіння системою автоматичного введення форм ABBYY FineReader Handprint Forms для підготовки, проведення та аналізу результатів соціологічних досліджень. Отже, процес формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників для здійснення діагностичної та прогностичної функцій професійної діяльності стає більш ефективним.

Відповідно до соціально-економічних запитів держави для забезпечення якісної підготовки майбутніх спеціалістів у закладах освіти створюються інформаційно-освітні середовища. Важливою складовою інформаційно-освітнього середовища ВНЗ є сприяння навчальному

процесу засобами інформаційних технологій через надання всебічної інформаційної підтримки і забезпечення повноцінного доступу до інформаційних ресурсів. Так, в інформаційно-освітньому середовищі АПСВТ створено навчальний портал (moodle.socosvita.kiev.ua), де розміщено електронні навчальні курси. Майбутні соціальні працівники денної та заочної форм навчання, отримавши логін і пароль, мають доступ до навчально-методичних і лекційних матеріалів, практичних і контрольних завдань, списку літератури для самостійного опрацювання тем, тестового контролю. Використання наукового та загальнокультурного потенціалів закладу сприяє досягненню цілей підготовки фахівців із вищою освітою; отриманню майбутніми спеціалістами нових знань; формуванню мотивації до самоосвіти; формуванню навичок роботи з інформацією. Таким чином, підвищується ефективність формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників.

Важливою умовою формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників є формування у них позитивної мотивації і потреб використання інформаційних і комп'ютерних технологій, тобто, сформованість інтересів і потреб застосування ІКТ. Потреба використання інформаційних і комп'ютерних технологій стимулює бажання долати труднощі, самостверджуватись, випробовувати власні сили при засвоєнні нового матеріалу, досягати хороших результатів, а, отже, зміцнює мотиваційну основу навчальної діяльності студентів. Розуміння цих потреб детермінує ефективність підготовки. За умов наявності мотиваційної підготовки зростає прагнення до поповнення знань та оволодіння вміннями, впевненість у своїх можливостях, виникає бажання вдосконалювати себе як соціально значущу особистість. Чим вищий рівень мотивації, тим більше зусиль докладатиме особистість для досягнення результатів.

Для забезпечення сформованості мотивацій використання ІКТ у АПСВТ створено комфортні умови для роботи з комп'ютерною технікою; навчання організовано з використанням інформаційних і комунікаційних технологій; зміст дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності, адаптовано до вимог сучасного інформаційного суспільства. На лекційних і лабораторних заняттях ми застосовуємо різноманітні методи і прийоми розвитку пізнавальних інтересів; формування інтересу до роботи з комп'ютерною технікою; формування розуміння актуальності і необхідності застосування інформаційних технологій у різних сферах; формування потреби займатись самоосвітою з використанням інформаційних і комунікаційних технологій. На лекційних заняттях ми акцентуємо увагу на важливості та значущості використання ІКТ у подальшій професійній діяльності, наводимо приклади застосування зазначених технологій у фаховій діяльності соціальних працівників. На лабораторних заняттях ми пропонуємо завдання, орієнтовані на потреби професійної підготовки.

Розв'язання практичних завдань розраховане як на індивідуальну роботу, так і на роботу у команді.

Усвідомлення студентами можливостей використання ІКТ для спілкування, навчання та майбутньої професійної діяльності, налаштованість на їх використання у подальшій професійній діяльності підвищує мотивацію засвоєння основ роботи з інформаційними і комунікаційними технологіями, бажання поповнювати свої знання, а, отже, збільшується ефективність формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників.

З метою підвищення якості фахової підготовки майбутніх соціальних працівників доцільно впроваджувати у освітній процес ВНЗ інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання. Так, при викладанні дисциплін, орієнтованих на застосування ІКТ у професійній діяльності, ми використовуємо мультимедійні презентації при проведенні лекційних занять, розробляємо електронні варіанти завдань для аудиторних лабораторних занять і самостійної роботи студентів, готуємо електронні тести для тематичного та модульного контролю знань. В АПСВТ комп'ютерні кабінети з'єднані локальною комп'ютерною мережею. Тому, незалежно від місця проведення занять, студенти мають доступ до сховища, де збережені лекційні та практичні навчальні матеріали. В інформаційно-освітньому середовищі нашого закладу розміщено електронні навчальні курси дисциплін, орієнтованих на застосування ІКТ у професійній діяльності. Для обміну інформацією із студентами заочної форми навчання та здійснення консультування ми користуємося електронною поштою.

Використання інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій навчання сприяють розвитку у студентів уміння опрацьовувати різноманітну інформацію, критичного мислення, здатності до самоосвіти і, таким чином, сприяють ефективному формуванню ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників.

Таким чином, доходимо висновку, що визначені та обґрунтовані нами організаційно-педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників взаємопов'язані. Комплексне забезпечення цих організаційно-педагогічних умов сприятиме підвищенню ефективності формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників у процесі вивчення дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності.

Проведене нами дослідження не вичерпує всіх питань окресленої проблеми. Подальшими завданнями вбачаємо: вивчення впливу різних факторів на процес формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників; удосконалення системи моніторингу та розроблення шляхів ефективності дистанційного навчання майбутніх соціальних працівників; організацію післядипломної підготовки соціальних працівників щодо використання ІКТ у професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Дітковська Л. А. Інформаційно-комунікаційні технології у фаховій підготовці соціальних працівників / Л. А. Дітковська // Зб. наук. праць Хмельницького ін-ту соц. технол. Ун-ту Україна. – Хмельницький: ХІСТ, 2013. – № 7. – С. 78-81. 2. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» // Відомості ВР України – К. : Парламентське видавництво, 2007. – № 12. – Ст. 102. – С. 511. 3. Закон України «Про Національну програму інформатизації» // Офіційний вісник України, 1998. – № 10. – С. 5. 4. Коломієць А. М. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури майбутнього вчителя початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 / А. М. Коломієць. – К., 2008. – 42 с. 5. Лупиніс Т. Б. Організаційно-педагогічні умови формування інформаційної компетентності магістрів соціальної роботи / Т. Б. Лупиніс // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 188. Вип. 176. Педагогіка. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. П. Могили, 2012. – С. 89-94. 6. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 / Л. Є. Петухова. – Одеса, 2009. – 40 с.

Дітковська Л. А. Організаційно-педагогічні умови формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників

Стаття присвячена проблемі формування компетентності з інформаційних і комунікаційних технологій майбутніх соціальних працівників.

Сформульовано поняття організаційно-педагогічних умов формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних.

Визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови, що найбільш ефективно впливають на процес формування ІКТ-компетентності студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Соціальна робота» у процесі вивчення дисциплін, орієнтованих на використання ІКТ у професійній діяльності.

Комплексне забезпечення зазначених організаційно-педагогічних умов сприяє підвищенню ефективності формування ІКТ-компетентності майбутніх соціальних працівників для здійснення діагностичної, прогностичної, правозахисної, організаційної, профілактичної, комунікативної функцій професійної діяльності.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, організаційно-педагогічні умови, соціальний працівник, ІКТ-компетентності.

Дитковская Л. А. Организационно-педагогические условия формирования ИКТ-компетентности будущих социальных работников

Статья посвящена проблеме формирования компетентности по информационным и коммуникационным технологиям будущих социальных работников.

Сформулировано понятие организационно-педагогических условий формирования ИКТ-компетентности будущих социальных работников.

Определены и обоснованы организационно-педагогические условия, которые наиболее эффективно влияют на процесс формирования ИКТ-компетентности студентов высших учебных заведений направления подготовки «Социальная работа» в процессе изучения дисциплин, ориентированных на использование ИКТ в профессиональной деятельности.

Комплексное обеспечение указанных организационно-педагогических условий способствует повышению эффективности формирования ИКТ-компетентности будущих социальных работников для осуществления диагностической, прогностической, правозащитной, организационной, профилактической, коммуникативной функций профессиональной деятельности.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, организационно-педагогические условия, социальный работник, ИКТ-компетентности.

Ditkovska L. A. Organizational and Pedagogical Conditions of Formation the ICT Competence of Future Social Workers

The given article is dedicated to the problem of forming the competence in informational and communicational technologies for future social workers.

The concept of the organizational and pedagogical conditions of forming the ICT-competence for future social workers has been formulated.

The organizational and pedagogical conditions that most effectively influence the process of ICT-competence for future social workers in the study of disciplines focused on the use of ICT in professional activity have been defined. The following organizational and pedagogical conditions defined by us are: matching the content and structure of future social workers requirements in modern information society; creating educational environment to provide comprehensive information support in higher education institutions; forming the positive motivation and need of students to use ICT; optimal combination of traditional and innovative learning technologies.

The organizational and pedagogical conditions that most effectively influence the process of ICT-competence formation of university students majoring in social work in the process of study of special computer science disciplines have been substantiated.

Integrated provision of these organizational and pedagogical conditions contributes to increase the efficiency of forming the ICT-competence of social workers for diagnostic, prognostic, advocacy, organizational, preventive and communicative professional' functions.

Key words: information and communication technologies, organizational and pedagogical conditions, social worker, ICT-competence.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 06.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 378.091.313:004.7

М. Ю. Кадемія

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми. Необхідність модернізації підготовки студентів у вищих навчальних закладах (ВНЗ) зумовлена необхідністю орієнтації освіти на нові вимоги соціально-економічного та суспільного розвитку, широкого використання в освітньому середовищі нових можливостей комп'ютерних і інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), усунення відставання університетської освіти від новітніх досягнень педагогічних, комп'ютерних, інформаційно-комунікаційних технологій. Особливо це важливо в умовах підготовки майбутніх педагогів, що зумовлено необхідністю їхньої адаптації до реформування шкільної і вищої освіти України.

Реалізація висунутих умов потребує здійснення синтезу таких напрямів інформатизації навчального процесу:

- застосування ІКТ (формування в студентів навичок використання ІКТ з метою підвищення ефективності навчальної і майбутньої професійної діяльності);
- оволодіння знаннями (засвоєння змісту предметів і формування навичок їхнього використання в процесі розв'язання практичних задач);
- формування знань (надання допомоги в одержанні нових знань).

Відповідно до зазначеного, важливим є формування в майбутніх фахівців навичок самоосвіти, здатності оволодівати новими ІКТ, що надасть можливість реалізувати тезу «навчання впродовж життя».

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі інформатизації освіти присвячені дослідження В. Бикова, Б.

Гершунського, Р. Гуревича, М. Жалдака, І. Захарової, Є. Машбиця, Н. Морзе, Є. Полат, І. Трайнева, І. Роберт та ін.; впровадженню інтерактивних технологій навчання В. Котова, Х. Лійметса, О. Пехоти, О. Пометун, О. Савченко, Л. Тарасенко та ін. Розробці та впровадженню педагогічних технологій присвячені дослідження сучасних педагогів В. Безпально, М. Кларіна, Н. Кузьміної, Б. Ліхачова, В. Монахова, Г. Селевка та ін.; проблему використання інноваційних методів навчання розглядали О. Арламов, М. Бурчак, І. Дичківська, В. Загв'язинський, О. Зінченко, А. Нісімчук, Л. Новікова, О. Пехота та ін. У працях зазначених авторів значна увага приділяється теоретичному аспекту розробки інноваційних технологій у вищій школі та визначення їх ефективності в умовах інформатизації суспільства та економіки знань.

Мета статті полягає в розгляді використання інноваційних та інформаційних технологій навчання в підготовці майбутніх фахівців у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Інтенсивний розвиток ІКТ зумовив підстави для перегляду підходів до здійснення освіти. Розвиток локальних і глобальних електронних мереж, мультимедійних засобів навчання, стрімка побутова комп'ютеризація суттєво змінюють форми, зміст і сутність вищої освіти.

Ці зміни відносяться до навчання з використанням ресурсів і технологій мережі Інтернет. Значна кількість навчальних закладів, освітніх установ використовують електронну пошту, віддалений доступ до інформаційних баз і освітніх ресурсів мережі Інтернет, створюють власні сайти, портали, беруть участь у міжнародних конкурсах, проектах, олімпіадах та ін. За таких умов навчання з використанням технологій і ресурсів Інтернет може бути:

- 1) повністю дистантним з використанням електронної пошти, чат-взаємодії, відеозв'язку;
- 2) очно-дистантним, коли доля очних занять в аудиторії співставима з кількістю дистантних занять, що проводяться «віддаленим» викладачем;
- 3) доповнює очну форму з окремих параметрів, наприклад, викладач проводить заняття зі студентами з використанням матеріалів Інтернет, відео лекцій з освітніх сайтів та інших ресурсів Інтернет [2, с. 491].

Дистантна освіта тісно пов'язана з віртуальною освітою.

Віртуальна освіта – процес і результат взаємодії суб'єктів і об'єктів освіти, що супроводжується створенням ними віртуального простору, специфіку якого визначають ці об'єкти і суб'єкти [2, с. 491].

Віртуальне навчання не зводиться до дистантного. Воно може бути в звичайній традиційній взаємодії викладача і студентів.

Перевагою дистантного навчання є можливість врахування індивідуальних темпів навчання студентів, швидкий зворотній зв'язок. Розглянемо деякі форми проведення занять з використанням Інтернет.

Найбільшого поширення набуло проведення чат-занять у режимі реального часу, під час яких необхідно розглянути дискусійні запитання, що потребують оперативної взаємодії студентів і викладачів. На такому занятті можуть бути використані Google-документи.

Інтерактивний діалог можливо здійснювати також у процесі проведення конференцій, що проводяться на основі електронних списків розсилки, чату, відео- і аудіокомунікацій. Особливого поширення набуло використання таких телеконференцій під час захисту студентами проектних творчих робіт.

Наприклад, студенти виконують проект за технологією Веб-квест на тему: «Безпечний Інтернет».

В основі Веб-квесту лежить проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернет.

Веб-квест (від англ. Web – павутина і guest – пошук) – сторінки на сайтах Інтернет, що містять гіперпосилання на інші сторінки з певної теми [1, с. 451].

Освітні Веб-квести можуть бути автономними або входити до змісту навчальних курсів.

Організація роботи в проекті за технологією Веб-квест передбачає розбивку спільного завдання на підзавдання, розв'язання яких здійснюється малими підгрупами. Для кожної підгрупи визначається певне завдання, що має бути реалізоване під час виконання певних ролей студентами. Кожний учасник має відповідно до обраної ролі розв'язати поставлене завдання на основі відібраних джерел з Інтернету та представити свій розв'язок у вигляді презентації. За результатами виконання цих окремих завдань на основі їхньої інтеграції формується загальний розв'язок проблеми й оцінювання діяльності студентів за розробленими критеріями. Важливим у цьому випадку є захист власної думки учасників проекту, відповідальність кожного за прийняте рішення, що сприятиме розвитку самостійності, формуванню комунікативних навичок, відповідальності та якості навчання майбутніх фахівців. Для прикладу наведемо Веб-сторінки проекту з теми: «Безпечний Інтернет» (рис. 1).

За наявності у ВНЗ освітнього Веб-сайту або порталу, на якому розміщується навчальний матеріал, котрий представлений у html-форматі у вигляді сторінок, що пов'язані гіперпосиланнями між собою з необхідними сторінками з мережі Інтернет.

Зміст занять можна розмістити в електронному навчально-методичному комплексі (ЕНМК) на освітньому сайті або порталі ВНЗ.

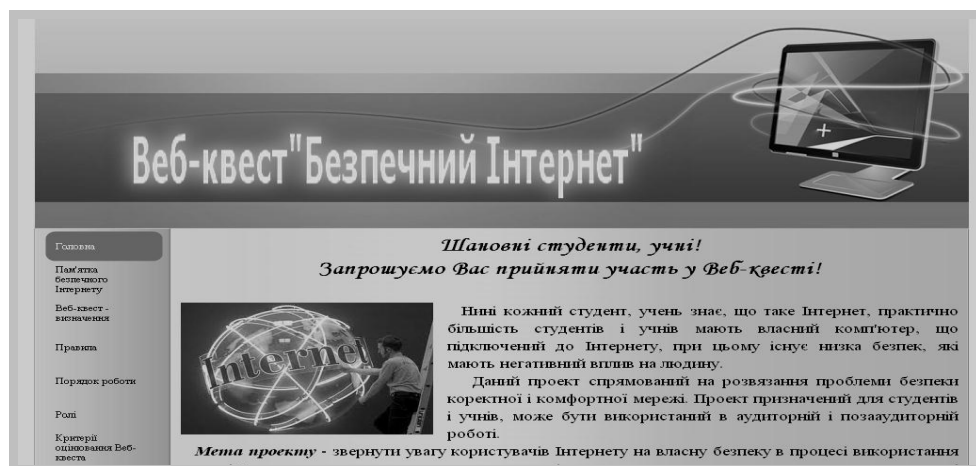

Рис. 1. Головна сторінка Веб-квесту з теми: «Безпечний Інтернет»

Електронний навчально-методичний комплекс – це інформаційний освітній ресурс, що використовується з метою викладу структурованого навчального матеріалу дисципліни, забезпечення поточного контролю, проміжної атестації, а також управління пізнавальною діяльністю студентів у процесі реалізації освітніх програм ВНЗ [1, с. 55].

Головна мета створення ЕНМК – надати студентам повний комплекс навчально-методичних матеріалів для здійснення самостійного індивідуального вивчення дисципліни, що дозволяє:

- ефективно управляти діяльністю з вивчення навчальної дисципліни;
- стимулювати навчально-пізнавальну діяльність; забезпечувати раціональне поєднання різноманітних видів навчально-пізнавальної діяльності з урахуванням дидактичних можливостей кожного з них відповідно до рівня засвоєння навчального матеріалу;
- раціонально поєднувати різноманітні технології представлення навчального матеріалу (текст, графіку, аудіо, відео, анімацію);
- використовувати розміщені матеріали для проведення віртуальних семінарів, ділових ігор, роботі в проектах та ін.

Наприклад, ЕНМК з дисципліни «Комп'ютерний дизайн» (рис. 2).

ЕНМК з будь-якої дисципліни складається з таких блоків:

- блок - методичний: анотація; державний стандарт; **навчальна програма**; робоча програма.
- блок - теоретичний: лекції; електронний навчальний посібник; семінарські заняття.
- блок - практичний: практичні заняття; лабораторні заняття; завдання для самостійної роботи.
- блок - контролюючий: контрольні роботи; тести.

- блок - додаткові матеріали: література (електронна бібліотека); додаткова інформація; словник термінів; додаткова література; творчі роботи студентів.

Рис. 2. Веб-сторінка ЕНМК з дисципліни «Комп'ютерний дизайн»

Отже, використання ЕНМК, що розміщені в мережі, використовуються в професійній підготовці фахівців дозволить підвищити якість навчання, сприятиме самостійному навчанню, а також навчанню впродовж усього життя.

Нині інтенсивний розвиток Інтернет і комунікаційних програм ICA, Skype, Yahoo messenger, Google Talk та ін. відкрили можливості спілкування в реальному часі з людьми, які знаходяться на відстані. Найбільшого поширення в навчальному процесі набула програма Skype, що використовується в корпоративній мережі навчального закладу і дозволяє оперативно розв'язувати виробничі і навчальні питання, здійснювати обговорення й обмін інформацією. Також програма Skype дозволяє здійснювати Skype-конференції, полегшити організацію навчального процесу в різних його формах, економлячи час і здійснюючи спілкування «наживо». Відмінність Skype від ICA, QIP, Jabber полягає в тому, що можливо розмовляти в чаті як з однією людиною, так і з декількома людьми, які запрошені в чат. Крім того, Skype, як і інші програми дозволяє пересилати файли, вести записну книжку, одержувати новини, заходити на інші конференції.

Таким чином, використання програми Skype дозволяє урізноманітнювати навчальний процес, підсилити мотивацію навчання, розвивати навички комунікації, а також зробити більш економічними витрати часу на навчання за межами аудиторії. Також знімаються всі психологічні бар'єри. Це пов'язане з тим, що студенти працюють в різних режимах, спілкування не обмежується лише викладачами. Після встановлення модуля White Board Meeting у Skype з'являється можливість працювати з віртуальною дошкою. Ця дошка нагадує графічний редактор, що відрізняється від звичайної програми для роботи

з растровою графікою тим, що над одним і тим самим малюнком можуть працювати одночасно декілька користувачів (у кожного має бути встановлене відповідне програмне забезпечення). Віртуальна дошка дозволяє поєднувати зображення з текстом, використовувати форму для тексту, малювати сплайни і полігони, управляти кольором, вставляти зображення, додавати товщину ліній, відправляти малюнок на друк та ін. Користувачі мають змогу створювати декілька малюнків одночасно, кожний з яких буде відображатися на віртуальній дошці у вигляді окремої вкладки. Також можна обирати зі свого списку контактів користувачів, які беруть участь у роботі.

Використання Skype-технологій підвищує конкурентоздатність додаткових освітніх програм, створює умови для побудови індивідуальних освітніх траєкторій, максимальної індивідуалізації навчального процесу, поєднуючи самостійну пізнавальну діяльність студентів з різноманітними джерелами інформації, групову роботу, оперативну і систематичну взаємодію з викладачами.

Висновок. Наші дослідження свідчать, що використання інноваційних та інформаційних технологій у навчальному процесі ВНЗ сприяє підвищенню якості організації і здійснення навчання майбутніх фахівців, їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності, розвитку навичок самостійного навчання та навчання впродовж усього життя.

Список використаної літератури

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України : [гол. ред. В. Г. Кремень] . – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. **2. Кадемія М. Ю.** Інформаційно-комунікаційні технології навчання : термінологічний словник / М. Ю. Кадемія. – Львов : Вид-во «СПОЛОМ», 2009. – 260 с. **3. Хуторской А. В.** Современная дидактика : учеб. пособ. / А. В. Хуторской. – 2-е изд., перераб. – М. : Высш. шк., 2007. – 639 с. : ил.

Кадемія М. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання у вищих навчальних закладах

У статті розглянуто використання ресурсів і технологій мережі Інтернет у підготовці майбутніх фахівців у ВНЗ, створення інформаційно-освітнього середовища та його використання, а також використання комунікаційних програм для здійснення он-лайн спілкування учасників навчального процесу на відстані.

Ключові слова: Веб-квест, інноваційні технології, електронний навчально-методичний комплекс, програма Skype.

Кадемія М. Е. Использование информационно-коммуникационных технологий обучения в высших учебных заведениях

В статье рассматривается использование ресурсов и технологий сети Интернет в подготовке будущих специалистов в ВУЗе, создание

информационно-образовательной среды и ее использование, а также использование коммуникационных программ для осуществления он-лайн общения участников учебного процесса на расстоянии.

Ключевые слова: Веб-квест, инновационные технологии, электронный учебно-методический комплекс, программа Skype.

Kademiya M. Y. The Use of Education Informative-Communicative Technologies in Higher Education Establishments

The use of the Internet resources and technologies in future specialists' training in higher education establishments, creation and use of informative-educative environment and also the communicative programs use for accomplishment of education process participants' online distance communication.

Key words: Web-quest, innovative technologies, methodical and education e-complex, Skype program

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

УДК 378:004:009

Н. М. Кириленко

**ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ З
ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Невід'ємною частиною інформаційної культури є знання нових інформаційних технологій і уміння їх застосовувати як для автоматизації рутинних операцій, так і в неординарних ситуаціях, що вимагають нетрадиційного творчого підходу. Формування інформаційної культури у студентів педагогічного університету неможливе без широкого впровадження інформаційних технологій у навчальний процес.

Мета інформатизації освіти полягає в глобальній раціоналізації інтелектуальної діяльності за рахунок використання нових інформаційних технологій, радикальному підвищенні ефективності і якості підготовки фахівців до рівня, вже досягнутого в розвинених країнах, тобто підготовки кадрів з новим творчим типом мислення.

У результаті досягнення цієї мети в суспільстві повинні бути забезпечені масова комп'ютерна грамотність і формування нової інформаційної культури мислення шляхом індивідуалізації освіти.

Застосування інформаційних технологій у навчанні майбутніх учителів інформаційної культури вимагають проведення фундаментальних і прикладних психолого-педагогічних досліджень.

Проблему необхідності застосування активних методів навчання в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів вивчали такі дослідники як І.А. Васильєва, Є.М. Осипова, Н.Н. Петрова, В.В. Петрусинський, П.І. Підкасистий, В.А. Трайнев, Л.Г. Вишнякова, В.І. Рибальський, І.П. Ситник, В.О. Соловієнко, М.І. Ярославський, В.Л. Скалкін, Л.Б. Котлярова та інші.

Якщо кілька років тому проблема формування інформаційної культури хвилювала більше фахівців у галузі інформаційного сервісу, то сьогодні ця ситуація змінилася. Спостерігається нове розуміння проблеми інформаційної культури на самих різних рівнях освіти. Теоретична й практична значимість формування інформаційної культури настільки велика, що вирішення такого завдання отримує статус самостійної науково-педагогічної проблеми. Різноманітні аспекти її розв'язання знайшли своє відображення у працях Н.В. Апатової, Р.С. Гуревича, А.П. Єршова, Б.Г. Житомирського, М.І. Жалдака, А.М. Коломієць, С.І. Машбиця, Н.В. Морзе, Ю.С. Рамського, В.Г. Розумовського, М.І. Шкіля, С.І. Шварцбурда та ін.

Метою нашої роботи є розкриття психолого-педагогічних основ формування інформаційної культури у навчанні майбутніх учителів із використанням нових інформаційних технологій.

У педагогічному значенні нові інформаційні технології навчання повинні містити сукупність прийомів, методів, форм навчання на основі засобів інформаційних технологій.

Включення комп'ютерних технологій у процес навчання студентів змінює роль засобів навчання, що застосовуються при викладанні різних дисциплін, оскільки впровадження засобів новітніх інформаційних технологій змінює навчальне середовище, в якому відбувається процес навчання.

І. В. Роберт підкреслює, що комп'ютер слід розглядати як компонент системи засобів навчання, що компенсують відсутність наочного середовища і, таким чином, забезпечують наочність діяльності і її практичну спрямованість. Крім того, в цю систему засобів повинні входити також «традиційні засоби» навчання, що забезпечують підтримку викладання даного навчального предмету [3].

За допомогою засобів новітніх інформаційних технологій стає реальним введення в процес навчання принципово нового навчального демонстраційного і допоміжного обладнання, що надає тим, хто навчається наступні можливості:

- візуалізувати на екрані монітора різноманітні закономірності з подальшим вивченням їх властивостей;
- конструювати на екрані монітора різноманітні графічні образи;

- ефективно створювати комп'ютерні та інформаційні моделі процесів і явищ, що вивчаються;

- ефективно застосовувати інтерактивні системи, що забезпечують користувачам доступ до інформації;

- здійснювати синтез інформаційних засобів і інтеграцію різноманітних видів інформації.

Використання під час навчання засобів новітніх інформаційних технологій створює умови для засвоєння різних дисциплін у середовищі, що забезпечує психолого-педагогічні вимоги до оптимального ефективного процесу і дозволяє збагатити цей процес наступними можливостями:

- вибір у будь-якій послідовності з бази даних необхідної інформації;

- використання відповідної бібліотеки програм;

- забезпечення різноманітних шляхів доступу до бібліотеки рухомих і нерухомих зображень із звуковим супроводом і без нього;

- «віконне» представлення інформації;

- змішування та перетасовування текстової та графічної інформації, рухомі діаграми, мультиплікацію, фрагменти відеофільмів, музику, телекадри, анімацію.

І. В. Роберт наголошує, що за таких умов формування нових уявлень і понять відбувається на абсолютно іншому рівні, як мотиваційному, так і розвивальному [2].

Упровадження засобів новітніх інформаційних технологій у навчальний процес сприяє вдосконаленню методичної системи навчання.

Сучасні методи навчання спрямовані на засвоєння діяльності з самостійного здобуття нових знань. Отже, навчальна діяльність студента є продуктивною.

Існують різні теоретичні моделі навчання на основі використання інформаційних технологій. Найприйнятнішою є модель, практичне використання якої неминує включає пізнавальну діяльність тих, хто навчається, що забезпечує не тільки певну систему знань, але і необхідний розвиваючий ефект, а також таку діяльність, що сприяє загальноосвітній підготовці і формуванню інформаційної культури тих, хто навчається.

Виходячи з цієї загальної психологічної теорії навчання, конкретизуючи її, можна отримати концепцію навчання конкретному предмету на основі використання інформаційних технологій, як навчання певного виду розумової діяльності, властивої предмету, що вивчається.

Навчання конкретному предмету є дидактично доцільним поєднанням навчання і діяльності з використанням інформаційних технологій, де засоби інформаційних технологій виступають у якості могутнього помічника для викладача в управлінні пізнавальною діяльністю тих, хто навчається.

Для побудови відповідної теорії необхідно, перш за все, прийняти певну модель навчальної діяльності, властиву конкретному предмету на основі використання новітніх інформаційних технологій, яка повинна відображати основні сторони реальної діяльності в конкретному предметі.

Як і всяка модель, дана модель відобразатиме лише спрощений, схематично модельований об'єкт, тобто діяльність, пов'язану з ефективним вивченням предмету на основі використання інформаційних технологій.

Дистанційна форма навчання на основі використання інформаційних технологій є тією моделлю навчальної діяльності, яка сприяє формуванню як комунікативної компетенції, так і високому рівню інформаційної культури.

Сучасні інформаційні технології надають практично необмежені можливості в розміщенні, зберіганні, обробці і доставці інформації будь-якого об'єму і змісту на будь-якій відстані. В цих умовах на перший план в системі дистанційного навчання виходить педагогічна, змістовна його організація. Маються на увазі не тільки відбір змісту для засвоєння, але і структурна організація навчального матеріалу, а також методи навчання. Тому важливо, на яких концептуальних педагогічних положеннях будується курс дистанційного навчання. Є.С. Полат визначає їх таким чином: у центрі процесу учіння знаходиться самостійна пізнавальна діяльність того, хто навчається (навчання, а не викладання). Самостійна робота з оволодіння різними видами діяльності, формування необхідних навичок і умінь є специфікою даної області знання; звідси, з одного боку, необхідна більш гнучка система освіти, що дозволяє отримувати знання там і тоді, де і коли це зручно тому, хто навчається; з іншого боку, при дистанційному навчанні той, хто навчається, повинен володіти не тільки призначеними для користувача навичками роботи з комп'ютером, але й вміннями роботи з автентичною інформацією, з якою він зустрічається в різних ресурсах Інтернет. Йдеться про те, що студенти повинні добре володіти різними видами читання: вивчаючими, пошуковими, ознайомлювальними, уміти працювати з електронними довідниками і словниками, які можуть міститися в даному курсі або існувати автономно на різних серверах; самостійне набуття знань не повинне носити пасивний характер. Навпаки, той, хто навчається, із самого початку повинен бути залучений до активної пізнавальної діяльності, що не обмежується оволодінням знаннями, але неодмінно передбачає їх використання для вирішення різноманітних комунікативних задач у спільній творчій діяльності в групах. З цією метою особливо ефективними є спільні проекти, в першу чергу там, де це можливо; дистанційне навчання, що індивідуалізувалося по своїй суті, не повинно, разом з тим, виключати можливостей комунікації не тільки з викладачем, але і з іншими партнерами, співпраці в процесі різного роду пізнавальної і творчої діяльності. При цьому проблеми соціалізації є досить

актуальними при дистанційному навчанні; система контролю за засвоєнням знань і способами пізнавальної діяльності, умінням застосовувати отримані знання в різних проблемних ситуаціях повинна носити систематичний характер, будуватися як на основі оперативного зворотного зв'язку (закладеної в текст навчального матеріалу, а також в організацію оперативного звернення до викладача або консультанта курсу), так і відстроченого контролю (наприклад, при тестуванні) [1].

Модель дистанційного навчання передбачає гнучке поєднання самостійної пізнавальної діяльності тих, хто навчається з різними джерелами інформації, навчальними матеріалами, спеціально розробленими по курсу дисципліни, що вивчається (довідкові, додаткові матеріали), і оперативної, систематичної взаємодії з викладачем, який викладає цей курс, консультантами-координаторами, а також групову роботу з учасниками курсу, використовуючи все різноманіття проблемних, дослідницьких, пошукових методів у процесі роботи над відповідними модулями курсу. Крім того, вона передбачає спільні телекомунікаційні проекти учасників курсу із зарубіжними партнерами (міжнародні проекти), організацію обговорень, презентації груп і індивідуальні презентації проміжних і підсумкових результатів у ході електронних телеконференцій, обміну думками, інформацією з учасниками курсу, а також при необхідності з будь-якими іншими партнерами, у тому числі і зарубіжними через мережу Інтернет.

Контроль успішності навчання на основі інформаційних технологій повинен бути оперативним при розробці відповідних навчальних матеріалів і підсумковим з боку провідного викладача і консультантів-координаторів у вигляді тестів, презентацій, творчих робіт. Останнім часом для таких цілей все більше використовуються спеціальні Web-сторінки, які може створювати для себе кожний із тих, хто навчається або група співпраці. Робота з такими сторінками значно полегшує весь процес взаємодії. Психологічною основою організації контролю в умовах дистанційного навчання Н. Ф. Тализіна визначає механізм внутрішнього контролю і внутрішнього зворотного зв'язку з мотивом, що викликав дію, який розгортається у часі і проходить чотири стадії:

- підготовка до ухвалення рішення;
- ухвалення рішення;
- реалізація рішення;
- співвідношення результату рішення із зразком [4].

Під час використання у навчанні майбутніх учителів комп'ютерних баз даних або елементів експертних систем створюються можливості недирективного управління пізнавальною діяльністю тих, хто навчається. Останнє передбачає розвиток у студентів не тільки і не стільки інтересу до самого предмету, але й розуміння невідповідності традиційного підходу до засвоєння знань і самостійності, що необхідні в діалозі з комп'ютером. Це і інтелектуальна самостійність, що розуміється

як самоорганізація спрямованості і послідовності своїх навчальних дій, і самостійність у розвитку власної мотиваційної сфери, тобто особистісна включеність в діяльність і готовність до формування нових її цілей і значень, а також відповідальність за свої рішення. Все це сприяє формуванню високого рівня інформаційної культури й нового, творчого типу мислення.

Список використаної літератури

1. Полат Е. С. Дистанционное обучение: организационные и педагогические аспекты / Е. С. Полат // Информатика и образование, 1996. – № 3. **2. Роберт И. В.** Теоретические основы создания и использования программных средств ученого назначения: Методические рекомендации по созданию и использованию педагогических программных средств / И. В. Роберт. – М.: АПН СССР НИИ средств обучения и учебной книги, 1991. – 237 с. **3. Роберт И. В.** Экспертно-аналитическая оценка качества программных средств учебного назначения / И. В. Роберт // Педагогическая информатика, 1993. – № 1. **4. Талызина Н. Ф.** Формирование познавательной деятельности учащихся / Н. Ф. Талызина. – М.: Знание, 1983. – 233 с.

Кириленко Н.М. Педагогічні основи формування інформаційної культури майбутніх учителів під час навчання з використанням інформаційних технологій

У статті розкриваються психолого-педагогічні основи формування інформаційної культури у навчанні майбутніх учителів на основі використання нових інформаційних технологій. Зокрема, розглядаються концептуальні педагогічні положення, на яких базується курс дистанційного навчання іноземних мов.

Ключові слова. Інформаційна культура, комп'ютерна грамотність, дистанційне навчання.

Кириленко Н. М. Педагогические основы формирования информационной культуры будущих учителей во время обучения с использованием информационных технологий

В статье раскрываются психолого-педагогические основы формирования информационной культуры в обучении будущих учителей на основе использования новых информационных технологий. В частности, рассматриваются концептуальные педагогические положения, на которых базируется курс дистанционного обучения иностранным языкам.

Ключевые слова. Информационная культура, компьютерная грамотность, дистанционное обучение.

Kirilenko N. M. Pedagogical Foundations of Forming Information Culture in Future Teachers in the Process of Training with the Help of Information Technologies

Psychological and pedagogical background of informational culture forming in future teachers-philologists' training on the basis of new informational technologies use is analyzed in the article. In particular, the conceptual pedagogical thesis on which the course of foreign languages distance learning course is based is analyzed.

Key words. Information culture, computer literacy, distance education.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК [378.22:004]-043.61

Л. М. Кутепова

**СУЧАСНИЙ СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
МАГІСТРІВ З ІНФОРМАТИКИ ТА ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ
ТЕХНІКИ: ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Як зазначено в Законі України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки" [1] одними з пріоритетних напрямів державної політики є впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в усі сфери суспільного життя, діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування; створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості.

Але, незважаючи на те, що Україна готує значну кількість фахівців з інформаційних технологій, математики та кібернетики, ступінь розбудови інформаційного суспільства в державі порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України [1]. Це зумовлює потребу в фахівцях-професіоналах нової генерації в галузі інформаційних технологій (ІТ) та ставить принципово нові вимоги до їхньої професійної підготовки. Ефективність їх підготовки пов'язана з реформуванням системи вищої освіти в Україні у напрямі створення гнучкої системи доступу до безперервної освіти, трансформації змісту освіти та розробки перспективних моделей підготовки висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців у галузі інформаційних технологій, зокрема магістрів, відповідно до світових стандартів [2, с. 3].

Проте, на сьогодні немає концепції та програми фундаментальної підготовки магістрів, про що свідчить призупинення наказів МОН України № 99 "Про Концепцію організації підготовки магістрів в Україні" від 10.02.2010 р. та № 165 "Про затвердження Програми організації підготовки магістрів в Україні" від 02.03.2010 р. згідно до наказу МОН України № 258 від 29.03.2010 р. [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впровадження ступеневої вищої освіти зумовило розробку нових освітніх стандартів щодо визначення освітньо-кваліфікаційних рівнів "бакалавр" та "магістр" у відповідності Болонським вимогам.

Проблеми стандартів у вищій освіті, напрями й тенденції розвитку системи магістерської підготовки в Україні та за кордоном розглядали В. Андрущенко, В. Берека, І. Бех, С. Вітвицька, Ж. Верже, О. Глузман, Дж. Говорт, І. Зязюн, К. Конрад, В. Кремень, Н. Ничкало, Л. Одерій, В. Поліщук, В. Сухомлін, Б. Якимович та ін.

У зв'язку із стрімким розвитком інформаційних технологій та їх зростаючим впливом на життя суспільства, значно зріс попит на ІТ-фахівців. Саме магістерське навчання має взяти на себе відповідальність за профільовану професійну підготовку з актуальних наукових напрямків інформаційних технологій. Теоретичні та методичні аспекти підготовки ІТ-фахівців розглядали у своїх дослідженнях Н. Духаніна, І. Єрмаков, І. Мендзєбровський, Т. Морозова, Ю. Пероганич, В. Сухомлін, Р. Шаран та ін.

Проте, на сьогодні в Україні ще не розроблено єдиного стандарту, який відображає склад та обсяг знань, що необхідні для підготовки ІТ-магістрів.

Метою статті є визначення проблем стандартизації професійної підготовки магістрів з інформатики та обчислювальної техніки у вищій школі України.

Виклад основного матеріалу. Інформаційні ресурси стають головним надбанням і найважливішим чинником економічного розвитку держави, а індустрія інформаційних технологій – однієї з основних галузей економіки. Інформаційні технології є науково-методичною та технологічною базою інформаційної індустрії. Поняття інформаційних технологій об'єднує методи, засоби і системи, пов'язані зі збором, виробництвом, обробкою, передачею, розповсюдженням, зберіганням, експлуатацією, поданням, використанням та захистом різних видів інформації. Створення інформаційних технологій базується на використанні різних видів сучасних індустрій (комп'ютерна, телекомунікаційна, програмна, електронних приладів та ін.) [4].

Стрімко розвиваючись, галузь інформаційних технологій об'єднує чималу кількість визначних наукових напрямів: комп'ютерні науки, обчислювальна математика, архітектура комп'ютерних систем, штучний інтелект, інженерія програмного забезпечення, Web-технології

та ін. Також галузь інформаційних технологій сформувалася і як цикл самостійних науково-освітніх університетських дисциплін.

Підготовка високопрофесійних фахівців, здатних розвивати інформаційні технології та ефективно використовувати їх на практиці, стає однією з важливих стратегічних задач держави. В переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра [5], підготовка спеціалістів в галузі інформаційних технологій здійснюється за такими галузями знань: 0402 – Фізико-математичні науки, 0403 – Системні науки та кібернетика, 0501 – Інформатика і обчислювальна техніка, 0502 – Автоматика та управління, 0508 – Електроніка, 0509 – Радіотехніка, радіоелектронні апарати та зв'язок, 0510 – Метрологія, вимірювальна техніка та інформаційновимірювальні технології, 1701 – Інформаційна безпека.

Але, на сьогодні в Україні немає достатньої кількості фахівців в галузі інформаційних технологій, що негативно впливає на розвиток української ІТ-індустрії. Т. Морозова зазначає, що крім дефіциту кадрів серйозною проблемою є незадоволення роботодавців змістом професійної підготовки випускників напрямів ІТ-профілю [6]. Що підтверджує той факт, що за даними експертів з Асоціації "Інформаційні технології України", майже 80% випускників, прийнятих на роботу до компаній, що займаються розробкою програмного забезпечення, не спроможні працювати за фахом без тривалого додаткового навчання [6].

Якість професійної підготовки фахівців значною мірою залежить від стандартів вищої освіти. В Законі України "Про вищу освіту" [7] зазначено, що стандарти вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання.

Систему стандартів вищої освіти складають [7]:

– державний стандарт вищої освіти, який визначає перелік кваліфікацій, напрямів та спеціальностей за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, вимоги до освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти;

– галузеві стандарти вищої освіти, що містять освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників, освітньо-професійні програми підготовки та засоби діагностики якості вищої освіти;

– стандарти вищої освіти вищих навчальних закладів, які включають перелік спеціалізацій за спеціальностями, варіативні частини освітньо-кваліфікаційних характеристик, освітньо-професійних програм та засобів діагностики, навчальні плани, програми навчальних дисциплін.

Розглянемо систему стандартів вищої освіти стосовно підготовки магістрів з інформатики та обчислювальної техніки.

Відповідно до законодавства на даному етапі реформування вищої освіти України існує освітньо-кваліфікаційний рівень "Магістр",

який визначається як "освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання професійних завдань та обов'язків (робіт) інноваційного характеру певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності" [7]. Крім того зазначено, що підготовка магістра може здійснюватися і на основі освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста [7].

Проте слід звернути увагу, що визначення освітньо-кваліфікаційного рівня "Спеціаліст" (спеціаліст – "освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності, що передбачені для первинних посад у певному виді економічної діяльності" [7]) майже не відрізняється від "Магістра" зокрема формулюванням "інноваційного характеру" певного рівня професійної діяльності. Це призводить до невизначеності статусу магістрів і спеціалістів загалом й відносно одне одного, що викликає труднощі під час складання освітньо-професійних програм, при працевлаштуванні фахівців рівня магістр, а відповідно й визначення потрібної для України кількості магістрів [8].

Згідно з переліком [5] для магістрів з інформатики та обчислювальної техніки визначено найменування спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка у вищих навчальних закладах (табл. 1).

Таблиця 1

Перелік спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра

Шифр галузі	Найменування галузі знань	Найменування спеціальності	Код спеціальності
0501	Інформатика та обчислювальна техніка	інформаційні управляючі системи та технології (за галузями)	8.05010101
		інформаційні технології проектування	8.05010102
		системне проектування	8.05010103
		системи штучного інтелекту	8.05010104
		комп'ютерний екологоекономічний моніторинг	8.05010105
		комп'ютерні системи та мережі	8.05010201
		системне програмування	8.05010202

Шифр галузі	Найменування галузі знань	Найменування спеціальності	Код спеціальності
		спеціалізовані комп'ютерні системи	8.05010203
		програмне забезпечення систем	8.05010301
		інженерія програмного забезпечення	8.05010302

Стосовно розробки галузевих стандартів слід зауважити, що 5 вересня 2012 року було затверджено "Порядок розроблення, затвердження та внесення змін до галузевих стандартів вищої освіти" [9]. Проте, на сьогодні галузеві стандарти для освітньо-професійного рівня "Магістр" з галузі знань 0501 – Інформатика та обчислювальна техніка мають статус "проект" або "тимчасова освітньо-професійна програма".

Також, не розроблено узагальнені програми фундаментальної підготовки магістрів з інформатики та обчислювальної техніки. Освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми, засоби діагностики, навчальні плани, програми навчальних дисциплін з підготовки магістрів галузі знань 0501 – Інформатика та обчислювальна техніка у різних вищих навчальних закладах України суттєво відрізняються за структурою, змістом та розподілом загального навчального часу, що пояснюється наявністю різних науково-педагогічних шкіл та відсутністю єдиного державного стандарту, який відображає склад та обсяг знань, необхідних для магістрів у цій сфері.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз нормативно-правової бази вищої освіти та наукової психолого-педагогічної літератури показав, що на сьогодні залишаються невирішеними проблеми стандартизації щодо професійної підготовки магістрів з інформатики та обчислювальної техніки: не розроблено "Концепцію організації підготовки магістрів в Україні", не затверджено "Програму організації підготовки магістрів в Україні", потребують розробки та затвердження галузеві стандарти для освітньо-професійного рівня "Магістр" з галузі знань 0501 – Інформатика та обчислювальна техніка.

Важливим завданням на цьому етапі реформування освіти України є залучення в процес стандартизації широкого кола професійних організацій, включаючи університети, компанії бізнесу та індустрії, інститути НАН, а також експертів в області інформаційних технологій – професорів і викладачів університетів, видатних учених і науковців.

Список використаної літератури

1. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" [Електронний ресурс] / Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – ст. 102. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/537-16>. **2. Шаран Р. В.** Професійна

підготовка магістрів інформаційних технологій в системі дистанційної освіти США : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Р.В.Шаран. – Т., 2010. – 24 с. **3. Наказ** МОН України № 258 від 29.03.2010 р. "Про призупинення дії наказів МОН від 10.02.2010 № 99, від 10.02.2010 № 101, від 12.02.2010 № 108 та від 02.03.2010 № 165" [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/7094/.

4. Сухомлин В. А. Национальная система ит-образования: методические основы, процесс стандартизации, системообразующие механизмы [Електронний ресурс] / В.А.Сухомлін. – Режим доступу: http://pravmisl.ru/index.php?id=702&option=com_content&task=view.

5. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра. Постанова, Перелік (від 27.08.2010 року № 787) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Постанови : <http://zakon.rada.gov.ua>.

6. Морозова Т. Ю. Освітні та наукові ІТ-спеціальності у кількісному вимірі [Електронний ресурс] / Т.Ю.Морозова // Інженерія програмного забезпечення. – 2010. – №1. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Ipz/2010_1/MorozovaTYu.pdf.

7. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Закону : <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

8. Шаран Р. В. Проблема стандартизації програм підготовки магістрів інформаційних технологій у вищій школі України [Електронний ресурс] / Р.В.Шаран // е-журнал "Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку". – 2009. – Випуск №1. – Режим доступу: <http://intellect-invest.org.ua>.

9. Про затвердження Порядку розроблення, затвердження та внесення змін до галузевих стандартів вищої. Постанова, Порядок (від 05.09.2012 № 847) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до Постанови : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/847-2012-п>.

Кутепова Л. М. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів з інформатики та обчислювальної техніки: проблеми стандартизації

В статті визначено проблеми стандартизації професійної підготовки магістрів з інформатики та обчислювальної техніки, які полягають у відсутності ряду нормативно-правових документів вищої освіти, що пов'язано з реформуванням системи вищої освіти та новою редакцією закону "Про вищу освіту".

Ключові слова: підготовка магістрів, інформатика та обчислювальна техніка, стандарти, стандартизація.

Кутепова Л. М. Современное состояние профессиональной подготовки будущих магистров информатики и вычислительной техники: проблемы стандартизации

В статье установлены проблемы стандартизации профессиональной подготовки магистров информатики и вычислительной техники, которые заключаются в отсутствии ряда нормативно-правовых документов высшего образования, что связано с реформированием системы высшего образования и новой редакции закона "О высшем образовании".

Ключевые слова: подготовка магистров, информатика и вычислительная техника, стандарты, стандартизация.

Kutepova L. M. Current status of training of the future masters of computer science: problems of standardization

In the article some problems were standardization of training of masters of computer science and computer engineering, which are the lack of a number of legal documents of higher education, which is associated with the reform of the higher education system and the new law "On Higher Education".

Key words: training of masters, computer science, standards, standardization.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меняйленко О. С.

УДК 372.881.1

Л. В. Ломакіна

**НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ
ФАКУЛЬТЕТАХ ВУЗІВ**

Сучасний стан вищої освіти з новітніми тенденціями в його розвитку висуває нові вимоги до професійної підготовки випускника та його особистісних якостей. У числі значущих - глибокі професійні знання та вміння, здатність до гнучкого їх застосування, ініціативність, комунікабельність, творча активність, готовність до безперервного саморозвитку. Конкурентоспроможність сучасного фахівця визначається не тільки його високою кваліфікацією в професійній сфері, але і готовністю вирішувати професійні завдання в умовах іншомовної комунікації. Наявність лінгвістичних знань дає можливість випускникові вищої школи бути в курсі всього нового, що видається в його професійній області, озброює його досягненнями світової науки, сприяє

використанню їх у своїй практиці. Таким чином, навчальний предмет "Іноземна мова" покликаний сприяти розширенню освітнього кругозору студентів, соціалізації особистості майбутніх фахівців, підготовці їх до життя в умовах багатонаціонального та полікультурного світу.

Аналіз існуючих підходів до навчання іноземної мови в системі вищої професійної освіти показав, що у вітчизняній методиці викладання іноземної мови недостатньо розроблена система навчання майбутніх фахівців професійного спілкування іноземною мовою. Спроби усунути цю прогалину робилися рядом авторів спеціалізованих навчальних та навчально-методичних посібників з іноземних мов, але до теперішнього часу практично повністю ця проблема не вирішена. У дослідженнях виявлено, що основними факторами, які впливають на якість навчання, є недостатня розробленість змістовного та організаційного компонентів існуючих моделей навчання, скорочення кількості годин на навчання іноземної мови студентів немовних факультетів вузів при зростанні обсягу навчального матеріалу.

На цьому тлі досить актуальним став науковий пошук підходів, що забезпечують результативність мовної професійної підготовки майбутніх фахівців. Навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів необхідно розглядати як засіб передачі студентам соціально і професійно значущої інформації, відпрацювання навичок використання іншомовних джерел у своїй професійній діяльності, підготовки майбутнього фахівця до безперервної освіти. У цьому зв'язку пріоритетним напрямком в оновленні іншомовної освіти визнається професійно - орієнтоване навчання іноземної мови, яке передбачає формування у студентів здатності іншомовного професійного спілкування.

Проведений аналіз існуючих підходів до визначення поняття "професійно - орієнтоване навчання іноземній мові", дозволив визначити його як процес, спрямований на формування активної і творчої особистості майбутнього фахівця, здатного успішно застосовувати лінгвістичні знання в майбутній професійній діяльності, і що передбачає придбання спеціальних знань і навичок, які сприяють його професійному розвитку у різних галузях науки і виробництва. Даний процес передбачає не тільки навчання іноземної мови як засобу спілкування і передачі студентам соціально і професійно значущої інформації, а й формування багатомовної особистості, що увібрала в себе цінності рідної та іншомовної культур і готової до міжкультурного спілкування.

Підвищити рівень іншомовної підготовки фахівця - це значить озброїти його знаннями, практичними вміннями та навичками, які дозволять йому використовувати іноземну мову як засіб інформаційної діяльності, систематичного поповнення своїх професійних знань, професійного спілкування. Навчання спеціальності через мову, навчання мови через спеціальність - одна з важливих проблем професійної підготовки фахівця в умовах немовного вузу. У зв'язку з цим актуальним

залишається пошук шляхів підвищення ефективності навчання іноземної мови студентів немовних факультетів вузів.

Вищезазначене дозволило зробити висновок про необхідність розв'язання протиріч: - між соціальним замовленням суспільства на фахівця, що володіє практичними навичками використання іноземної мови у своїй професійній діяльності, і існуючою практикою навчання даному предмету у вищих професійних навчальних закладах; між усвідомленням фахівцями різних областей науки і виробництва необхідності підвищення мовної професійної підготовки і недостатньою мотивацією вивчення іноземної мови студентами немовних факультетів вузів; між необхідністю науково - методичного забезпечення навчального процесу при навчанні іноземної мови студентів немовних факультетів вузів і ступенем його оснащеності.

Аналіз дисертаційних робіт та інших науково-педагогічних джерел свідчить про різноманітність існуючих моделей навчання іноземної мови. На жаль, жодна з них не є універсальною, тому що в більшості випадків вони носять вузькопрофільний характер. Таким чином, актуальним залишається пошук науково-педагогічного обґрунтування теоретичної моделі навчання іноземної мови студентів різних спеціальностей немовних факультетів вузів.

Одним із способів вирішення цих протиріч є розробка і реалізація в навчальному процесі моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів, результативність якої забезпечить створення педагогічних умов [2, с. 192].

Розглянемо модель професійно-орієнтованого навчання як дидактичну систему, спрямовану на реалізацію механізму мовної підготовки студентів немовних факультетів вузів і яка передбачає наукове обґрунтування організаційних підходів до визначення цілей навчання, відбору та структурування змісту іншомовного навчання, вибору форм, методів і засобів навчання, контролю результатів навчання і його корекцію [1, с. 66]. У структуру моделі доцільно включити наступні компоненти: цільовий, мотиваційний, змістовний, процесуальний, контрольний-оцінний.

Цільовий компонент передбачає визначення блоку цілей і завдань навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів. В умовах професійно-орієнтованого навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів повинні бути успішно реалізовані практичні, освітні, виховні і розвиваючі цілі, які визначаються комунікативними і пізнавальними професійними потребами майбутнього фахівця конкретного профілю. Завданнями є формування комунікативної, лінгвістичної, соціокультурної та професійної компетенції [4, с. 172].

Мотиваційний компонент пов'язаний з наявністю потреби оволодіння іноземною мовою і передбачає формування навчальних, пізнавальних та професійних мотивів. Умовами формування і розвитку

названих мотивів при професійно-орієнтованому навчанні іноземної мови студентів немовних факультетів вузів виступають використання активних методів навчання, встановлення міжпредметних зв'язків між загальнонауковими і профільюючими дисциплінами, створення творчої атмосфери в групі.

Змістовний - передбачає відбір змісту навчального матеріалу. В якості структурних елементів змістовного компонента моделі проявляються комунікативні вміння за видами мовленнєвої діяльності (на основі загальної та професійної лексики); мовні знання і навички; соціокультурні знання; навчальні вміння.

Процесуальний - передбачає вибір методів, форм і засобів навчання. Провідними на немовних факультетах вузів є активні методи навчання (метод проектів, навчально-рольові ігри, дискусії, усні та письмові презентації і т.д.). Організаційними формами на немовних факультетах вузів є аудиторні заняття під керівництвом викладача; обов'язкова самостійна робота за завданням викладача, виконувана в поза аудиторний час; індивідуальна самостійна робота. Засобами навчання виступають: лінгвістичні, методичні та технічні.

Контрольно-оцінювальний компонент пов'язаний з періодичною перевіркою ходу педагогічного процесу і оцінкою його результатів. Доцільно використовувати такі види контролю: підсумковий, проміжний (тематичний), поточний і попередній [3, с. 18]. Для реалізації даних видів контролю найбільш актуальною є тестова форма контролю.

Розробка моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови та її реалізація у вигляді спеціально спроектованої технології навчання передбачає використання ряду теоретичних підходів: системний, особистісно-орієнтований, контекстний, комунікативний і технологічний. Проектування і конструювання спеціальної технології професійно-орієнтованого навчання включає наступні етапи: *цілеспрямованість* - визначення цілей навчання на системному, предметному, модульному та рівні конкретного заняття; *відбір і структурування змісту навчання* - виділення структурних елементів змістовного компонента і послідовність їх вивчення; *визначення необхідних рівнів засвоєння досліджуваного матеріалу* - якісна характеристика вихідних і необхідних рівнів засвоєння та їх кількісне вираження; *розробка процесуальної сторони навчання* - вибір методів, форм і засобів навчання; *оцінка і контроль результатів навчання, його корекція* - здійснення різних видів контролю на основі контрольно-тестових завдань; *розробка технологічної карти* - опис дидактичного процесу мовної підготовки у вигляді поетапної послідовності дій викладача і студентів.

Отримані в результаті дослідження висновки і пропозиції не претендують на остаточне і вичерпне вирішення проблеми підвищення рівня мовної професійної підготовки студентів немовних факультетів вузів. Подальші наукові пошуки полягають в поглибленні ряду

теоретичних позицій в області іншомовної професійної освіти, а також розробці та апробації інформаційних технологій в умовах професійно-орієнтованого навчання іноземної мови з метою підготовки висококваліфікованих фахівців.

Список використаної літератури

- 1. Болотов В.А.** Проектирование профессионального педагогического образования // **В.А. Болотов,** Е.И. Исаев, В.И. Слободчиков, Н.А. Шайденко Педагогика. -1997. № 4. - С.66.
- 2. Виленский М.Я.,** Образцов П.И., Уман А.И. Технологии профессионально-ориентированного обучения в высшей школе: Учебное пособие / Под ред. В.А. Сластенина. - М.: Педагогическое общество России, 2004. 192 с.
- 3. Витлин Ж.Л.** Общие проблемы установления уровневой подготовки и способов итогового контроля при аттестации обучающихся. // Иностранные языки в школе. 1997. - № 2. - С. 18.
- 4. Грабой Т.А.** Формирование профессиональной коммуникативной компетенции на материале языка специальности в неязыковом вузе: Дис. к.п.н. -М., 2002.-172 с.

Ломакіна Л. В. Навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів

У статті проведений аналіз існуючих підходів до навчання іноземної мови в системі вищої професійної освіти. Розглянуто один із способів розв'язання виявлених протиріч, що полягає у розробці і реалізації в навчальному процесі моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови на немовних факультетах.

Ключові слова: професійно - орієнтоване навчання іноземній мові, професійна підготовки фахівця, форми, методи і засоби навчання.

Ломакина Л. В. Обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов

В статье проведен анализ существующих подходов к обучению иностранному языку в системе высшего профессионального образования. Рассмотрен один из способов решения выявленных противоречий, который заключается в разработке и реализации в учебном процессе модели профессионально-ориентированного обучения иностранному языку на неязыковых факультетах.

Ключевые слова: профессионально - ориентированное обучение иностранному языку, профессиональная подготовки специалиста, формы, методы и средства обучения.

Lomakina L. V. Teaching Foreign Language in Non-language Universities

The paper analyzes existing approaches to learning a professionally oriented foreign language in the system of higher education. One of the

approaches of solving discovered contradictions is considered. It is based on the development and implementation of model for professionally-oriented learning of foreign language in non-language universities.

Keywords: professional - oriented language training, professional training, forms, methods and means of teaching.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.

УДК 378.091.33-028.22:004

Г. В. Монастирна, Т. В. Бондаренко

**СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ В ПЕДАГОГІЧНИХ
ТЕХНОЛОГІЯХ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Інформатизація суспільства, стрімкий розвиток інформаційних технологій, зростання ролі, об'єму та значення інформації викликали зміни у розвитку науки, соціальному житті, виробництві. Цілі, зміст, методи та засоби навчання в таких умовах зазнають реальних змін насамперед через впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій. На сучасному етапі інтенсивне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу освіти є національним пріоритетом. У зв'язку з цим виникає нагальна необхідність розробки педагогічних технологій на основі інформаційних засобів з метою підвищення ефективності освітнього процесу. Це потребує певних теоретичних та експериментальних педагогічних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість вказаної проблеми зумовила істотну увагу до неї дослідників і педагогів-практиків. Зокрема, можна послатися на роботи дослідників у галузі як технічних наук (А. Берг, П. Брусиловський, В. Глушков, В. Петрусинський та ін.), так і в педагогіці (Б. Гершунський, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Захарова, Ю. Машбиць та ін. В них розглядаються проблеми розробки моделей, алгоритмів, методів та засобів комп'ютерного навчання, теоретичні засади використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. Виходячи з того, що засоби інформаційних технологій надають нові можливості щодо комунікації, дозволяють миттєвий обмін даними практично будь-якого обсягу, надають певну інформацію для великої кількості людей, створення педагогічних технологій на основі інформаційних засобів є актуальним. У той же час цій проблемі приділяється недостатня увага.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати доробки, отримані Центром інформаційних технологій ЛНУ імені Тараса Шевченка в сфері створення педагогічних технологій на основі інформаційних засобів, їх упровадження в освітній процес; визначити перспективи використання сучасних інформаційних засобів у педагогічних технологіях.

Виклад основного матеріалу. Створений у 2002 році Центр інформаційних технологій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка спрямовує свою діяльність на ефективне вирішення комплексу проблем, пов'язаних із розробкою та використанням інформаційних технологій навчання, придбанням і використанням сучасної комп'ютерної техніки і засобів комунікації.

Це дозволяє реалізувати такі напрями роботи в освітньому процесі: розробка та супроводження Web-ресурсів університету; розробка електронних підручників; розробка тестових програм; упровадження Web-технологій у навчальний процес.

Однією з важливих елементів підвищення якості освітнього процесу є розробка сучасних електронних підручників. Електронний посібник являє собою програмно-методичний комплекс, що містить систематизований матеріал з відповідної науково-практичної галузі знань, що дозволяють студенту самостійно або з допомогою викладача засвоїти навчальний курс чи його розділ. Як правило, електронний підручник має вбудовану структуру, словники, можливість пошуку.

Основними перевагами електронного посібника є: 1) можливість використання елементів мультимедіа, що дозволяє представляти текстову, графічну, відео- та аудіоінформацію, анімацію тощо; 2) відтворення, у разі необхідності, 2-х або 3-хмірних моделей певних процесів й об'єктів або їх розвиток в динаміці; 3) забезпечення інтерактивності, яка дозволяє отримувати оперативну відповідь і візуально підтверджену реакцію на дію, повідомлення; інформацію; 4) відкритість структури, що дає змогу доповнювати, коректувати, модифікувати в процесі експлуатації; 5) вивчення навчального матеріалу та перевірка його засвоєння у темпі, найбільш зручному для конкретного користувача; 6) гіпертекстові та гіпермедіа засоби, що надають можливість нелінійної подачі матеріалу; 7) досить легке (порівняно з паперовими підручниками) копіювання та надання кожному студентові. Центром інформаційних технологій разом з викладачами університету розроблено понад 200 електронних посібників, що дозволяють прослуховувати, відтворювати, переглядати навчально-методичні матеріали студентові відповідно до його потреб.

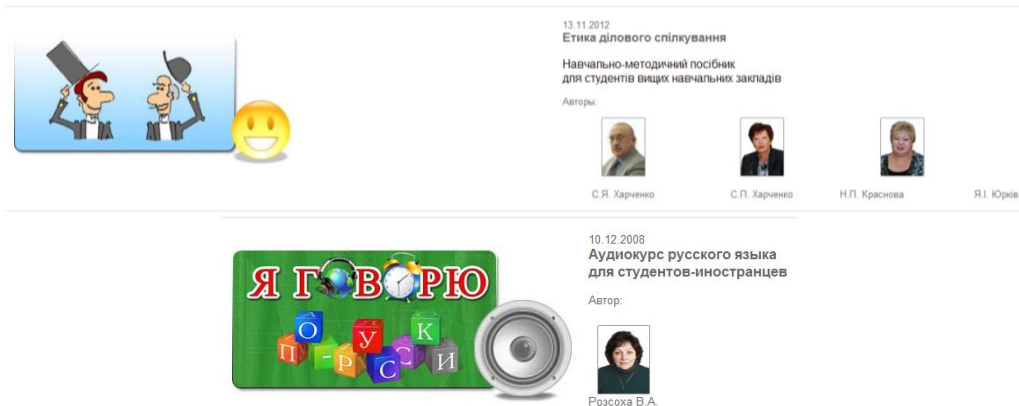

Рис. 1. Приклади електронних підручників

Важливим елементом удосконалення навчального процесу є організація іспитів з використанням мережі Інтернет, тобто в режимі *online*. Слід зазначити, що впровадження технології прийняття іспитів в режимі *online* було започатковано у 2009 році. Державні іспити для студентів, які перебували поза межами України відповідно до потреб навчального процесу проводились за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями («бакалавр», «спеціаліст», «магістр»). У період з 2009 по 2013 роки державні іспити були проведені для студентів, що перебували на стажуванні в Австрії, Америці, Ірані, Китаї, Німеччині, Росії, Туреччині, Франції, Швейцарії тощо.

Відпрацювання технології складання державних іспитів в режимі *online* дозволило розробити «Положення про проведення іспитів у режимі *online*», яке показало свою працездатність. Натепер за такою формою проводяться:

- вступні іспити для навчання за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» та «магістр»;
- захист кваліфікаційних робіт для освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр» та «магістр»;
- поточні іспити для студентів всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів;
- вступні іспити в аспірантуру та ін.

Важливим елементом педагогічних технологій на основі інформаційних засобів є розробка тестових програм. Спільно з викладачами університету Центром інформаційних технологій натепер розроблено програмні засоби для проведення вступних іспитів за освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр». Крім того, створено тестові програми для визначення рівня професійної підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» (рис. 2).

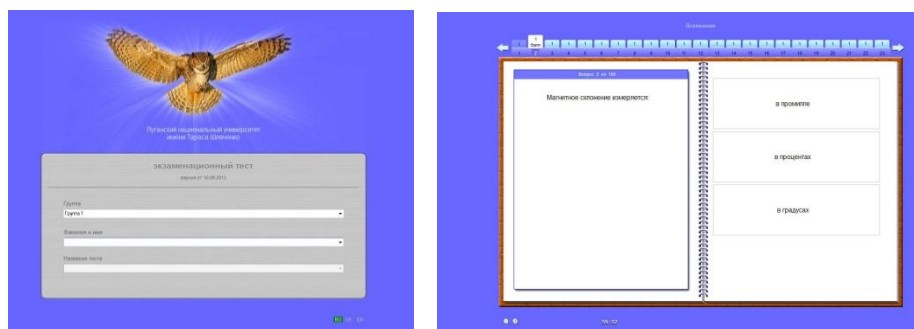

Рис. 2. Приклади вікон екзаменаційних тестів

Велику увагу Центр інформаційних технологій приділяє розробці, впровадженню та підтримці педагогічної технології на основі змішаної форми навчання (blended E-learning). Педагогічна технологія blended E-learning сполучає: навчання за допомогою сервісних засобів Інтернет; традиційні елементи навчально-виховного процесу; спільне використання ресурсів мережі Інтернет та його сервісів; розробка і публікація Web-матеріалів.

В період з 2009 по 2013 Центром інформаційних технологій, провідними викладачами університету, педагогічним колективом і учнями Лисичанської багатопрофільної гімназії впроваджується в освітній процес розроблена педагогічна технологія у рамках допрофесійної підготовки учнів. Керівництво гімназії для проведення занять та впровадження технології blended E-learning у навчальний процес обладнало 16 мультимедійних кабінетів. Центр інформаційних технологій надавав консультаційну та інженерну допомогу в придбанні, монтажі, використанні засобів інформаційних технологій.

Основними цілями впровадження технології змішаного навчання blended E-learning є: стимуляція самостійної роботи учнів з електронними матеріалами, їх самостійний пошук тощо; проведення лекцій, консультацій, нарад, отримання оцінок експерта з проблеми, що вивчається, дистанційна взаємодія; формування груп учнів, які ведуть спільну віртуальну навчальну діяльність; оперативне надання необхідних електронних навчальних матеріалів; формування, підвищення рівня інформаційної культури учасників навчального процесу – учнів, вчителів, батьків; розробка, апробація та представлення педагогічних технологій на основі інформаційних засобів, підвищення ефективності діяльності педагогів; створення та впровадження навчальних Web-ресурсів; надання учням сучасних знань у будь-який час, в будь-якому місці; розвиток інклюзивної освіти.

Досвід показав, що педагогічна технологія змішаного навчання blended E-learning сприяє розвитку комунікативного спілкування, інформаційної культури, стимулює кожного учня до дії, одержання найкращого результату, просування до мети та активізації пізнавальної діяльності.

Слід зазначити, що учні позитивно ставляться до навчання за розробленою педагогічною технологією. По-перше, сучасні учні відносяться до мережевого покоління, яке вважає нормою і необхідністю використання інформаційних технологій, зокрема у навчанні. Вони позитивно ставляться до прийняття участі у побудові власного навчального процесу, самостійного пошуку необхідної інформації, вбачаючи це досвідом створення кар'єри (рис. 3).

Рис. 3. Заняття в режимі технології blended E-learning з учнями гімназії

Результати впровадження розробленої педагогічної технології, представлені на рис. 4, підтверджують висновок про підвищення загальної успішності навчання учнів та ефективності навчально-виховного процесу.

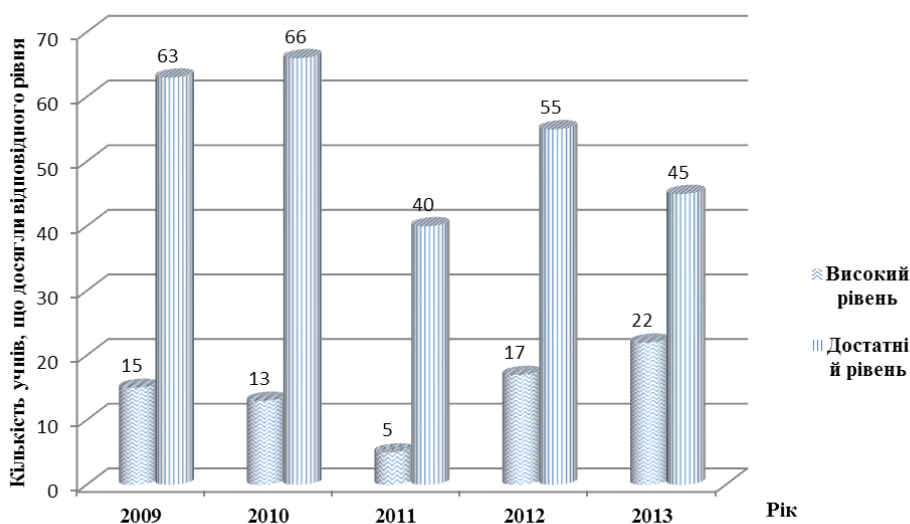

Рис. 4. Результати впровадження технології blended E-learning

На рис. 5 представлені результати порівняльного аналізу динаміки успішності навчання гімназистів та результати вступних іспитів у вищі навчальні заклади.

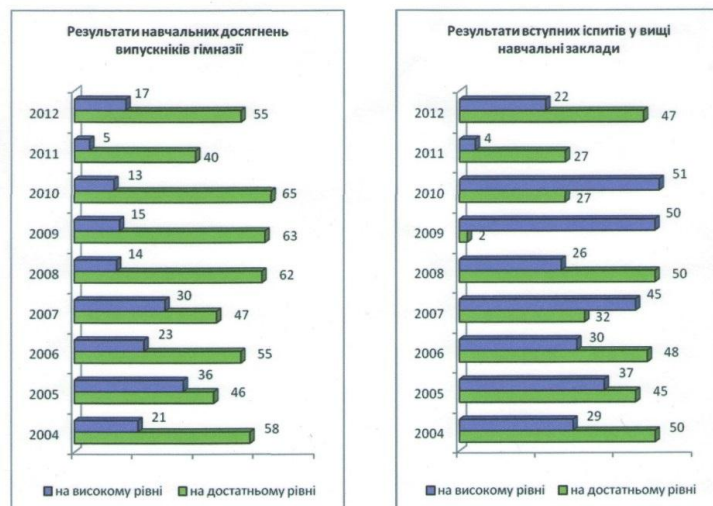

Рис. 5. Порівняльний аналіз навчальних досягнень учнів гімназії та результатів вступних іспитів до ВНЗ

Педагогічна технологія змішаного навчання blended E-learning сполучає в собі традиційні методи навчання з можливостями інформаційних технологій, що дозволяє значно зменшити витрати часу та коштів на транспортування учнів, не переривати освітнього процесу під час карантинних заходів, отримувати необхідні консультації у позаурочний час, спілкуватися з викладачами засобами мережі Інтернет та отримували навчальні матеріали та завдання за допомогою електронної пошти.

Ефективність розробленої педагогічної технології підтверджується результатами, отриманими у навчально-виховному процесі Северодонецької загальноосвітньої школи-інтернату I – II ступенів з математики та української мови.

Висновки та перспективи подальших досліджень

1. Центр інформаційних технологій Луганського національного університету імені Тараса Шевченка розробляє та впроваджує сучасні засоби інформаційних технологій в освітній процес. Університет має значну матеріально-технічну базу комп'ютерного та мережевого обладнання.

2. Центр інформаційних технологій активно вивчає й освоює сучасні технічні та мережеві засоби: оновлюються і розвиваються Web-ресурси університету, розробляються сучасні електронні підручники, організовано проведення іспитів в режимі *online*.

3. Одним з напрямків досліджень Центру інформаційних технологій є розробка та впровадження педагогічних технологій на базі

Web-технологій. Прикладом є технологія змішаного навчання blended E-learning, ефективність якої доведено впровадженням в навчально-виховний процес Лисичанської багатoproфільної гімназії та Сєвєродонецької загальноосвітньої школи-інтернату I – II ступенів.

4. Перспективним напрямком досліджень є розробка та впровадження змішаної форми навчання (blended E-learning) у навчальний процес відокремлених структурних підрозділів Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка, що дозволить підвищити якість навчання та зменшити витрати університету на відрядження викладачів.

Монастирна Г. В., Бондаренко Т. В. Сучасні інформаційні засоби в педагогічних технологіях як фактор підвищення ефективності навчально-виховного процесу

У роботі доведено необхідність розробки педагогічних технологій на основі сучасних інформаційних засобів та представлено досвід і результати роботи Центру інформаційних технологій Луганського національного університету в галузі інформатизації освіти

Ключові слова: сучасні інформаційні засоби, педагогічна технологія

Монастырная Г. В., Бондаренко Т. В. Современные информационные средства в педагогических технологиях как способ повышения эффективности учебно-воспитательного процесса

В работе доказана необходимость разработки педагогических технологий на основе современных информационных средств и представлены опыт и результаты работы Центра информационных технологий Луганского национального университета имени Тараса Шевченко

Ключевые слова: современные информационные средства, педагогические технологии.

Monastyrnaya G. V., Bondarenko T. V. Modern Information Technology Tools in Teaching as a Way to Improve the Efficiency of a Educational Process

Necessity of working out of pedagogical technologies on the basis of modern information means is proved and experience and results of work of the Center for Information Technologies of Luhansk Taras Shevchenko National University are presented in the work.

Key words: modern information means, pedagogical technologies

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.091:37.2

В. В. Осадчий

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Найголовнішим здобутком сучасного суспільства, яке утворилося після індустріального і називається інформаційним, є утворення інформаційного середовища, в якому інформація є доступною і миттєво передається від однієї точки до іншої, не зважаючи на відстані, що сприяє раціоналізації інтелектуальної діяльності людини. Важливого значення сьогодні набуває ця проблема у системі університетської педагогічної освіти. Абітурієнти сьогодні мають різний рівень засвоєння як профільних предметів, так і основ інформаційних технологій, різні потреби і мотивацію до навчання, що впливає на процес їх навчання, а згодом – і на їх професійну готовність до педагогічної діяльності. За цих умов інформаційно-комунікаційні технології є одним із стимулів активізації пізнавальної діяльності, поліпшення її характеристик, розширення можливостей реалізації пізнавальної активності та практичного застосування знань, оскільки людина і суспільство щорічно стикаються з оновленими і новими знаннями та технологіями, інструментами і матеріалами, вимогами до якості виробничої діяльності, способами передачі інформації, а також із новим соціокультурним середовищем [2, с.14].

Глобальні зрушення, що пов'язані зі становленням і розвитком інформаційного суспільства в Україні, зумовлюють поширення інформаційних технологій на всі сфери життєдіяльності сучасної людини. Як зазначає О. П. Дубас, “у рамках інформаційного суспільства формується, так званий, соціальний інтелект, який реалізується через інформаційне поле, утворене засобами масової інформації та комунікації” [3, с. 3]. У разі виникнення таких тенденцій педагоги повинні адаптуватися до них, впроваджуючи в освітній процес нові інформаційні технології, що, в першу чергу, передбачає оволодіння ними на високому рівні.

Державними законодавчими актами наголошується на важливості підготовки і перепідготовки учителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. Так, у листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту країни “Щодо організації навчання вчителів з використання інформаційно-комунікаційних технологій” [5] зазначається, що кожен учитель загальноосвітнього навчального закладу, незалежно від ступеня, типу, форми власності закладу та рівня своєї кваліфікації, повинен вміти орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею

відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства. Також, у Державній цільовій програмі “Сто відсотків” [4] на вирішення проблеми впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій і створення умов для поетапного переходу до нового рівня освіти на основі зазначених технологій одним із шляхів є удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у сфері впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес, забезпечення стовідсоткового володіння цими знаннями усіх педагогічних працівників.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану використання інформаційно-комунікаційних технологій під час професійної підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах України.

Із метою виявлення стану професійної підготовки майбутніх учителів засобами сучасних інформаційних технологій нами було проведено анкетування на тему: “Сучасний стан використання сучасних інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів” взяли участь 767 респондентів, з яких 79% студенти – майбутні учителі, 20 % – учителі, 9 % – викладачі, 1% – директори, 5 % – заступники директорів шкіл і 8 % – секретарі, концертмейстери, лаборанти. Більшість опитуваних не має стажу роботи у системі освіти (40%), 29% – мають стаж до трьох років і 15% – стаж 5-10 років і більше. Слід зазначити, що в деяких запитаннях респонденти мали можливість вибору кількох варіантів відповіді, тому сума відсотків є більшою ніж 100.

Оцінюючи стан використання інформаційних технологій у навчальному закладі, в якому працюють чи навчаються, більшість з них (31%) зазначили, що не володіють даними про кількість комп’ютерів у навчальному закладі; те, що кількість комп’ютерів у навчальному закладі більше 100, вказали 24 %, від 10 до 20 – 12%, від 5 до 10 – 10%, від 1 до 3 – 9%, від 20 до 50 – 6%, від 50 до 100 – 7% опитуваних.

Разом із тим згідно даних, наведених в аналітичному огляді “Применение ИКТ в высшем образовании стран СНГ и Балтии: текущее состояние, проблемы и перспективы развития”, підготовленому спеціалістами Інституту ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті у співробітництві з експертами з Азербайджану, Вірменії, Білорусії, Казахстану, Киргизстану, Латвії, Російської Федерації та України, у середньому у кожному ВНЗ України є 967 комп’ютерів, 829 – під’єднані до локальної мережі, із них 685 – у навчальних корпусах і 144 – у гуртожитках. Кількість комп’ютерів, що використовуються у дистанційному навчанні – 77, із них 38 – закріплені за розробниками курсів, 39 – за робітниками, що забезпечують дистанційне навчання. Також, у середньому наявні 3 сервери, що забезпечують цілодобовий режим роботи для створення, накопичення і обміну інформаційними ресурсами [1, с. 137].

Одним із важливих показників рівня впровадження інформаційних технологій у процес професійної підготовки майбутніх учителів є забезпечення доступу викладачів, студентів і співробітників до локальної та глобальної мережі. 60 % респондентів зазначили, що комп'ютери в навчальному закладі об'єднані у мережу, 8 % – “ні”, 31 % – “не знають”.

На запитання про те, де використовується комп'ютерна (і мультимедійна) техніка у навчальному закладі, більшість опитуваних (62 %) відповіли, що у комп'ютерних аудиторіях, 29 % – у навчальних аудиторіях, 26 % – в адміністративному секторі, 25 % – у бібліотеці, 25 % – на кафедрі інформатики, 24 % – у кабінеті загального доступу для проведення уроків із предметів. 18 % зазначили, що не мають відповіді на це запитання, 1% обрали – інше. 22 % учасників опитування зазначили, що у ВНЗ використовується також мобільна мультимедійна стійка (комп'ютер + проектор).

Аналіз відповідей респондентів свідчить про те, що на думку опитуваних, кількість комп'ютерів у кабінеті загального доступу для проведення уроків із предметів, у навчальних аудиторіях і у бібліотеці має бути більшою у порівнянні з реальним станом, і мобільна мультимедійна стійка має використовуватися частіше.

Більшість учасників анкетування (61%) зазначили, що найчастіше комп'ютери використовуються під час викладання інформатики, 46 % – для проведення уроків з навчальних дисциплін, 37 % – у адміністративній роботі, 33 % – у самостійній роботі, 32 % – для організації загального доступу до комп'ютерних ресурсів, 14 % – з метою проведення вільного часу, 7 % – вказали, що комп'ютерна техніка не використовується, і 4 % – обрали інше.

На запитання про наявність і тип доступу у навчальному закладі до Інтернет більшість респондентів відповіли ствердно (54 %), із них 22 % зазначили, що мають доступ по виділеному каналу, ще 22 % – мають сеансовий доступ, а 10 % доступ по тимчасових мережах; 33 % опитуваних стверджують, що в навчальному закладі, в якому вони навчаються, немає доступу до Інтернет, з них 14 % – мають доступ удома; 13 % респондентів нічого не відповіли на це запитання анкети, що говорить про його нерозуміння ними, а отже про низьку обізнаність у галузі інформаційних технологій; 2 % – відповіли, що не знають, чи є Інтернет у навчальному закладі, і який тип підключення використовується; 1 % – вказали інші варіанти відповіді на поставлене запитання, а саме: “не було потреби”, “не шукав(ла)”, “маю, але не користуюсь”, “people.net”, “не зрозуміле питання”, “не користуюсь”

Серед опитуваних 43 % відповіли, що на комп'ютерах у навчальному закладі серед ліцензійних програм встановлено операційні системи, 23 % – офісні технології, 9 % – редактори растрової графіки, 7 % – редактори векторної графіки, 9 % – Web-редактори, 11 % – редактори мультимедіа, 9 % – серверне програмне забезпечення, 13 % –

бази даних, 11 % – Інтернет-додатки, 9 % – освітні ресурси, зокрема, авторські розробки. Половина учасників опитування (50 %) зазначили, що не знають, яке ліцензійне програмне забезпечення встановлено на комп'ютерах навчального закладу, 1 % обрали інше.

Результати опитування свідчать про те, що переважна кількість респондентів (67 %) не знають, чи встановлене на комп'ютерах у навчальному закладі вільно-поширюване програмне забезпечення. 22 % зазначають, що серед вільно-поширюваних програм встановлено операційні системи, 11 % – офісні технології, 10 % – Інтернет-додатки, 9 % – редактори мультимедіа; 8 % – бази даних, 7 % – редактори растрової графіки, 5 % – Web-редактори, 5 % – освітні ресурси, зокрема, авторські розробки, 4 % – редактори векторної графіки, 4 % – серверне програмне забезпечення, 1 % – інше.

На запитання щодо використання у навчальному закладі неліцензійного програмного забезпечення більшість учасників опитування (60 %) відповіли, що не знають, 28 % – “ні”, 11 % – “так”. Більшість опитуваних (66 %) зазначили, що на заняттях у навчальному закладі (лекції, лабораторні, практичні) використовуються нові інформаційні технології. Відповідно 34 % – вказали, що не використовуються. 53% опитуваних вважають, що студенти під час підготовки до занять використовують нові інформаційні технології, 30 % – не знають, 17 % – вважають, що студенти не використовують ІТ під час підготовки до занять.

Результати опитування студентів і викладачів вказують на те, що 42 % респондентів вважають використання інформаційних технологій на заняттях несистематичним, 24 % – відзначають, що частіше використовуються, ніж не використовуються, 23 % – зазначають, що на заняттях не використовуються інформаційні технології, і лише 9 % – вважають їх використання систематичним.

Більшість опитуваних викладачів (51 %) стверджують, що наразі не використовують, але планують використовувати нові інформаційні технології на своїх заняттях, 32 % – не планують цього робити в майбутньому, а 17 % – зазначили інше, а саме: “не знаю”, “по спеціальності не потрібно” тощо.

На питання анкети 41 % викладачів відповіли, що на своїх заняттях використовують навчальні програми на стаціонарних носіях (диски, дискети), 36 % – комп'ютерні програми, 34 % – ресурси глобальної мережі, 34 % – демонстраційну техніку (мультимедійний проектор, сенсорну дошку), 28 % – периферійну техніку (принтер, сканер, цифровий фото- чи відео-апарат тощо), і лише 21% – ресурси локальної мережі. 41 % викладачів зазначили, що їм зручніше працювати з ресурсами глобальної мережі, 39 % – із комп'ютерними програмами, 37 % – із навчальними програмами на стаціонарних носіях, 29 % – із демонстраційною технікою, 29 % – із периферійною технікою, 21 % – із ресурсами локальної мережі. Такі відповіді вказують на популярність

Інтернет та зацікавленість майбутніх учителів у його використанні під час занять.

Анкетування майбутніх учителів показало, що тільки 9 % опитуваних вказали на систематичне використання інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях, а 61% респондентів вважають, що найчастіше комп'ютери використовуються у процесі викладання інформатики. Таким чином, за результатами опитування очевидним став той факт, що вагома кількість респондентів засвідчує незнання ситуації щодо стану впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у професійну підготовку майбутніх учителів, що вказує на їх недостатню зацікавленість цією проблемою.

Список використаної літератури

1. Применение ИКТ в высшем образовании стран СНГ и Балтии: текущее состояние, проблемы и перспективы развития: аналит. обзор. – С.Пб.: ГУАП, 2009. – 160 с. **2. Онопрієнко М.В.** Інформатизація в контексті філософсько-методологічного дослідження інформатики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук: спец. 09.00.09 “Філософія науки” / М.В. Онопрієнко. – К., 2006. – 13 с. **3. Дубас О.П.** Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: політологічний аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 “Методологія та методи соціологічних досліджень” / О.П. Дубас. – К., 2004. – 23 с. **4. Державна** цільова програма впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій “Сто відсотків” на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/494-2011-%D0%BF>. **5. Лист** Міністерства освіти і науки, молоді та спорту “Щодо організації навчання вчителів з використання інформаційно-комунікаційних технологій” №1/9-493 від 24 червня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/19837.

Осадчий В. В. Сучасний стан використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній підготовці майбутніх учителів

У статті проводиться аналіз експериментальних даних щодо визначення сучасного стану використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Порівнюються та аналізуються різні умови використання сучасних інформаційних технологій під час навчального процесу. Визначаються показники рівня впровадження інформаційних технологій на основі опитування студентів та викладачів.

Ключові слова: інформаційні технології, професійна підготовка, майбутній учитель, сучасний стан

Осадчий В. В. Современное состояние использования информационно-коммуникационных технологий в профессиональной подготовке будущих учителей

В статье проводится анализ экспериментальных данных по определению современного состояния использования информационно-коммуникационных технологий в процессе профессиональной подготовки будущих учителей. Сравниваются и анализируются различные условия использования современных информационных технологий в учебном процессе. Определяются показатели уровня внедрения информационных технологий на основе опроса студентов и преподавателей.

Ключевые слова: информационные технологии, профессиональная подготовка, будущий учитель, современное состояние.

Osadchy V. V. The Current State of Modern Information Technologies in the Training of Future Teachers

The paper analyzes the experimental data to determine the current state of modern information technologies in the training of future teachers. Are compared and analyzed various conditions of modern information technologies in the educational process. Identify indicators of implementation of IT -based survey of students - future teachers.

Key words: information technology, training, future teachers, current status.

Стаття надійшла до редакції 05.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С. Я.

УДК [378.016:004.4]

С. О. Переяславська

ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУРСОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «БАЗИ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ»

Однією з особливостей сучасної освіти є поява нових форм організації навчального процесу, сучасних методик викладання дисциплін, що призводить до зміни характеру і змісту навчальної діяльності, перенесення акценту на самостійні види діяльності студентів, значного підвищенні їх мотивації як до процесу навчання, так і до придбання компетенцій. Це висуває нові вимоги до організації курсового проектування, яке є обов'язковою формою навчального процесу у підготовці фахівців в галузі інформаційних технологій, спрямованою на

систематизацію, поглиблення знань, формування практичних вмінь та професійних якостей майбутнього фахівця.

Практика показує, що курсове проектування у вищих навчальних закладах має певні проблеми, які заважають досягненню дидактичних та виховних цілей. Так, серед недоліків є слабка професійна орієнтація та вузька спеціалізація тем розробки; індивідуалізований, негруповий спосіб організації роботи над проектом; дискретний характер процесу навчання [1]; неефективна взаємодія між викладачем та студентом [2, с. 304]. На нашу думку, певним недоліком є низький рівень вмінь організації самостійної пізнавальної діяльності з боку студента, що знижує ефективність курсового проектування. Все це зумовлює необхідність удосконалення існуючих підходів, а також форм і методів організації курсового проектування.

Питанню організаційно-методичного забезпечення курсового проектування у вищих навчальних закладах освіти, підвищенню його ефективності, розробці раціональних форм та методів присвячені дисертаційні праці педагогів-науковців, а саме: О.О. Баранова, П.В. Канісева, Н. Г. Русіної, М.М. Рискулової та ін. Форми та методи застосування інформаційних технологій у курсовому проектуванні висвітлені у працях [2; 3], особливості курсового проектування у процесі підготовки фахівців з галузі комп'ютерних та інформаційних технологій розглядалися вченими З.С. Сейдаметовою [4], Ю. Й. Тулашвілі [5] та ін.

Детальний аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що проблемі організації курсового проектування в умовах традиційного навчання, питанням використання нових інформаційних технологій у цьому процесі приділялося багато уваги. Разом з тим, подальшого дослідження потребує проблема організації курсового проектування при підготовці студентів напряму «Інформатика».

Мета статті – дослідити можливі форми та методи курсового проектування у підготовці студентів напряму «Інформатика» на прикладі дисципліни «Бази даних та інформаційні системи»

Підготовка ІТ-фахівців є складним процесом, який має певні особливості, пов'язані, у першу чергу, зі швидкою зміною технологій програмування. Крім того, застосування на сучасному виробництві принципово нових технологічних підходів, що базуються на об'єднанні різних наукових напрямів та задач, вимагає від майбутніх спеціалістів здатності до інтеграції ідей з різних наукових сфер, вмінь оперування міждисциплінарними категоріями, цілісного сприймання інноваційних процесів [1]. Ці виробничі особливості потрібно враховувати у організації навчального процесу, зокрема курсового проектування, під час підготовки студентів напряму «Інформатика».

Курсовий проект або курсова робота є одним із видів індивідуальних завдань навчально-дослідницького, творчого чи проектно-конструкторського характеру, що має на меті не лише поглиблення, узагальнення і закріплення знань студентів з навчальної

дисципліни, а й застосування їх при вирішенні конкретного фахового завдання і вироблення вміння самостійно працювати з навчальною і науковою літературою, електронно-обчислювальною технікою, лабораторним обладнанням, використовуючи сучасні інформаційні засоби та технології. Від ефективності організації цього процесу залежить подальше формування професійних навичок та професійної мотивації студента. Також треба враховувати те, що курсове проектування постає підготовчим етапом до дипломного проектування. Тому від якісної організації цього процесу певним чином залежить подальша сформована готовність студента до дипломного проектування.

Серед напрямів, що спрямовані на поліпшення ефективності курсового проектування вчені розглядають наступні. Так, Г.М. Гринберг виокремлює три рівні організації курсового проектування, де перший рівень передбачає традиційне індивідуалізоване проектування зі слабкою професійною спрямованістю, вузькою спеціалізацією тем. На другому та третьому рівнях здійснюється перехід до інтегрованого колективного проектування на підставі комплексного дослідження широкого спектру науково-дослідних, інженерних, технологічних завдань [1]. Саме курсове проектування за другим та третім рівнями організації, на думку автора, відповідає вимогам підготовки фахівця інженерного напрямку.

Технологію Team Software Process, основою якої є командний процес, дослідники [2, с. 307] пропонують покласти в основу під час організації виконання курсових проектів, завданням яких є розробка програмного забезпечення. При цьому особливістю командної роботи є чітке визначення кола завдань для кожного учасника проекту.

Методичною основою курсового проектування повинно бути проблемне навчання, метод проектів, а також системне навчання, що сприятиме мотивації навчання, розвитку творчого мислення студентів [6, с. 139]. Творче мислення, що базується на системному підході до розв'язання технічних завдань, на думку Ю. В. Казакова, є необхідним компонентом кваліфікації інженера [7]. За цього підходу, організацію курсового проектування треба розглядати як систему, тобто організоване складне ціле, яке містить суб'єкт діяльності (студент), предмет його діяльності, процес як сукупність дій студента над предметом, продукт як наслідок перетворення предмета, умови дій над предметом, мету як проект продукту результату діяльності, мотив як внутрішню умову діяльності, вихідний досвід студента (знання, уміння, навички), результат як сформовані вміння, отримані знання, навички й розвинуті риси особистості студента. Саме такий підхід, на нашу думку, повинен бути покладений у основу організації курсового проектування під час підготовки студентів-інформатиків у вищій школі.

Курсове проектування, яке здійснюється на кафедрі інформаційних технологій та систем Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, займає у підготовці студентів напрямку «Інформатика» одне з важливих місць. За навчальним планом,

студенти виконують курсові роботи з програмування, обробки зображень та мультимедіа, інформаційних мереж та курсовий проект з баз даних та інформаційних систем. Ця форма діяльності застосовується, починаючи з останнього семестру другого курсу, коли студенти вже набули певні навички самостійної пізнавальної діяльності, мають досвід роботи з науковою літературою та інформаційними джерелами.

Розглянемо підходи до організації курсового проектування для студентів спеціальності «Інформатика» на прикладі дисципліни «Бази даних та інформаційні системи». Ця дисципліна викладається на третьому та четвертому курсах підготовки фахівців за напрямом «Інформатика». Підготовка та виконання курсового проекту спрямовані на формування та розвиток навичок інженерного розв'язання задач проектування баз даних з використанням сучасних комп'ютерних технологій. Завданнями є поглиблення та узагальнення знань з теорії систем баз даних, надбання практичних навиків та розвиток творчих підходів до проектування структури системи баз даних на базі загального опису предметної області, набуття і вдосконалення практичних навичок зі створення схеми системи баз даних в обраній СУБД, створення системи запитів та інтерфейсу користувачів, формування вмінь використання технічної, довідкової, наукової літератури.

Організація виконання курсового проекту передбачає підготовчий, виконавчий та контрольний етапи. На *підготовчому* етапі визначаються цілі, завдання курсового проекту. Особливої уваги потребує процес формулювання теми курсового проекту, де потрібно враховувати не тільки рекомендації кафедри, а й пропозиції самого студента, що позитивно сприяє на мотивацію виконання роботи.

При визначенні завдань курсового проекту рекомендується застосовувати підходи горизонтальної інтеграції [1], що дасть можливість поєднання різних галузей знань. В даному випадку, це можуть бути завдання, для реалізації яких необхідне не тільки вміння побудови моделі бази даних (БД), а й вміння об'єктно-орієнтованого програмування, web-програмування (наприклад, для розробки інтерфейсної частини програмного додатку). На цьому етапі складається календарний план виконання курсового проекту, визначаються етапи контролю.

Виконавчий етап курсового проектування передбачає наступні види діяльності: детальний аналіз предметної області, аналіз літератури та наукових публікацій, розробка технічного завдання курсового проекту, концептуальне моделювання бази даних та побудова ER-діаграми, розробка фізичної моделі БД (налагодження серверної частини), розробка інтерфейсної частини (клієнтської частини) додатку, написання звіту (пояснювальної записки).

Для досягнення ефективних результатів на цьому етапі, важливо, щоб в основу діяльності студента була покладена творча продуктивна діяльність. Саме у цей період рівень творчого пошуку та самостійності набуває свого піку: студент повинен самостійно обґрунтувати

актуальність свого дослідження, сформулювати зміст науково-дослідного апарату, відібрати методи дослідження, провести теоретичні і якщо необхідно експериментальні дослідження та ін.

Одним із способів мотивації такого виду діяльності є самостійний вибір студентів середовища розробки бази даних (системи управління базами даних Microsoft Access, Visual FoxPro, MySql), програмних засобів розробки інтерфейсної частини та ін. При цьому дуже важливим є аргументація вибору відповідно до функціональних вимог майбутньої інформаційної системи.

Ще одним важливим фактором є ефективна взаємодія між викладачем та студентом протягом всього виконання курсового проектування. Форми й способи такої взаємодії об'єднують у собі можливості традиційних технологій та дистанційного навчання. Це дає можливість здійснювати інтерактивну взаємодію між викладачами та студентами у синхронному та асинхронному режимах. Синхронна взаємодія передбачає спілкування студентів та викладачів в режимі реального часу у формі очних консультацій, та дистанційними формами взаємодії у реальному часі (інтернет-чат, ICQ, телефонні конференції та ін.).

Асинхронні форми взаємодії передбачають зв'язок у різних часових параметрах. Такими формами взаємодії викладача й студента і консультування за допомогою електронної пошти, форуму та ін.

Контрольний етап включає поетапний контроль виконання курсового проекту згідно запланованих точок контролю та публічний захист курсового проекту. Саме на цьому етапі підбиваються та оцінюються результати діяльності, здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити, здатність застосовувати отримані знання під час вирішення практичних завдань.

Таким чином, під час дослідження встановлено, що курсове проектування є важливим видом навчальної діяльності при підготовці фахівців напряму «Інформатика», в основу якої покладена самостійна пізнавальна діяльність студентів. При цьому, для ефективної організації курсового проектування з дисципліни Бази даних та інформаційна діяльність» треба враховувати наступне:

- організацію курсового проектування потрібно розглядати з позиції підготовчого, виконавчого та контрольного етапів;
- при визначенні завдань проекту рекомендується застосовувати підходи горизонтальної інтеграції з метою поєднання різних галузей знань;
- здійснювати стимулювання творчої діяльності студентів за допомогою розширення самостійного вибору студента (вибір тематики курсового проектування, середовища розробки та ін.);
- під час консультування застосовувати традиційні та дистанційні технології для створення ефективної взаємодії між студентом та викладачем.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми організації та проведення курсового проектування. Подальшого дослідження потребують теоретичні засади навчання курсового проектування в умовах дистанційного навчання; аспекти оптимізації міжпредметних зв'язків під час курсового проектування.

Список використаної літератури

- 1. Гринберг Г. М.** Инновационная модель организации курсового проектирования [Электронный ресурс] / Г. М. Гринберг // Инновации в непрерывном образовании. – 2011. – № 2. – С. 24 – 30. – Режим доступа : <http://www.idopk.kspu.ru/ino/archive/002/4%20INNOVATIVE%20MODEL.pdf>
- 2. Інформаційна** технологія підтримки курсового проектування / В. В. Зозуля, О. В. Крутих, І. Н. Келеберда, Н. С. Лісна // Вісник ХНТУ. – 2010. – №2(38). – С. 303 – 308.
- 3. Маринкин А. П.** Использование мультимедийных технологий при курсовом проектировании [Электронный ресурс] / Маринкин А. П., Дмитриева Л. А. – Режим доступа: http://mami.ru/science/aai77/scientific/article/s14/s14_15.pdf
- 4. Сейдаметова З. С.** Методика организации курсового проектирования для студентов специальности «Информатика» в инженерно-педагогическом университете / З. С. Сейдаметова // Проблемы инженерно-педагогической освіти. Зб. наук. пр. – Харків: УПА, 2005. – № 10 – С. 253–258.
- 5. Тулашвілі Ю. Й.** Курсове проектування в об'єктно-орієнтованому середовищі Delphi : навч. посіб. / Ю. Й. Тулашвілі. – Луцьк : РВВ Луц. держ. техн. ун-ту, 2006. – 274 с.
- 6. Новиков А.М.** Виртуальная лаборатория и курсовое проектирование /А.М. Новиков, Р.Р. Муратов // Вестник Санкт-петербургского университета ГПС МЧС России. – 2011. – № 3. – С. 138 – 144.
- 7. Казаков Ю.** Системный подход к содержанию дипломного проекта в техническом вузе / Ю. Казаков // Alma mater : Вестник высшей школы, 2001. – № 10. – С.17 – 19.

Переяславська С. О. Підходи до організації курсового проектування з дисципліни «Бази даних та інформаційні системи»

У статті розглянуто підходи до організації курсового проектування при підготовці студентів-інформатиків на прикладі дисципліни «Бази даних та інформаційні системи». Ефективна організація курсового проектування передбачає підготовчий, виконавчий та контрольний етапи; стимулювання творчої діяльності студентів за допомогою розширення самостійного вибору студента; застосування традиційних та дистанційних технологій під час консультування для ефективної взаємодії між студентом та викладачем.

Ключові слова: курсовий проект, ефективність організації, самостійна пізнавальна діяльність, бази даних та інформаційні системи.

Переяславская С. А. Подходы к организации курсового проектирования по дисциплине «Базы данных и информационные системы»

В статье рассмотрены подходы к организации курсового проектирования при подготовке студентов-информатиков на примере дисциплины «Базы данных и информационные системы». Эффективная организация курсового проектирования предусматривает подготовительный, исполнительный и контрольный этапы; стимулирование творческой деятельности студентов с помощью увеличения самостоятельного выбора студента, применение традиционных и дистанционных технологий в процессе консультирования для эффективного взаимодействия между студентом и преподавателем.

Ключевые слова: курсовой проект, эффективность организации, самостоятельная познавательная деятельность, базы данных и информационные системы.

Pereyaslavskaya S. A. Approaches to a Course Design for the Discipline „Databases and Information Systems”

The article considers the approaches to a course design in the preparation of students on the example of discipline "Databases and Information Systems." Effective organization of course design provides a preparatory, executive and controlling stages; stimulating of students' creativity by increasing students' self-selection, the use of traditional and distance technologies in the process of counseling for effective interaction between the student and the teacher.

Keywords: course design, the effectiveness of the organization, individual cognitive activity, databases and information systems.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.

УДК 378.091.2:004.7

О. М. Птахіна

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ (WEB 2.0) В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ**

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток інформаційних технологій ставить нові вимоги до професійної підготовки фахівців, оскільки сприяє переходу до інформаційного суспільства. Інформатизація вищої освіти – це сукупність взаємопов'язаних організаційних, управлінських, економічних, науково-технічних,

навчальних, виховних процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб всіх учасників освітнього процесу (студентів, викладачів, створітників ВНЗ). Здобуття сучасної освіти спрямоване на самореалізацію і самовдосконалення, на забезпечення підготовки до повноцінної професійної діяльності і життя в інформаційному суспільстві на основі створення, розвитку і використання сучасних інформаційно-комунікаційних систем, мереж, ресурсів та технологій. Це насамперед пов'язано з тим, що освіта найбільш чутливо реагує на зміни способів подачі інформації та зниження часових і просторових бар'єрів у її розповсюдженні.

Аналіз останніх досліджень. Особливості використання в процесі підготовки фахівців різного профілю інформаційно-комунікаційних технологій представлено в працях таких дослідників, як Р.Гуревич, Є.Данильчук, Г.Ковальчук, Ю.Машбиць, Н.Морзе, Л.Положенцева, І.Роберт, О.Смілянець, В.Стрельников, Т.Поясок, Н.Чабан, Г.Чаплицька, Г.Чусавитина, О.Філатов, Т.Шепеленко та ін., але сьогодні особливо актуалізується необхідність удосконалення навчально-виховного процесу підготовки фахівців на основі інформаційно-телекомунікаційних технологій. Проблема використання Інтернет, соціальних сервісів (сервіси Веб 2.0), в освіті присвячені дослідження В.Бикова, М.Бухаркіної, Р.Гуревича, М.Жалдака, І.Захарової, Н.Морзе, С.Полат, С.Патаракша, Б.Ярмака та ін.

Мета статті. Застосування інформаційних технологій в навчальному процесі ВНЗ полягає в створенні, впровадженні та розвитку комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища на основі інформаційних систем, мереж, ресурсів і технологій, що сприятиме комплексній перебудові педагогічного процесу, підвищення його якості та ефективності.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивною реальністю сьогодення є впровадження в усі сфери життя сучасних інформаційних технологій. Інформатизація навчального процесу, заснована на органічному поєднанні традиційних і новітніх технологій навчання. Поєднання нових інформаційних технологій навчання з традиційними — складна педагогічна задача, яка потребує вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних, організаційних, навчально-методичних, технічних та інших проблем.

Одним із головних завдань освіти сьогодні є підготовка фахівців до швидкого сприйняття і опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами і технологіями роботи, формування в них інформаційної культури та життєвих компетентностей. Використання інформаційних технологій в навчанні забезпечує підтримку у створенні та підвищенні ефективності освітніх ресурсів, вносить значний внесок у стійкість та відкритість процесу навчання, його сталість, розширює можливості участі в ньому студентів. Отже застосування інформаційно-комунікаційні технологій в навчальному

процесі – це об'єктивна реальність, зумовлена сучасним етапом розвитку матеріально-технічної бази суспільства [6, с. 41].

До чинників, які зумовили необхідність використання інформаційних технологій можна віднести можливість успішного й більш швидшого адаптування до навколишнього середовища, до соціальних змін, які відбуваються під впливом глобальної інформатизації.

Існує кілька сучасних перспективних веб-технологій, використання яких дає змогу вирішувати найрізноманітніші освітні завдання. Однією з таких технологій є технологія Веб 2.0 (Web 2.0) – друге покоління мережних сервісів, що останнім часом стали основою розвитку мережі Інтернет.

Застосування нових інформаційних технологій в навчанні відбувається за умови накопичення досвіду, пошук шляхів підвищення якості навчання і нових форм використання ІКТ у різних навчальних процесах.

Технології Веб 2.0 справедливо називають соціальними сервісами мережі Інтернет, оскільки їх використання зазвичай здійснюється спільно в межах відповідної групи користувачів (які утворюються відповідно до спільних інтересів). До особливостей технології Веб 2.0 відносяться:

- об'єктно-орієнтований інтерфейс;
- керована, вибірка і вивід даних на сторінці за багатьма параметрами, що вибирає користувач;
- розміщення великої кількості інформації на одній сторінці;
- перезавантаження тільки тієї частини сторінки, що змінюється;
- вивід різнотипової інформації в одному вікні
- користувачі мають можливість долучатися до процесу використання і створення ресурсів, поповнення сервісів, визначення стратегії розвитку ресурсів в цілому.

Завдяки використанню інформаційної технології Веб 2.0. в навчальному процесі стає можливим:

- забезпечення простоти у спілкуванні та співпраці всіх учасників навчального процесу за допомогою мережних технологій;
- створення соціальних спільнот, засобів колективного спілкування та обміну знаннями;
- впровадження особистісно-орієнтовані технології навчання за умов докорінної зміни ролі викладача з основного джерела отримання знань до фасилітатора навчального процесу, що в свою чергу передбачає полегшену взаємодію під час спільної діяльності студентів та викладачів;

- не нав'язлива допомога групі чи окремій людині в пошуку способів виявлення розв'язування проблем, налагодженні комунікативної взаємодії між суб'єктами діяльності.

Слід зауважити, що використання сучасної інформаційні технології Веб 2.0 з метою контролю навчального процесу дає змогу :

- накопичувати та аналізувати статистику навчальних досягнень студентів, яка може використовуватися викладачем в режимі реального часу;
- стандартизувати навчальний процес, а саме електронний курс можуть супроводжувати декілька викладачів, при цьому зміст його не змінюється, змінюється – методика навчання;
- впроваджувати систему атестації навчальних ресурсів через забезпечення дотримання певних вимог до їх подання та складу;
- надавати або анулювати доступ студенту до необхідного курсу;
- забезпечувати систематичну та відкриту взаємодію викладача та студента, студентів між собою на всіх етапах навчального процесу – при вивченні теоретичного матеріалу, його закріпленні при виконанні практичних завдань, обговоренні проблемних ситуацій та питань, спільному виконання навчальних проектів та їх оприлюдненню захисті, контролі результатів навчальної діяльності, рефлексії та самооцінюванні навчальних досягнень студентів;
- установлювати зворотного зв'язку, виникають нові форми співтворчості (взаємодії) викладачів і студентів.

Все це стає можливим при інтенсивному застосуванні технологій Веб 2.0. Наприклад однією з форм роботи зі студентами є використання в навчальному процесі блогів. Блог (англ. blog, від web log, «мережевий журнал або щоденник подій») — це вебсайт, основний зміст якого — записи, що регулярно додаються, зображення або мультимедіа. Блогі можуть бути використані в навчальному процесі таким чином: як джерело навчальної інформації, що була попередньо опублікована викладачем; для організації дискусії (семінарів) за темами навчальної програми; для організації дистанційного навчання; для контролю на основі публікацій, обговорення контрольних робіт і завдань студентів, які вони розміщують у власних блогах.

Отже до переваг застосування блогів у навчальному процесі відноситься:

1. Можливість розміщення матеріалів та посилань на веб-ресурси. Можна використовувати свій блог для розповсюдження навчальних матеріалів або посилань на них.

2. Наявність он-лайн дискусії. Залишаючи коментар до вашого повідомлення у блозі, відвідувачі (студенти) стають учасниками справжньої дискусії.

3. Розміщення змісту курсу (лекцій, практичних та семінарських занять, питань до контрольних-модульних робіт).

4. Застосування засобів мультимедіа. Вбудовані відеоматеріали, презентації, гіперпосилання, аудіо лекції істотно підвищують інтерес до навчання.

5. Наявність зворотнього зв'язку. Дає змогу активізувати пізнавальну діяльність студентів та виявити проблемні питання.

6. Індивідуальна підтримка викладачем навчальної діяльності кожного студента тощо.

7. Завдяки використанню можливості гіперпосилань, архівування, вбудованих мультимедіа ви отримаєте сучасний інтерактивний веб-сайт, який можливо використовувати для студентів різних форм навчання.

Але існують певні недоліки користування технологіями Веб 2.0:

- залежність від наявності з'єднання з Інтернетом (зникає зв'язок – інформація стає недоступною або незручною у використанні);

- залежність якості роботи сервісу від якості роботи багатьох інших компаній (роботи провайдерів, компаній, до яких належать сервіси, тощо);

- вразливість конфіденційних даних, збереження на сторінках серверах (відомі випадки розкрадання особистих даних користувачів, масових зламів облікових записів блогів тощо).

Відповідно проблемними питаннями щодо застосування блогів у навчальному процесі є: підготовка педагогічних кадрів до використання в навчальному процесі засобів сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; підготовка студентів до використання сучасних засобів навчально-пізнавальної діяльності; розробка методик використання сучасних інформаційних технологій навчання у навчальному процесі; розробка науково-методичного забезпечення навчального процесу.

Застосування технологій Веб 2.0 можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти, що має свою нішу в системі безперервної освіти. Ефективність інформатизації навчального процесу можлива лише за дотримання психолого-педагогічних умов, які визначають результуючу ефективність навчально-пізнавальної діяльності.

Застосування цієї технології Веб 2.0 в навчальному процесі зумовлено :

- застосуванням електронних курсів (поряд із традиційними), електронних освітніх ресурсів (ЕОР) навчального призначення і комп'ютерно орієнтованих систем оцінювання навчальних досягнень (одержання оцінок, що доповнюють традиції);
- чисельністю соціальних мереж навчального призначення;

- наявністю електронних портфоліо організаційно-педагогічного призначення (вщображають характер навчальної діяльності);
- використанням інноваційних педагогічних технологій (складових комп'ютерно орієнтованих методичних систем навчання, що допомагають навчати і навчатися по-новому).

Але розглядаючи недоліки та переваги застосування інформаційних технологій в навчанні, слід наголосити, що в освіті важливою умовою успішної інтеграції технологій є професійна підготовка викладачів і фахівців, які здійснюють експлуатацію систем і засобів нової інтегрованої технології навчання. Кожний учасник навчання з застосуванням інтерактивних технологій, включаючи адміністрацію установ освіти, має володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням у використанні технологій, отже необхідною умовою ефективності використання інформаційної технології Веб 2.0 є підвищення кваліфікації викладачів і фахівців, які здійснюють експлуатацію систем і засобів нової інтегрованої технології навчання. Це можуть бути курси, семінари, тренінги на яких викладачі і фахівці ознайомляться з особливостями та перевагами використання технології Веб 2.0 в навчальному процесі.

Використання інтерактивної технології Веб 2.0 ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянути роль викладача і студента. Зобов'язання викладача при застосуванні даної технології полягає в тому, щоб створити такі умови, які б дозволили розвинути у студентів вміння критично мислити, аналізувати, спонукати їх до того, щоб в процесі навчання вони могли використовувати та ділитися власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. Зобов'язання студента полягає в тому, щоб збагачуючи своєю творчою енергією навчальний процес, прийняти на себе частку відповідальності за його результативність.

Отже, використання інформаційної технології Веб 2.0 в навчальному процесі сприяє:

- вільному розповсюдженню навчальних матеріалів та спільному використанню в навчальному процесі;
- самостійному створенню мережових навчальних матеріалів (як для студентів так і для викладачів). Кожний учасник педагогічного процесу одержує можливість не тільки одержувати доступ до цифрових колекцій, а й брати участь у створенні власного мережового змісту;
- дає можливість брати участь у нових формах діяльності (за умови наявності базових знань і навичок з інформатики);
- автоматизації діяльності зі спостереження за учасниками співтовариств;
- спілкуванні у формі взаємного спостереження за діяльністю користувачів в мережі.

Перехід на новий рівень мережевої спільноти надає можливості не тільки ефективно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології у життя, а й розширити кругозір; оволодіти вміннями спілкуватися, використовуючи мережу Інтернет; організовувати міжособистісну взаємодію; співпрацювати у групі; систематично підвищувати рівень власної загальнокультурної, інформаційної компетентності.

Список використаної літератури

1. Балик Н.Р. Використання соціальних сервісів WEB 2.0 в галузі вузівської та післявузівської педагогічної освіти з інформатики / Наукові записки Тернопільського нац.пед.у-ту ім.В.Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2008. – №7. – С.88-90. **2. Вища освіта в Україні:** Навч. посіб. / В.Г.Кремень, С.М.Ніколаєнко, М.Ф.Степко та н.; За ред. В.Г.Кременя, С.М.Ніколаєнка. – К.: Знання, 2005. – 327 с. **3. Забарна А.П.** Використання мережевих щоденників (блогів) у навчально-виховному процесі школи // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2008. – №5 (17). – С.45-49. **4. Коваль Т.І.** Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. / Т.І. Коваль. – К. : Вид. центр НЛУ, 2009. – 380 с. **5. Поясок Т.Б.** Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів: монографія / Т. Б. Поясок – Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2009. – 348 с. **6. Співаковський О. В.** Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей : монографія / О. В. Співаковський. – Херсон : Айлант, 2003. – 249 с. **7. Співаковський О.В.,** Федорова Я.Б., Глущенко О.О., Кудас Н.А. Управління інформаційними технологіями вищих навчальних закладів: Навчальний посібник. Видання третє, доповнене. - Херсон: Айлант, 2010. - 302 с. **8. O'Reilly, T.** (2005, September 30) What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software [WWW document]. URL <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-0.html>.

Птахіна О. М. Особливості використання інформаційних технологій (WEB 2.0) в навчальному процесі ВНЗ

Освіта простір найбільш чутливо реагує на зміни способів подачі інформації та зниження часових і просторових бар'єрів у її розповсюдженні. Застосування технологій Веб 2.0 в навчальному процесі ВНЗ можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти.

Ключові слова: інтерактивні технології, технологія Веб 2.0, блог.

Птахина О. Н. Особенности использования интерактивных технологий (Веб 2.0) в учебном процессе ВНЗ

Образовательная среда наиболее чутко реагирует на изменения способов подачи информации и сокращение временных и пространственных барьеров ее распространения. Использование технологий Веб 2.0 в учебном процессе ВНЗ можно рассматривать как естественный этап эволюции традиционной системы образования.

Ключевые слова: интерактивные технологии, технология Веб 2.0, блог.

Ptakhina O. N. Features of Useeng Interactive Technologies (the Web 2.0) in the Educational Process of HEI

The educational environment most sensitively reacts to the changes of submission ore information methods and reduction of temporary and spatial barriers of its distribution. Use the technologies Web 2.0 in educational process of VNZ can be considered as a natural stage of evolution of the traditional system of education.

Key words: interactive technologies, technologi Web 2.0, blog.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.

УДК 378.011.3:336-051

О. Б. Шевчук

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ ОСВІТІ

Постановка проблеми в загальному вигляді. Одним із ключових напрямів розвитку економічної освіти є підвищення якості навчання через залучення до навчального процесу новітніх освітніх технологій та розвиток педагогічної майстерності [1]. Необхідно запровадити в процес підготовки економістів такі активні методи навчання, як ділові та рольові ігри, семінари-дискусії, колоквиуми, ситуаційні вправи (кейси); розробити і впровадити сучасні дистанційні технології навчання із застосуванням комп'ютерних мереж для всіх форм навчання; створити систему узагальнення та поширення досвіду використання сучасних методик навчання; сприяти інформатизації навчального процесу та розвитку дистанційних технологій навчання [1].

Суперечність між використанням традиційних підходів в підготовці майбутніх економістів та необхідністю їх модернізації на основі сучасних інформаційних технологій навчання дозволяє

констатувати наявність проблеми і робить актуальним проведення досліджень у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження щодо інформатизації економічної освіти, формування інформаційної компетентності в майбутніх економістів, методики вивчення окремих економічних дисциплін з використанням засобів інформаційних технологій проводили С. Хачатурова, О. Гончарова, Т. Поясок, Т. Коваль, Н. Праворська, Л. Андрухів, Т. Красько, О. Попова, Л. Васіна, Г. Дутка, Д. Власов, Г. Алехина, М. Жаров, А. Соколов, Г. Титоренко, Н. Макарова, Г. Ковальчук, Н. Тверезовська.

Проте, на сьогодні майже немає досліджень, де б розглядалися теоретико-методологічні аспекти застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів, створення спеціалізованих програмних засобів, навчально-методичних комплексів на основі інформаційних технологій, які дозволяють організувати нові види навчальної діяльності: інтерактивний діалог – взаємодію користувача з комп'ютером, використання інтенсивного діалогу; управління реальними об'єктами та відображеними на екрані моделями різних об'єктів, явищ, процесів; тренування та тестування.

Метою статті є визначення особливостей використання інформаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх економістів для набуття ними необхідних професійних знань, умінь, навичок і способів діяльності.

Виклад основного матеріалу. Інформатична підготовка студентів на економічних спеціальностях потребує докорінних змін, що зумовлено необхідністю вдосконалення методичної системи навчання майбутніх економістів, враховуючи надзвичайно динамічний розвиток інформаційних технологій та відповідних галузей знань, а також зростання ролі, що відіграють в інформаційному суспільстві інформатика та сучасні інформаційно-комунікаційні технології [2, с. 5–6].

Формування знань, умінь та навичок інформаційної діяльності у студентів фінансово-економічного профілю здійснюється в процесі вивчення курсу інформатики та спеціальних курсів, що включають використання інформаційних технологій. В зміст інформаційної діяльності майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку включають [2, с. 3]:

- пошук, збір, зберігання, опрацювання, подання, передавання, даних;
- введення даних в пам'ять комп'ютера, компоновка даних в пам'яті комп'ютера;
- перетворення, інтерпретацію даних як сукупності бізнес-об'єктів;
- аналітичну роботу та прогнозування;
- моделювання;
- підтримку прийняття рішень;
- подання даних, в результаті якого формуються документи та звіти;
- використання інформаційно-комунікаційних технологій.

У своєму дослідженні Л. Андрухів [3, с. 7] зазначає, що формування у студентів економічних спеціальностей уміння працювати з інформацією забезпечується і досягається в процесі розв'язання професійно-орієнтованих завдань міждисциплінарного характеру.

Н. Праворська [4, с. 15] також доводить, що використання в процесі навчання інформатики системи задач як моделей наближених до реальних економічних процесів, їх дослідження, а також можливе узагальнення підходів до розв'язання задач на основі інформаційно-комунікаційних технологій сприяють інтелектуальному розвитку студентів, підвищенню їх інтересу до інформатики як до навчального предмета, формуванню дослідницьких умінь, розвитку загального рівня інформаційної культури.

Т. Коваль [5] зазначає, що інформаційно-комп'ютерний цикл дисциплін має комплексний міждисциплінарний характер і об'єднує ряд навчальних дисциплін, що пов'язані з вивченням багатогранності феномену інформаційних технологій, а також закономірностей і особливостей його прояву в різних середовищах професійної діяльності економіста – економічному, управлінському, правовому, соціальному, мовному та ін.

О. Гончарова надає такі рекомендації щодо використання програмного забезпечення при розв'язуванні професійних завдань з міжпредметним змістом [6]:

– розвитку та вдосконаленню операцій аналітико-синтетичної діяльності сприяє робота студентів з текстом. Під час роботи з текстовим редактором можна структурувати тексти: створювати шаблони документів, використовувати в тексті розділи, вставляти гіперпосилання, створювати автоматичний зміст тощо;

– при вивченні програмного забезпечення для створення презентацій та Web-сайтів (MS PowerPoint, MS FrontPage та ін.) слід пропонувати задачі з урахуванням професійної орієнтації студентів, розв'язування яких дозволить в той же час розвивати системний підхід до розв'язування проблем (наприклад, розробити структуру і зміст презентації фірми з виробництва та реалізації будівельних матеріалів);

– для формування в студентів навичок пошукової діяльності можуть бути використані довідникові правові автоматизовані системи ДПС ГАРАНТ, Консультант Плюс та інші, пошукові служби мережі Інтернет (Google, Yahoo, Yandex та ін.) або навіть пошукові системи текстових редакторів;

– успішність розв'язування задач за допомогою електронних таблиць (ЕТ) залежить від рівня сформованості у студентів уміння працювати з різними формами подання даних. Дані в момент їх подання вже представлені в деякій формі (текст, таблиця, графік, діаграма), що має свою специфіку. Так як дані при введенні в ЕТ мають бути подані в табличній формі, то студент має перетворити надані йому в різних формах вхідні дані в табличну форму. Крім того, необхідно обрати з

наєвних форм подання вихідних даних ту, яка найбільш доцільна при розв'язуванні конкретної задачі. Процес проектування і розв'язування задач засобами ЕТ передбачає вміння визначати структуру даних, поданих у задачі. Ці вміння відпрацьовуються в результаті розгляду широкого класу задач і ситуацій, що представлені в табличній формі. Для розрахунку значень за допомогою ЕТ вимагається, щоб користувач визначив співвідношення між значеннями і комбінаціями даних, які він хоче розмістити в ЕТ. Далі ці співвідношення повинні бути змодельовані математично за допомогою окремих правил, що описують співвідношення в моделі. Також студенти використовують різноманітні засоби ЕТ для роботи з таблицями як з базами даних (списками): сортування, фільтрація, консолідація, створення підсумкових та зведених таблиць. Для створення списків студенти повинні уміти визначати смисловий зміст реквізитів списку, правильно визначати їх тип та форматні характеристики. Систематизація даних використовується в ЕТ при створенні підсумкових звітів;

– розв'язування задач з використанням систем управління базами даних (СУБД) також потребує умінь використовувати системний підхід для опрацювання даних із предметної галузі. Вивчення та використання тих чи інших СУБД на заняттях з інформатики (MS Access, FoxPro та ін.) залежить від майбутньої кваліфікації студентів економічного профілю. Технологія розробки моделі бази даних передбачає вміння створювати структури даних для розміщення включених в базу даних відомостей про інформаційні об'єкти, зв'язувати між собою дані, що знаходяться в різних полях і таблицях баз даних (будувати схему даних).

Крім інформатичної підготовки однією з найважливіших складових у професійної підготовки майбутнього фахівця фінансово-економічного напрямку є математична підготовка.

О. Попова визначає такі основні цілі математичної підготовки майбутніх економістів [7, с. 396]:

– сформулювати вміння і навички оперування математичними прийомами і методами пізнання, що застосовуються в математиці;

– сформулювати математичні знання, вміння та навички, необхідні для вирішення теоретичних і практичних завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю;

– виробити вміння і навички математичного моделювання, математичного формулювання та вирішення професійних завдань.

Математична підготовка майбутніх економістів з використанням інформаційних технологій спрямована на оволодіння вміннями та навичками роботи зі специфічними пакетами прикладних програм: MATLAB (www.matlab.ru), O-MATRIX (www.omatrix.com), MATHCAD (www.mathsoft.com), MATHEMATICA (www.wri.com), LIVEMATH (www.livemath.com), MAPLE (www.maplesoft.com), STADIA

(www.statsoft.msu.ru), STATGRAPHICS, STATISTICA (www.statsoft.ru), SYSTAT (www.systat.com), GPSS (www.minutemansoftware.com) тощо.

Використання зазначених математичних пакетів у професійній підготовці майбутніх фахівців фінансово-економічного напрямку має такі переваги [8]:

- з'являється реальна можливість дослідження більш складних економіко-математичних моделей завдяки тому, що громіздкі обчислення передано відповідним комп'ютерним системам;

- студенти позбуваються страху при роботі з громіздкими викладками і здобувають упевненість у символічних обчисленнях;

- виробляються стійкі практичні навички проведення математичних міркувань;

- збільшується число завдань для самостійного рішення завдяки скороченню числа рутинних операцій.

Професійні математичні пакети при їх використанні у навчальному процесі мають ряд методичних особливостей [9; 10]:

- можливість глибокого проникнення в сутність досліджуваних економічних процесів і явищ;

- висока ілюстративність досліджуваних об'єктів і явищ в динаміці;

- інформаційна насиченість;

- чисельна кількість дослідних прийомів, їх виразність, емоційна насиченість;

- відсутність часових і просторових кордонів.

Сучасною вимогою до підготовки майбутніх економістів є також використання спеціальних пакетів прикладного програмного забезпечення. В циклі дисциплін професійної підготовки майбутні фахівці фінансово-економічного напрямку опановують різні види інформаційних технологій, що використовуються в економіці та управлінні, набувають досвіду роботи зі спеціальним програмним забезпеченням, за допомогою якого здійснюється автоматизація напрямів господарської діяльності підприємств: "1С: Бухгалтерія", "1С: торгівля (управление торговлей)", "1С: Зарплата и Кадры (управление персоналом)", "1С: Производство (УПП)", "1С: Предприятие (комплексный учет)", "Галактика" "Банківське ситуаційне моделювання", "Парус", пакети управління документообігом "Action Workflow", "Staffware", система управління документами "Евфрат" фірми "Cognitive Technologies", СППР "Експерт", СППР Crystal Info 7.5 тощо.

Також для удосконалення процесу засвоєння і накопичення знань, формування в студентів навичок науково-дослідної та практичної діяльності використовують розроблені на базі інформаційних систем спеціальні навчальні та контролюючі курси, практичні завдання, ситуаційні ігри, що імітують процеси, які вивчаються. Такі курси, маючи розгалужену структуру, містять навчальні тексти, контрольні питання та коментар до відповідей, завдання для самостійної роботи [11]. Крім

цього, застосування Інтернет-технологій у навчанні сприяє розвитку в студентів логічного мислення, уміння аналізувати й синтезувати інформацію, робити висновки [11]. За допомогою доступу до мережі Internet, спираючись на сучасні телекомунікаційні можливості й новітні засоби введення та збереження даних, організується одночасний багаторазовий доступ до даних, обмін та спільне користування інформацією. Користувачі мережі мають швидкий, зручний і стандартизований доступ до структурованої алфавітно-цифрової та мультимедіа-інформації, стає реальністю оперативний обмін відео- й аудіоінформацією, проведення відеоконференцій тощо.

Отже, за допомогою засобів інформаційних технологій здійснюється відтворення реальних об'єктів, процесів або явищ економіки, створюються моделі, графічні зображення, які передають узагальнені образи відповідних об'єктів або процесів. Це сприяє розитковій уяві й творчій активності у майбутніх економістів, акцентуванню уваги на конкретних аспектах господарської діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Визначено, що інформаційно-комп'ютерний цикл дисциплін має комплексний міждисциплінарний характер і об'єднує ряд навчальних дисциплін, пов'язаних з вивченням багатогранності феномену інформаційних технологій, а також закономірностей і особливостей його прояву в різних середовищах професійної діяльності економіста.

2 З'ясовано, що сучасною вимогою до підготовки майбутніх економістів є використання у процесі навчання пакетів прикладного програмного забезпечення, що дозволяє організувати інтегроване вивчення математики та спеціальних дисциплін на базі нових інформаційних технологій.

3. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні пріоритетних напрямів застосування інформаційних технологій у навчальному процесі вищої економічної школи, які забезпечують оперативний зворотний зв'язок, комп'ютерну візуалізацію навчальної інформації, автоматизацію процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, автоматизацію процесів управління навчальною діяльністю та контролю його результатів.

Список використаних джерел

1. Красько Т. В. Психолого-педагогічні засади впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання в навчально-виховний процес вищих закладів освіти економічного профілю / Т.В.Красько // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ–Вінниця, 2010. – Випуск 25 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Sitimn/2010_25/psuxologo-pedagogichni%20zasadu.pdf. **2. Гончарова О. М.** Теоретико-методичні

основи особистісно-орієнтованої системи формування інформатичних компетентностей студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: 13.00.02 "Теорія і методика навчання (інформатика)" / О.М.Гончарова. – К., 2007. – 40 с.

3. Андрухив Л. В. Формирование у будущих экономистов умения работать с информацией : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Андрухив Людмила Викторовна. – Ставрополь, 2008. – 179 с.

4. Праворська Н. І. Система задач як засіб формування професійно значущих знань з інформатики студентів економічних спеціальностей: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02 "Теорія і методика навчання інформатики" / Н.І.Праворська. – К., 2005. – 20 с.

5. Коваль Т. І. Інтегративні тенденції розвитку змісту професійної підготовки з інформаційних технологій майбутніх менеджерів-економістів [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pptp/2005_2/.

6. Гончарова О. М. Формування компетентностей в галузі систематизації даних на основі розв'язування задач з економічним змістом та використанням інформаційних технологій [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/12/7.pdf.

7. Попова Е. А. Информационные технологии в математической подготовке экономистов-бакалавров / Елена Александровна Попова // Информатизация образования – 2010: педагогические аспекты создания информационно-образовательной среды: материалы междунар. науч. конф., 27–30 окт. 2010 г. – Минск: БГУ, 2010. – С. 395–399.

8. Власов Д. А. Возможности профессиональных математических пакетов в системе прикладной математической подготовки будущих специалистов / Д.А.Власов // Вестник Российского университета дружбы народов: Информатизация образования. – 2009. – №4 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://imp.rudn.ru/vestnik/2009/2009_4/7.pdf.

9. Власов Д. А. Модель интеграции знаний при изучении курса "Экономический анализ" / Д.А.Власов // Сборник трудов международной научно-практической конференции "Актуальные проблемы гуманитарных и социально-экономических наук". – М.: МФЮА, 2005. – С. 15–21.

10. Власов Д. А. Технология проектирования информационного учебно-методического комплекса "Прикладная математика" / Д.А.Власов // Математика в образовании: Сб. статей. Вып. 2. – Чебоксары: Изд-во Чувашского ун-та, 2006. – С. 52–82.

11. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/760/>.

Шевчук О. Б. Використання інформаційних технологій навчання в економічній освіті

В статті визначено основні особливості застосування інформаційних технологій у економічній освіті: інформаційно-

комп'ютерний цикл дисциплін має комплексний міждисциплінарний характер і об'єднує ряд навчальних дисциплін; використання пакетів прикладного програмного забезпечення дозволяє організувати інтегроване вивчення математики та спеціальних дисциплін на базі нових інформаційних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології, підготовка економістів, економічна освіта.

Шевчук О. Б. Использование информационных технологий обучения в экономическом образовании

В статье определены основные особенности применения информационных технологий в экономическом образовании: информационно-компьютерный цикл дисциплин имеет комплексный междисциплинарный характер и объединяет ряд учебных дисциплин, использование пакетов прикладного программного обеспечения позволяет организовать интегрированное изучение математики и специальных дисциплин на базе новых информационных технологий.

Ключевые слова: информационные технологии, подготовка экономистов, экономическое образование.

Shevchuk O. B. The Use of Information Technology in Economic Education

In the article identifies the main features of the application of information technology in economic education: information and computer sciences cycle is complex interdisciplinary and combines a number of disciplines, the use of application software packages allows you to organize an integrated study of mathematics and special subjects on the basis of new information technologies.

Key words: information technologies, training of economists, economics education.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Меньяйленко О. С.

УДК 378.147

А. Г. Яровенко

**ПРОЕКТУВАННЯ КОМПЕТЕНТІСНОЇ МОДЕЛІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ**

Актуальність теми дослідження зумовлена все зростаючими вимогами з боку роботодавців до змісту і якості підготовки випускників

вищих навчальних закладів (ВНЗ), жорсткою конкуренцією на ринку інтелектуальної праці, назрілою необхідністю реформування системи вищої освіти з урахуванням міжнародного та вітчизняного досвіду.

Постановка проблеми. В сучасних умовах домінуючим у вищій освіті стає формування у студента таких професійних та соціально особистісних якостей, які б дозволили йому повністю реалізувати свій інтелектуальний потенціал. Саме формування особистісних характеристик майбутнього фахівця лежить в основі компетентнісного підходу, адже компетентність визначається як «інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника вузу для виконання діяльності в певних професійних та соціально особистісних предметних областях (компетенціях), який визначається необхідним обсягом і рівнем знань та досвіду у певному виді діяльності» [1, с.20].

Впровадження компетентнісного підходу як нової освітньої парадигми вимагає розробки та впровадження нових підходів до моделювання процесу підготовки фахівців у ВНЗ. Результати такого моделювання мають стати основою для розробки галузевих стандартів вищої освіти, навчальних планів та програм підготовки бакалаврів і магістрів.

Галузевий стандарт вищої освіти, розроблений з позицій компетентнісного підходу визначає спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результату, яким є ієрархічна система компетенцій випускника. Ця система компетенцій – ключових, соціально-особистісних, загальнонаукових, інструментальних та професійних (загально-професійних та спеціалізовано-професійних) – є формалізованим описом (моделлю) як професійної діяльності, так і моделлю особистості, тобто компетентнісною моделлю випускника. Розробка такої компетентнісної моделі (визначення структури та ідентифікація компетенцій, якими повинен володіти випускник) та моделей її формування є, безперечно, найважливішою задачею при проектуванні нових стандартів підготовки вчителів інформатики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам застосування компетентнісного підходу в підготовці сучасного вчителя інформатики та формування його професійної компетентності присвячені роботи В.Ю.Бикова, М.І.Жалдака, Н.В.Морзе, І.О. Зимньої, О.В.Овчарук, О.І.Пометун, Л.Є. Петухова, С.А. Ракова, Ю.С. Рамського, І.В. Родигіної, О.Я. Савченко, Ю.Г. Татура, А.В. Хуторського та інших науковців.

Велике теоретичне й практичне значення мають дослідження В.І.Байденка, В.О.Сухомліна, А.Ю.Філіповича, В. Д. Шадрикова та інших вчених, присвячені розробці освітніх стандартів підготовки спеціалістів, зокрема ІТ-спеціалістів, з позицій компетентнісного підходу [2-6].

Мета роботи. Теоретичні підходи науковців щодо розробки компетентнісної моделі випускника ВНЗ в достатній мірі відображені у

науковій літературі. Метою цієї статті є виклад власного бачення логічної структури компетентнісної моделі випускника педагогічного університету за напрямом підготовки 6.040302* Інформатика галузі знань 0403 Системні науки та кібернетика.

Виклад основного матеріалу. Аналіз існуючих підходів до проектування галузевих стандартів вищої освіти, освітніх програм та моделей випускника ВНЗ дозволяє констатувати, що в умовах інтегрування вищої освіти України в європейський освітній простір концептуальною базою такого проектування й моделювання є компетентнісний підхід. Саме цей підхід є методологічною основою запропонованої в [1] концепції проектування складових галузевих стандартів вищої освіти – освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, освітньо-професійної програми та засобів діагностики якості його підготовки.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ) фахівця є важливою складовою галузевого стандарту вищої освіти, яка відображає соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності та вимог до змісту освіти й навчання з боку держави та окремих недержавних установ і організацій, які виступають у ролі замовників фахівців, встановлює галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально-виробничої діяльності випускника ВНЗ з певної спеціальності та освітньо-кваліфікаційного рівня і державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула певний освітній рівень відповідного фахового спрямування.

ОКХ конкретизує кваліфікаційні вимоги до змісту освіти і використовується під час розробки та корегування навчального плану та програм навчальних дисциплін. При цьому важливим є відповідність ОКХ фахівця Болонській рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та національній рамці кваліфікацій. На наш погляд варто було б також уніфікувати перелік компетенцій фахівців одного освітньо-кваліфікаційного рівня (ОКР), галузі знань й напрямку підготовки.

Освітньо-професійна програма (ОПП) є галузевим нормативним документом, у якому визначається нормативний термін та зміст навчання, нормативні форми державної атестації, встановлюються вимоги до змісту, обсягу й рівня освіти та професійної підготовки фахівця відповідного ОКР певного напрямку підготовки [1, с.51]. ОПП використовується для розробки засобів діагностики якості підготовки фахівців, навчального плану та програм навчальних дисциплін. Крім усього іншого цей стандарт встановлює нормативну частину змісту навчання у залікових одиницях, засвоєння яких забезпечує формування компетенцій, визначених в ОКХ фахівця. Отже структура та послідовність розробки ОПП повинна бути узгоджена з ОКХ.

Згідно вищезгаданої концепції компетентнісна модель фахівця певного напрямку підготовки є системою компетенцій, якими має

володіти випускник ВНЗ. Вважаємо доцільним дотримуватись запропонованої в [1, с.35] класифікації компетенцій:

- соціально-особистісні компетенції;
- інструментальні компетенції;
- загальнонаукові компетенції;
- професійні (загально-професійні і спеціалізовано-професійні) компетенції.

Зміст кожної підсистеми визначається і деталізується в додатках А, Б, та В освітньо-кваліфікаційної характеристики. В додатку А приводиться загальний перелік компетенцій випускника. Додаток Б, в якому визначаються виробничі функції, типові задачі діяльності, уміння та компетенції, якими повинні володіти випускники ВНЗ, є моделлю професійної діяльності фахівця. А додаток В, в якому визначаються компетенції випускників у вирішенні проблем і задач соціальної діяльності та система умінь, що їх відображає, є «формалізованим описом (моделлю) особистості, готової до вирішення складних проблем та завдань сьогодення та прогнозованого майбутнього на певному рівні, якого вимагає вища освіта» [1, с.45].

Таким чином, процес проектування компетентнісної моделі фахівця певного напрямку підготовки можна формалізувати у вигляді алгоритму, поданого на рис.1.

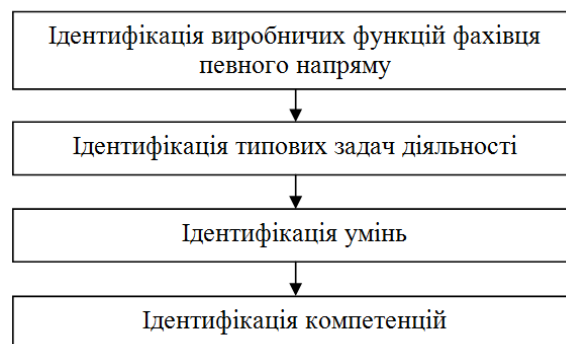

Рис.1. Алгоритм проектування компетентнісної моделі фахівця

Відомо, що Єврокомісія виділяє 8 ключових компетенцій, якими повинен володіти кожний європеєць:

- компетенція в галузі рідної мови;
- компетенція в сфері іноземних мов;
- математична та фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенції;
- комп'ютерна компетенція;
- навчальна компетенція;
- міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція;
- компетенція підприємництва;
- культурна компетенція.

Цей перелік є основою для проектування структури підсистем соціально-особистісних й інструментальних компетенцій випускника. Можна вважати, що задача ідентифікації компетенцій цих підсистем за наявності великої кількості науково-методичних розробок, положень та рекомендацій успішно вирішується, хоча і сьогодні є предметом широких наукових обговорень і дискусій.

У проекті освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра за напрямом підготовки 6.040302* Інформатика пропонується наступна структура соціально-особистісних та інструментальних компетенцій, зміст яких подано в таблиці 1.

Таблиця 1

**Соціально-особистісні та інструментальні компетенції
майбутнього вчителя інформатики**

Компетенція	Шифр компетенції
Компетенції соціально-особистісні	КСО
розуміння і сприйняття етичних норм поведінки відповідно до інших людей і відносно природи (принципи біоетики);	КСО 01
розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя;	КСО 02
здатність навчатися та розвиватися впродовж усього життя;	КСО 03
здатність до критики і самокритики;	КСО 04
креативність, здатність до системного мислення;	КСО 05
здатність до критичного переосмислення набутого досвіду, до зміни за необхідності профілю своєї професійної діяльності	КСО 06
здатність до створення і впровадження перспективних напрямів інтелектуального та професійного саморозвитку і самовдосконалення	КСО 07
адаптивність і комунікабельність;	КСО 08
наполегливість у досягненні мети;	КСО 09
турбота про якість виконуваної роботи;	КСО 10
розуміння необхідності гуманного ставлення до студентів;	
толерантність;	КСО 11
екологічна грамотність.	КСО 12
Інструментальні компетенції	КІ
здатність до письмової та усної комунікації рідною мовою;	КІ-1
знання іншої мови (мов);	КІ-2
навички роботи з комп'ютером;	КІ-3
навички управління інформацією;	КІ-4
дослідницькі навички.	КІ-5

Проектування підсистем загальнонаукових та професійних компетенцій випускника ВНЗ потребує виваженого підходу, так як навіть за наявності авторитетних і детальних методичних рекомендацій ідентифікація компетенцій в кожній з цих підсистем є досить непростою і трудомісткою, але надзвичайно важливою задачею. Адже ці компетенції повинні забезпечувати спроможність особи отримувати, обробляти та усвідомлювати інформацію, що необхідна для здійснення фахової діяльності, визначати технологію формування фахівця та забезпечити його успішну адаптацію в суспільстві.

Загально-професійні компетенції є інваріантними до напрямку підготовки, забезпечують готовність випускника до розв'язання загально-професійних завдань і мають бути сформовані у нього під час засвоєння фундаментальної частини змісту навчання. Саме ці компетенції є фундаментом, що дозволяє випускнику гнучко орієнтуватися на ринку праці та в галузі післядипломної освіти.

Спеціалізовано-професійні компетенції – це професійно-функціональні знання та уміння, які забезпечують підготовку фахівця до конкретних для напрямку підготовки об'єктів та предметів праці.

Очевидно, що склад і зміст підсистем загальнонаукових та професійних компетенцій випускника ВНЗ можливо визначити тільки щодо конкретного напрямку підготовки.

При проектуванні підсистем загальнонаукових та професійних компетенцій вважаємо за необхідне дотримуватись наступних рекомендацій [1, с.46]:

- система умінь формується на основі аналізу змісту кожної з типових задач діяльності фахівця з урахуванням класу, до якого певна задача належить;

- у визначенні змісту кожного уміння та відповідної компетенції необхідно обов'язково віддзеркалювати усі компоненти структури діяльності фахівця;

- визначаючи зміст компетенції, слід приділяти увагу ступеневі узагальнення структури діяльності: з одного боку, не допускати надто деталізованого опису діяльності (тобто поопераційного, на рівні опису кожної дії), з іншого не втратити можливості, у подальшому, діагностувати рівень сформованості компетенції простими засобами, або перевіряти готовність особи до певної діяльності на основі визначення рівня сформованості орієнтовних основ дій.

Логічна структура компетентнісної моделі майбутнього вчителя інформатики може бути подана у вигляді концептуальної схеми – діаграми сутностей моделі і зв'язків між ними, яка представлена на рис.2.

На діаграмі прямокутниками зображені сутності (основні структурні елементи ОКХ), а ромбами – зв'язки між ними із зазначенням типу зв'язку (1: N – один до багатьох, N: N – багато до багатьох).

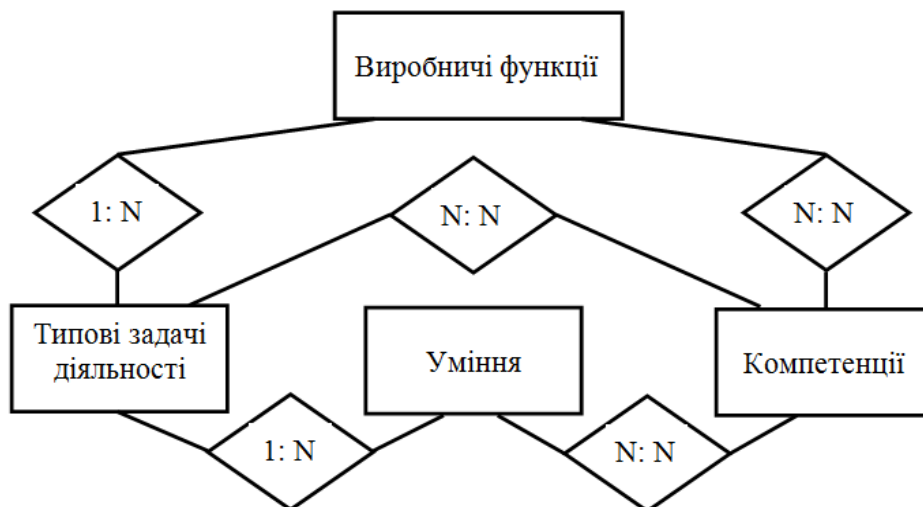

Рис. 2. Концептуальна схема компетентнісної моделі майбутнього вчителя інформатики

Висновки. Запропонована структура компетентнісної моделі майбутнього вчителя інформатики дозволить ідентифікувати компоненти системи компетенцій, а застосування моделі забезпечить об'єктивність й точність діагностики рівня сформованості компетенцій та відповідності якості підготовки вимогам галузевого стандарту вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Додаток до Інструктивного листа МОН України від 31.07.2008 № 1/9-484 / За загальною редакцією В.Д. Шинкарука. – МОН України, 2008. – 68с. **2. Байденко В.И.** Компетентностный подход к проектированию государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования / В.И. Байденко // М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2005. – 114 с. **3. Сухомлин В. А.** Принципы разработки государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования для направления 010400 Информационные технологии / В. А. Сухомлин // М.: МГУ, 2005. – 113 с. **4. Сухомлин В.А.** ИТ-образование. Концепция, образовательные стандарты, процесс стандартизации / В. А. Сухомлин // М.: «Горячая линия – Телеком», 2005. – 176 с. **5. Проектирование** основных и дополнительных образовательных программ в сфере ИКТ [Филиппович А.Ю., Коршунов С.В., Дербенев Е.В., Филиппович Ю.Н.]; Под ред. А.Ю.Филипповича. – М.: Лаборатория проблем технического образования МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2010. – 134 с. **6. Шадриков В.Д.** Новая модель специалиста: инновационная подготовка и

компетентностный подход / В.Д. Шадриков // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 4. – С. 28 – 31.

Яровенко А. Г. Проектування компетентнісної моделі майбутнього вчителя інформатики.

В статті розглядаються питання проектування моделі випускника педагогічного університету з позицій компетентнісного підходу. Запропоновано до обговорення структуру професійних компетенцій майбутнього вчителя інформатики.

Ключові слова: компетенція, компетентнісна модель, інформатика, галузевий стандарт.

Яровенко А. Г. Проектирование компетентностной модели будущего учителя информатики.

В статье рассматриваются вопросы проектирования модели выпускника педагогического университета с позиций компетентностного подхода. Предложена к обсуждению структура профессиональных компетенций будущего учителя информатики.

Ключевые слова: компетенция, компетентностная модель, информатика, отраслевой стандарт.

Yarovenko A. G. Designing the Competency Model for the Future Teachers of Informatics.

In the article are examined questions of the design models of graduate Pedagogical University from the positions of competence approach. Asked to discuss the structure of the professional competence of the future teachers of informatics.

Key words: competence, competence model, information technology, the industry standard.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Адаменко О. В.

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
В НАВЧАННІ**

УДК 378

О. В. Золотарьова

**РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У
СИСТЕМІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ**

Проблема ціннісного виховання молоді, у тому числі студентів вищих навчальних закладів, є найбільш актуальною проблемою сучасності.

Ціннісні орієнтації в сучасній науці розглядаються у трьох аспектах: філософському – відносно категорії “цінність”; соціально-психологічному – механізм формування ціннісних орієнтацій та їх вплив на розвиток особистості студента; педагогічному – система соціальних зв’язків і залежностей, що визначають процес формування соціально ціннісних орієнтацій. Досліджуючи проблему формування системи ціннісних орієнтацій особистості, ми з’ясували, що поняття «цінність» пов’язане з духовним змістом життя людини, оскільки є найважливішим елементом культури.

Вивченню цієї проблеми були присвячені наукові дослідження Б.Додонова, М.Вебера, Д.Леонтьєва, А.Маслоу, К.Роджерса та ін. У численних наукових працях (Н.Гармаш, В.Громовий, В.Кремень, Т.Левченко та ін.) українських фахівців звертається увага на ціннісні орієнтації сучасної молоді.

Нині перед вищою школою стоїть завдання знайти шляхи органічного поєднання професійної підготовки студентів із формуванням у них глибокого наукового світогляду, громадянської зрілості і соціальної активності, високої політичної, моральної культури, істинної інтелігентності.

Говорячи про нову парадигму освіти слід розвивати багатоваріантну методологію, адже роль людини стала визначною. Таку методологію можна назвати гуманістичною тому, що до неї для кінцевого вибору необхідно залучити духовно-моральної оцінки. Рішення повинні спиратися на духовні й культурні цінності. Так методологія творчої діяльності, будучи покладеною на основу освіти, вимагає формування моральних і вольових якостей, духовного розвитку людини. А це означає, що людина буде в центрі освіти.

Отже, у новій парадигмі освіти проблема гуманізації й гуманітаризації набуде більш глибокого і якісно нового змісту, ніж просто залучення студента до гуманітарної культури. При цьому характер вирішення завдання гуманізації й гуманітаризації освіти прямо визначає ступінь його впливу на шляхи майбутнього розвитку суспільства [1].

Якщо сьогодні мова іде про те, що виховна робота повинна спиратися в першу чергу на загальнолюдські цінності, то не можна не зазначити, що головну роль тут відіграють саме сутнісні сили самого студента, тому що вони є передумовою і каталізатором її життєвого успіху. Адже, сутнісні сили – це ті якості, котрі вирізняють людину з-поміж усього іншого, беруть участь у її творенні. Проте людина – це не лише об'єкт впливу природи та суспільства, вона – суб'єкт, який не лише формує, а й реалізує власні сутнісні сили, детермінує хід об'єктивних соціальних та природних процесів. Якщо природно-історичний процес зумовлюється об'єктивними законами суспільного розвитку, то діяльність суб'єкта, реалізація ним своїх сутнісних сил визначається ключовими цінностями, які орієнтують людську діяльність, обгрунтовують певне ставлення людини до світу.

Відповідаючи на питання, задля чого необхідна така чи інша діяльність, термін «життєвий сенс» є первинною засадою вибору відповідних цілей та засобів. Якщо система життєвих сенсів складає аксіологію діяльності, то система цілей та засобів – технологію діяльності. На сучасному етапі розвитку суспільства для деякого вищенаведених понять та категорій можуть здатися лише пишномовними словами, але насправді вони відіграють велику роль у житті[2]. Сьогоднішні студенти завтра стануть керівниками, політиками, підприємцями, а це означає, що вони повинні бути не лише висококваліфікованими спеціалістами у своїх областях, а в першу чергу особистостями, які не намагатимуться досягти своїх цілей будь-якими шляхами і жертвами, а які б у своїй діяльності пріоритетними напрямками все ж таки обирали напрямки, засновані на системі загальнолюдських цінностей.

Культура окремої людини не є чимось механічно привнесеним ззовні. Особа – це не чиста дошка, на якій суспільство пише те, що йому заманеться. Справжня культура твориться власними зусиллями. Справжня культура твориться власними зусиллями. Кожна культурна людина мусить переробити у власній душі цінності світової та вітчизняної культури. Лише за цієї умови, вона здатна визначити своє особисте ставлення до світу, відчутти причетність до життєвого сенсу людства, культури свого народу.

Виходячи з вищенаведеного, можна процитувати К.Д.Ушинського, який у своїй науковій праці «Людина як предмет виховання» або «Педагогічна антропологія» вивів своєрідну формулу становлення людини як сильної особистості: «Якщо педагогіка хоче

виховати людину в усіх відношеннях, то вона повинна спершу пізнати її теж у всіх відношеннях». Особистість – це поняття соціалізоване. Тому його треба завжди пов'язувати з епохою та конкретним суспільством, бо від цього залежить уявлення про особистість як ідеал людини, який відповідає типовим вимогам суспільства до свого громадянина. Всебічний розвиток передбачає навчання, виховання та розвиток людини [3].

Говорячи про виховання, посилаються на принципи виховуючого навчання. Безмовно, навчання виховує, але це не здійснюється автоматично без будь-яких зусиль із боку викладачів як результат, що супроводжує навчання. Навпаки, воно вимагає цілеспрямованої кваліфікованої роботи викладачів.

При цьому слід мати на увазі, що розвиток суспільства спричиняє появу нових виховних завдань.

В умовах сучасної України вимагають переосмислення трудове, економічне та правове виховання у зв'язку з розбудовою правової демократичної держави з ринковими відносинами. Виникають нові завдання. Такі, як виховання національної самосвідомості, політичної та релігійної культури [4].

По відношенню до суб'єкту (студента) цінності служать об'єктами його інтересів, а для його свідомості виконують роль повсякденних орієнтирів у предметній і соціальній дійсності, показником його різних практичних ставлень до оточуючих предметів та явищ. Ціннісні орієнтації є елементами внутрішньої структури особистості, сформованими і закріпленими життєвим досвідом індивіда під час процесів соціалізації та соціальної адаптації. У внутрішній структурі особистості ціннісні орієнтації утворюють вищий рівень ієрархії, що визначає певне сприйняття умов життєдіяльності, їх оцінки і поведінки як в близькій так і довгостроковій перспективі. Ціннісні орієнтації найбільш чітко виявляються в ситуаціях, що вимагають відповідальних рішень, які детермінують за собою значимі наслідки і що визначають подальше життя індивіда. Ціннісні орієнтації забезпечують цільність і стійкість особистості, визначають структуру свідомості і програми, стратегії діяльності, контролюють і організують мотиваційну сферу, інструментальні орієнтації на конкретні об'єкти чи види діяльності і спілкування як засіб досягнення мети. Таким чином, ціннісні орієнтації – це, перш за все, надання пріоритету певним змістам як життєво організуючим першоосновам, і готовність чи неготовність вести себе згідно з ними.

Ціннісні орієнтації розкриваються через оцінки, які людина формує для себе через вміння моделювати життєві ситуації, приймати рішення у проблемних та конфліктних ситуаціях, через вибір певної поведінки, вміння задавати і змінювати доміанти власної життєдіяльності. Особистісні кризи викликають, як правило, необхідність у підтвердженні або переосмисленні системи ціннісних орієнтацій, вирішенні відповідних суперечностей. У таких випадках

успіх вирішенні суперечностей та мінімізація втрат багато в чому залежать від міри динамізму та відкритості ціннісних орієнтацій. Несуперечливість та цілісність систем ціннісних орієнтацій можна розглядати як показник стабільності та автономності особистості. Відповідно, їх суперечливість фіксується через нездатність людини здійснити оцінку та прийняття рішення.

Інакше кажучи, розвиток ціннісних орієнтацій – критерій зрілості особистості, показник міри її соціальності. Це критерій сприйняття не лише зовнішнього, але і внутрішнього світу індивіда, обумовлений зв'язок між свідомістю та самосвідомістю, психологічний базис для вирішення в індивідуальному плані питання про сенс життя, завдяки якому відбувається інтеграція сукупності ціннісних орієнтацій в дещо цілісне та своєрідне, яке характерне саме для даної особистості.

Встановлена та несуперечлива сукупність ціннісних орієнтацій обумовлює такі якості особистості, як цільність, надійність, вірність певним принципам та ідеалам, здатність до вольових зусиль для реалізації цих ідеалів та цінностей, активність життєвої позиції.

Ціннісні орієнтації в різні епохи і в різних суб'єктів діяльності зумовлюються традиціями, що склалися, соціальними умовами і власним вибором.

Якщо історично проаналізувати становлення і розвиток систем ціннісних орієнтацій людства, можна виділити три їх основних типи: на самого себе; на потойбічний світ; на суспільство.

Орієнтація людини на саму себе, захоплення особистим життям і розчаруванням в усьому, що виходить за її межі – супроводжує епохи занепаду.

Слабка особистість, загальмована особа – це людина, що не зуміла виявити свою творчу сутність, стримує, сковує її. Тоді як справжня особистість – це людина, що зуміла вивільнити, розвинути притаманний їй творчий потенціал. Творче прагнення до мети, що для людини є важливою саме як результат глибоко відчутих потреб, бажань і обдарування, приносить щастя і успіх, оскільки людина функціонує так, як і потрібно. Адже людина від природи – істота, постійно спрямована на якусь мету. І оскільки людина створена саме такою, вона не може бути щасливою, якщо не функціонує так, як їй визначено природою, тобто цілеспрямовано. Справжній успіх та істинне щастя не тільки йдуть пліч-о-пліч, але й доповнюють і посилюють одне одного.

Образ власного Я – ключ до розуміння сутності особистості та її поведінки. Саме це визначає і рамки можливостей людини – те, що вона спроможна або неспроможна зробити. Розробка адекватного, реалістичного уявлення про саму себе ніби наділяє людину підвищеним хистом, новими талантами, буквально перетворюючи невдачі в успіхи. Образ власного Я змінюється в кращу або гіршу сторону, не тільки шляхом міркувань або накопичення теоретичних знань. Але, насамперед, у процесі накопичення практичного досвіду.

У житті людини важливою цінністю є свобода, в основі свободи – вибір, який стоїть на ґрунті розуму, а реалізується через діяльність. Людині завжди надзвичайно важко здійснити вибір. Але вона завжди вибирає: якщо людина соціальна вибирає професію, то людина духовна шукає сенс життя, систему культурних цінностей, і саме так утверджує власну свободу, свою індивідуальність. У різноманітних сферах життєдіяльності можливості вибору неоднакові. Є абстрактні і реальні можливості. Реальні можливості визначаються умовами їх реалізації. Безпідставні претензії особистості на вибір в умовах абстрактних можливостей нерідко приводять до конфлікту. Людина повинна враховувати умови буття, свої риси характеру, життєвий досвід і, разом з тим, кожного разу підвищувати рівень вибору, щоб бути вільною. І не випадково вибір духовних цінностей – складний, суперечливий процес, найбільш відповідальний, і тому в житті людина керується компонентами духовності – розумом, почуттями, волею. Суперечливість вибору цінностей пояснюється тим, що поле духовності людини практично необмежене, бо охоплює і фантазію, і мрію, і утопію, і віру, і реальні духовні основи людської життєдіяльності. Духовний вибір особи теж необмежений. Але завжди один з варіантів вибору – добро і зло, правда і неправда, прекрасне і потворне. Вибір духовних і культурних цінностей – це справа кожної особи, її совісті.

Постановка проблематики загальнолюдських цінностей виникає як відповідь на виклик часу. Загальнолюдська ціннісна орієнтація – природний процес життя людини у складному та інтегрованому світі.

Список використаної літератури

- 1. Корольчук О.,** Поночовний М. Вища школа на порозі XXI століття: проблеми виховання студентів/ О.Корольчук, М.Поночовний// Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту.- 2000.- №5.- 142с.
- 2. Зотова О.** Ціннісні орієнтації і механізм соціальної регуляції поведінки/ О. Зотова// Методологічні проблеми соціальної психології/ відп. ред. Є.В.Шорохова.- М.; К.: [Б.в.]- 2005.- С.241-254.
- 3. Аверін М.** Оживімо людину в людині/ М. Аверін// Освіта .- 2001.-24 жовтня.- № 60.- 167с.
- 4. Иваненко С.** Проблемы социализации современной студенческой молодежи/ С. Иваненко// Оренбург: ДИМУР, 2009.- 291с.

Золотарьова О. В. Роль і значення загальнолюдських цінностей у системі виховної роботи вищого навчального закладу

В статті розглядається проблема формування ціннісних орієнтацій особистості. Розкривається сутність механізму загальнолюдських цінностей, причин і умов, за яких об'єктивні цінності стають суб'єктивно значимими життєвими орієнтирами особистості.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, особистість, загальнолюдська цінність, виховання, гуманізація.

Золотарева Е. В. Роль и значение общечеловеческих ценностей в системе воспитательной работы высшего учебного заведения

В статье рассматривается проблема формирования ценностных ориентаций личности. Раскрывается сущность механизма общечеловеческих ценностей, причины, по которым эти объективные ценности становятся субъективно значимыми жизненными целями для личности.

Ключевые слова: ценностные ориентации, личность, общечеловеческая ценность, воспитание, гуманизация.

Zolotareva E. V. The Role and Importance of Human Values in the Educational Work of the Higher Education Institution

The article deals with the problem of value formation of personality. The essence of the mechanism of human values, the reasons for which these objective values melt subjectively meaningful life goals for the individual.

Key words: value orientation, identity, human value, education, humanization.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – к. п. н., проф. Главатських І. М.

УДК 004:373.3

В. Ю. Ковальчук, Л. С. Білецька, Н. І. Стасів, Л. П. Силюга

**РОЗВИТОК АЛГОРИТМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ
НАВЧАННЯ**

Комп'ютеризація навчання потребує розв'язання великої кількості наукових, технічних, педагогічних, організаційних та інших завдань. Ефективність використання інформаційних технологій у навчальному процесі значною мірою залежить від вирішення ряду психологічних проблем. Ідея застосування комп'ютерної техніки у навчанні вперше була сформульована психологами. Результативне користування нею передбачає автоматизацію саме людської діяльності, а це, як відомо, можна здійснити на основі глибокого її психологічного аналізу [1;2]. У даному разі мова йде про аналіз діяльності не лише вчителя, а й учнів, оскільки навіть часткова передача навчальних функцій машині значно впливає на і поведінку школярів.

Якщо проблема впровадження інформаційних технологій у середній та старшій школі вирішена позитивно, то для молодших школярів це питання сьогодні лише набуває свого активного розвитку.

Ми погоджуємось з думкою науковців та методистів про те, що варто особливу увагу звернути на формування та розвиток алгоритмічної культури учнів початкових класів [3].

Алгоритмічна культура, яку розуміють у широкому змісті, як здатність до активного сприйняття, використання наявних і створення нових алгоритмів, є важливою складовою частиною загальної культури сучасної людини. Алгоритми у вигляді певних правил, інструкцій зустрічаються у найрізноманітніших сферах людської діяльності. Так будь-які технологічні процеси, з якими пов'язана більшість сучасних видів виробничої діяльності, є алгоритмами. Алгоритмізація, тобто чітке уявлення об'єкта, і процесів, які з ним відбуваються, за допомогою упорядкованої послідовності елементарних дій, є необхідною умовою автоматизації праці, вивільненні людини від рутинних видів діяльності, розвитку і реалізації його творчого потенціалу. Саме тому від рівня алгоритмічної культури людини багато в чому залежить ефективність його участі у соціально-економічному розвитку сучасного суспільства.

У результаті спеціальних досліджень, проведених ще в 60-70 рр. минулого століття, встановлено, що школа володіє великими можливостями у формуванні алгоритмічної культури школярів [2]. Було проаналізовано можливість і необхідність розвитку алгоритмічної культури учнів початкової школи і в зв'язку з цим відповідної підготовки вчителів початкових класів. Причому особливо підкреслювалось значення раннього здійснення алгоритмічної лінії у навчанні (починаючи ще з молодшого шкільного віку) для всього процесу формування алгоритмічної культури школярів.

Звичайно, у даний час автоматизації, комп'ютеризації, роботизації виробництва та використання нових інформаційних технологій, вимоги до алгоритмічної культури школярів зростають. Широка комп'ютеризація освіти відкриває і якісно нові можливості виховання алгоритмічної культури на всіх етапах навчання у школі, починаючи з молодших класів, і навіть у дошкільному віці.

У сучасних умовах можна виділити три основні напрями реалізації алгоритмічної лінії у навчанні молодших школярів: традиційними безкомп'ютерними способами («безмашинний» варіант); використання автоматизованих ігор та іграшок; за допомогою персональних комп'ютерів та інших засобів ЕОТ

Традиційно початкова школа завжди володіла відповідним арсеналом засобів для виховання алгоритмічної культури. Ці засоби забезпечуються насамперед самими навчальними предметами, що вивчаються у молодших класах, на яких учні засвоюють різноманітні алгоритми і користуються ними. Прикладами можуть служити фонетичний розбір слова; розбір слів за частинами мови на уроках української мови; вивчення правил додавання, віднімання, множення чисел в стовпчик, ділення чисел кутом; вимірювання довжин відрізків на уроках математики; виконання нескладних технічних операцій на уроках

праці. Для формування алгоритмічної культури молодших школярів важливо, щоб у всіх подібних випадках вони свідомо могли пояснювати свої дії, їх порядок, особливості виконання. У ряді випадків доцільно детальніше розписати дії по окремих кроках. Таке акцентування уваги на алгоритмах, які вивчають, робить їх сприймання учнями більш свідомими. Разом з тим, учні початкових класів у процесі навчання, як правило, вивчають і використовують лише готові алгоритми, тоді як для формування алгоритмічної культури особливе значення відіграє самостійна розробка алгоритмів.

У сучасних умовах «безмашинні» форми роботи з школярами, що направлені на формування їх алгоритмічної культури, повинні отримати і отримують подальший розвиток. Такий, наприклад, розроблений І.Н.Антиповим для учнів початкових класів, цикл ігрових занять з уявленими виконавцями алгоритмів [2].

Доцільно для кожного навчального предмету розробити систему завдань, з однієї сторони, повністю пов'язаних з основними питаннями програмового матеріалу, а з другої – які мають чітко виражений алгоритмічний характер. Наприклад, при вивченні математики, мова може йти про керування різними виконавцями алгоритмів з дуже простою системою команд, для чого доводиться також розв'язувати математичні завдання (виконання арифметичних дій, знаходження остачі при діленні одного числа на інше, вимірювання довжини руху виконавця і т.п.). Оскільки, у навчанні молодших школярів особлива роль відводиться грі, то розв'язування таких задач може здійснюватися в ігровій формі, коли функції виконавця алгоритму і керуючого виконують діти. Це частково дозволяє подолати цей істотний недолік роботи в «безмашинному» варіанті, коли учні не бачать виконавця алгоритму і реальний процес його виконання, а для маленьких дітей, та й не тільки для маленьких, така наочність має велике значення.

З цих міркувань зрозуміло, яке значення набуває можливість використання в умовах розвитку алгоритмічної культури учнів автоматизованих мікропроцесорних ігор та іграшок, де алгоритм виконує реальний фізичний пристрій, робот.

Широке впровадження у школу персональних комп'ютерів дозволяє значно розширити коло виконавців алгоритмів, з якими можуть працювати школярі, правда вони в даному випадку є уже не реальні фізичні об'єкти, а комп'ютерні моделі. Для роботи учнів початкових класів на комп'ютері зовсім не обов'язково знати якусь мову програмування для ЕОМ.

З метою формування та розвитку алгоритмічного мислення школярів пропонуємо використовувати блок-схеми алгоритмів під час розв'язування навчально-пізнавальних завдань у початкових класах. Значна частина учнів початкових класів вже знайома з різноманітними схемами: схемами руху транспорту, плани або схеми місцевості, кольорові схеми з вказівками у деяких настільних іграх та ін.

Використання схем – важливий елемент у навчанні учнів плануванню своїх дій або виконанню їх згідно вимог. В алгоритмічні підготовці і подальшому вивченню основ інформатики значну роль відіграють блок-схеми алгоритмів розв’язування задач. Як показує досвід, робота з блок-схемами може успішно проводитися на досить ранній стадії навчання. Неформальний підхід до блок-схем, включаючи елементи гри, робить матеріал доступним і цікавим для учнів. Звичайно, у початкових класах розглядаються найпростіші задачі і елементарні схеми. Формалізм опису алгоритму і зображення схеми може враховуватися, але не є самоціллю. Молодшим школярам можна показати нескладні схеми, які використовують у навчанні інформатики, виділити їх основні елементи, заповнити блоки конкретним змістом. Послідовне виконання дій зазвичай не викликає труднощів [4].

Значну роль у піднесенні алгоритмічної культури учнів відіграють розвивальні ігрові програми. За останні роки накопичено відповідний досвід у створенні програмних засобів для такої специфічної категорії користувачів, як діти молодшого шкільного віку. Спроба проаналізувати цей досвід дає можливість зробити висновок: найбільш цінним було те, що з самого початку до розробки програм для молодших школярів підійшли як до комплексної проблеми, яка має між предметний характер. Тому у створенні програм крім програмістів беруть участь спеціалісти різних професій – психологи, педагоги, економісти, художники, музиканти.

Основу програми складає найчастіше психологічна ідея, яка будучи виявлена як комп’ютерна форма, перетворюється у гру, яка сприяє розвитку в учнів тих чи інших здібностей.

Комп’ютер розглядається як додатковий педагогічний засіб в системі засобів розвитку дитини. Комп’ютерна гра повинна включатися в інші організаційні форми гри дітей молодшого шкільного віку. Важливою характеристикою комп’ютера є можливість накопичення в ході гри введеної дитиною інформації і програмного аналізу для об’єктивного врахування індивідуальних особливостей учнів. Аналізувати можна і наведену відповідь і серію відповідей. Програму можна налаштувати під конкретного учня, даючи йому завдання в зручному для нього темпі. Лише за умови гармонійного розвитку всіх компонентів пізнавальної сфери школярі успішно опановують прийоми, узагальнені способи дій, що становлять зміст навчальної діяльності.

Таким чином, широке забезпечення шкіл комп’ютерною технікою, розробкою педагогічно-доцільного програмного забезпечення до неї, розширення випуску різноманітних електронних програмних іграшок, спеціальних пристроїв, призначених для навчально-виховного процесу у школі, відкривають нові можливості для розвитку алгоритмічної культури молодших школярів і – більш широко – їх пізнавальної активності і мислення.

Список використаної літератури

1. Гершунский Б.С. Компьютеризация в сфере образования. Проблемы и перспективы.- М.: Педагогика, 1987.-264с. **2. Антипов И.Н.** ВМ в школе – реальность наших дней.-КО,1984.-№11.-С.83-105. **3. Бондаренко Т.М.** Методика викладання інформатики: опорний конспект лекцій з інформатики у початковій школі.- Слов'янськ, 2011.- 78 с. **4. Коршунова О.В.** Інформатика. 2-4 класи: навчально-методичний посібник.- Х.: ФОП Співак Т.К., К., 2008.-368с.

Ковальчук В.Ю., Білецька Л.С., Стасів Н.І., Силюга Л.П.
Розвиток алгоритмічної культури учнів початкових класів в умовах комп'ютеризації навчання

У статті проаналізовано можливість і необхідність розвитку алгоритмічної культури учнів початкової школи і в зв'язку з цим відповідної підготовки вчителів початкових класів. Виділено три основні напрями реалізації алгоритмічної лінії у навчанні молодших школярів. Комп'ютер розглядається як додатковий педагогічний засіб в системі засобів розвитку учнів початкових класів.

Ключові слова: комп'ютеризація навчання, алгоритмічна культура, алгоритмічне мислення, алгоритми розв'язування задач.

Ковальчук В.Ю., Билецкая Л.С., Стасив Н.И., Сылюга Л.П.
Развитие алгоритмической культуры учащихся начальных классов в условиях компьютеризации обучения

В статье проанализированы возможности и необходимость развития алгоритмической культуры учащихся начальных классов и в связи с этим соответственной подготовки учителей начальной школы. Выделено три основные направления реализации алгоритмической линии в обучении младших школьников. Компьютер рассматривается как дополнительное педагогическое средство в системе способов развития учащихся начальных классов.

Ключевые слова: компьютеризация обучения, алгоритмическая культура, алгоритмическое мышление, алгоритмы решения задач.

Kovalchuk V., Bilecka L., Stasiv N., Sylyuga L. Evolution of Algorithmic Culture of Primary Schoolchildren in Computerization of Education

The paper explores the possibility and necessity of algorithmic culture primary schoolchildren and therefore appropriate training of primary school teachers. Three main areas of algorithmic line in teaching younger

students. Computer is considered as an additional teaching tool in the development of the system of primary classes.

Key words: computerized learning, culture algorithmic, algorithmic thinking, solving algorithms.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.

УДК 37.015.3

О. В. Крупенко

ВЛИЯНИЕ ИТ ТЕХНОЛОГИЙ НА МЫШЛЕНИЕ И ПРЕПОДНЕСЕНИЕ ПРЕПОДАВАЕМОГО МАТЕРИАЛА

Современное образование шагнуло далеко вперед с появлением информационных технологий, благодаря которым процесс обучения приобрел новое звучание и динамику. То, что в прежние времена приходилось искать по городским и частным библиотекам теперь легко можно найти в виде Интернет-ресурса. Преподавателям и учителям приходится ориентироваться в ИТ технологиях, которые постоянно совершенствуются.

Под ИТ технологиями мы понимаем совокупность методов, производственных и программно-технологических средств, объединенных в технологическую цепочку, обеспечивающую сбор, хранение, обработку, вывод и распространение информации. Информационные технологии предназначены для снижения трудоемкости процессов использования информационных ресурсов. Это процессы накопления, хранения, передачи, обработки, контроля информации, основанные на использовании средств компьютерной техники, коммуникаций и новейших технологий преобразования информации. [1]

Говоря о мышлении, мы имеем в виду процесс моделирования неслучайных отношений окружающего мира на основе аксиоматических положений. [2] Но учитывая, то, что в данном случае речь идет о процессе преподавания стоит вспомнить **педагогическое мышление**, которое представляет собою обобщенное и опосредованное отражение в сознании учителя различных проявлений педагогической действительности. Проявляется оно в способности успешно решать постоянно возникающие педагогические задачи и противоречия. Умение видеть, понимать, анализировать, сравнивать, моделировать, прогнозировать именно явления педагогической действительности, т.е. воспитательные отношения в ситуациях, процессах и системах, и есть

показатель педагогического мышления. Его объектом является воспитанник в его связях и отношениях с другими людьми, предметами, действиями, направленными на его развитие. Традиционное педагогическое мышление характеризуется как механистическое, линейное, упрощенное, монологичное, сориентированное на «верхние эшелоны власти». Новое педагогическое мышление – это гибкое, динамичное, способное к саморазвитию, открытое, критичное мышление педагога. [3]

А.А. Орлов отмечал, что «в профессиональном мышлении каждого специалиста представлен понятийно-проблемный уровень мышления его эпохи, свойственный ей способ понимания педагогических процессов и явлений, что, в свою очередь, усиливается установками, этическими нормами, ценностями и другими социально-психологическими механизмами, присущими современному обществу. Ими обуславливается наличие того типа педагогического мышления, который доминирует в настоящее время» [4].

Современная научная картина мира представляет наше бытие как информационно-управляемый материальный мир, позволяющий по своей структуре осуществлять его бесконечное познание любому своему разумному объекту, достигшему соответствующего уровня развития, т.е. осознавшему своё подключение к единому информационному полю материальных систем.

Научные исследования С.В. Зенина [5] во многом изменяют существующие представления о мироустройстве. Открытие единой информационной взаимосвязи между информационно-фазовыми состояниями материальных систем позволяет утверждать следующее: как извне из единого информационного поля информация действует и тем самым управляет человеком, так и мыслительная деятельность каждого человека, имеющая вполне материализованное воплощение, способна передавать информацию и влиять через единое информационное поле на любой взаимосвязанный с этим полем объект. Это показывает, насколько осторожными люди должны быть в своих мыслях и желаниях. С.В. Зенин считает, что по информационному влиянию на мир человек выступает как часть божественной сущности. Мир управляется разумом, в том числе и нашим.

Ш.А. Амонашвили говорил, что «Учитель – соратник Бога». Имеющаяся у рядового педагога информационная картина мира [6], по большому счету, не соответствует существующей реальности и препятствует осознанию ответственности человека за происходящие негативные изменения в современном мире. От направленности мышления педагога зависит многое, ведь он должен не только укреплять свой духовный стержень и противостоять собственному духовному выветриванию, но и направлять других. В этом и заключена особая миссия педагога. [7]

Применение современных информационных технологий в обучении - одна из наиболее важных и устойчивых тенденций развития мирового образовательного процесса. В отечественной общеобразовательной школе в последние годы компьютерная техника и другие средства информационных технологий стали все чаще использоваться при изучении большинства учебных предметов.

Информатизация существенно повлияла на процесс приобретения знаний. Новые технологии обучения на основе информационных и коммуникационных позволяют интенсифицировать образовательный процесс, увеличить скорость восприятия, понимания и глубину усвоения огромных массивов знаний. [8]

Использование современных средств ИТ во всех формах обучения может привести и к ряду негативных последствий, в числе которых можно отметить ряд негативных факторов психолого-педагогического характера и спектр факторов негативного влияния средств ИТ на физиологическое состояние и здоровье обучаемого.

В частности, чаще всего одним из преимуществ обучения с использованием средств ИТ называют индивидуализацию обучения. Однако, наряду с преимуществами здесь есть и крупные недостатки, связанные с тотальной индивидуализацией. Индивидуализация свертывает и так дефицитное в учебном процессе живое диалогическое общение участников образовательного процесса - преподавателей и студентов, студентов между собой - и предлагает им суррогат общения в виде «диалога с компьютером».

В самом деле, активный в речевом плане студент, надолго замолкает при работе со средствами ИТ, что особенно характерно для студентов открытых и дистанционных форм образования. В течение всего срока обучения студент занимается, в основном, тем, что молча потребляет информацию. В целом орган объективизации мышления человека - речь оказывается выключенным, обездвиженным в течение многих лет обучения. Студент не имеет достаточной практики диалогического общения, формирования и формулирования мысли на профессиональном языке. Без развитой практики диалогического общения, как показывают психологические исследования, не формируется и монологическое общение с самим собой, то, что называют самостоятельным мышлением. Ведь вопрос, заданный самому себе, есть наиболее верный показатель наличия самостоятельного мышления. Если пойти по пути всеобщей индивидуализации обучения с помощью персональных компьютеров, можно прийти к тому, что мы упустим саму возможность формирования творческого мышления, которое по самому своему происхождению основано на диалоге.

Использование информационных ресурсов, опубликованных в сети Интернет, часто приводит к отрицательным последствиям. Чаще всего при использовании таких средств ИТ срабатывает свойственный всему живому принцип экономии сил: заимствованные из сети Интернет

готовые проекты, рефераты, доклады и решения задач стали сегодня уже привычным фактом, не способствующим повышению эффективности обучения и воспитания. [9]

Мышление преподавателя, использующего информационные технологии, плавно преобразуется в некую закодированную систему, которая переносит свои ИТ знания и навыки в процессе преподавания учебного материала и иногда теряет окраску и яркость.

Список используемой литературы

- 1. Термин** «Информационная технология». Словарь терминов [Электронный ресурс] / Зона доступа: http://www.prodigital.su/slovar/?letter_id=1228 (дата обращения 13.09.13).
- 2. Термин** «Мышление». Психологический толковый словарь. Московский психологический журнал [Электронный ресурс] / зона доступа: <http://magazine.mospsy.ru/dictionary/dictionary.php?term=693000> (дата обращения 14.09.13).
- 3. Термин** «Педагогическое мышление». Национальная педагогическая энциклопедия [Электронный ресурс] / Зона доступа: <http://didacts.ru/dictionary/1010/word/pedagogicheskoe-myshlenie> (дата обращения 14.09.13).
- 4. Профессиональное** мышление учителя как ценность // Орлов А.А. Педагогика, № 6, 1995.
- 5. Зенин С.В.** Биологические и энергоинформационные свойства воды // С.В. Зенин /
- 6. Нечаев В.В., Дарьин А.В.** Человек и информационная цивилизация - ритмо-информациологический подход // Проблемы информатизации: теоретич. и науч. - практич. журнал / РАН; Мин-во науки и технологий РФ. - 1999. - Вып. 1.
- 7. Гафнер В.В.** Мышление педагога в условиях развития информационной цивилизации. Банк рефератов [Статья] / Зона доступа: <http://www.bestreferat.ru/referat-219433.html> (дата обращения 14.09.13).
- 8. Информационные** технологии в обучении. Виртуальный семинар «Обсуждение научно-педагогических проблем в области информатизации образования». Медиа образование. [Электронный ресурс] / Зона доступа: <http://www.mediaedu.ru/modules.php?name=Pages&go=page&pid=18> (дата обращения 15.09.13).
- 9. Информационные** технологии в образовании. [Текст] // [Электронный ресурс] / Зона доступа: <http://physics.herzen.spb.ru/teaching/materials/gosexam/b25.htm> (дата обращения 15.09.13).

Крупенко О. В. Вплив ІТ технологій на мислення і підношення викладається матеріалу

У статті йдеться про зміну мислення викладачів, що використовують ІТ технології в процесі навчання. Автор звертає увагу на те, що інформаційні технології при всій своїй корисності можуть негативно впливати як на мислення викладача, так і на мислення студента.

Ключові слова: ІТ технології, мислення, педагогічне мислення.

Крупенко О. В. Влияние ИТ технологий на мышление и преподнесение преподаваемого материала

В статье идет речь о перемене мышления преподавателей использующих ИТ технологии в процессе обучения. Автор обращает внимание на то, что информационные технологии при всей своей полезности могут негативно влиять как на мышление преподавателя, так и на мышление студента.

Ключевые слова: ИТ технологии, мышление, педагогическое мышление.

Krupenko O. V. The Influence of IT Technologies in the Thinking and the Giving of Taught Material

The article deals with the change of mindset of teachers using IT technologies in the learning process. The author draws attention to the fact that information technology, for all its usefulness may adversely affect both the teacher thinking and the thinking of the student.

Key words: IT technology, thinking, pedagogical thinking.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Панченко Л. Ф.

УДК [373.5.016:53]:004

П. В. Носуля

**СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ**

Бурхливий розвиток інформаційних технологій, перетворення нашого суспільства в інформаційне загострює необхідність формування інформаційно-технологічної компетентності педагога. Тому актуальною є проблема її формування у майбутнього вчителя, зокрема, вчителя фізики.

Педагог повинен не тільки уміти користуватися комп'ютером, але й володіти методикою застосування інформаційних технологій у своїй праці, тобто володіти інформаційною компетенцією.

Серед науковців є поширеними два підходи до розгляду поняття інформаційної компетентності педагога. Перший (технічний) походить від ланцюга «комп'ютерні технології» → «нові інформаційні технології» → «інформаційна компетентність», згідно з яким сутність інформаційної компетентності полягає в умінні використовувати технічні засоби для збереження, обробки та передавання інформації.

В основу іншого підходу (інформаційного) покладено поняття «інформація». Головним при цьому підході є вивчення процесу сприйняття інформації людиною, операції з інформацією у професійній діяльності вчителя. У зазначеному контексті інформаційна компетентність педагога розглядається як здатність викладача розв'язувати задачі формування й освоєння інформаційно-педагогічного середовища як професійно-педагогічної діяльності на базі теоретичних знань і вироблених на їх основі практичних способів використання сучасних інформаційних технологій.

Беручи до уваги ці підходи, виділимо два види інформаційної компетентності – інформаційно-технологічну та інформаційно-методичну.

Аналіз змісту наукових досліджень показав, що інформаційно-технологічна компетентність є однією з ключових компетентностей. Так, І. Зимня [1], виділяє три групи ключових компетентностей:

- 1) компетентності, що відносяться до самої людини як особистості, як суб'єкта діяльності, спілкування;
- 2) компетентності, що відносяться до соціальної взаємодії людини й соціальної сфери;
- 3) компетентності, що відносяться до діяльності людини.

До останньої групи відносяться компетентності інформаційних технологій: приймання, переробка, видача інформації; перетворення інформації (читання, конспектування); масмедійні, мультимедійні технології; комп'ютерна грамотність; володіння електронною, інтернет-технологією.

В. М. Коровін зазначає, що вищим навчальним закладам рекомендовано наступні групи компетентностей:

- 1) загальні компетентності: інструментальні, міжособистісні, системні;
- 2) спеціальні (професійні) компетентності: інструментальні, міжособистісні, системні, спеціальні. Причому, до загальних інструментальних компетентностей разом з іншими віднесено технологічні уміння (пов'язані з використанням техніки і технологій), а також елементарні навички роботи з комп'ютером; навички керування інформацією (уміння знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел).

Слід зазначити, що у процесі методичної підготовки майбутнього учителя повинні враховуватися сучасні тенденції розвитку суспільства, а саме, невідоме зростання ступеня інформатизації освітнього простору. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти вимагають від майбутнього педагога:

- володіти основами роботи на комп'ютері, а також мати доступ до інформаційного освітнього простору та уміти його використовувати;
- працювати з мультимедійними програмами;

- знати основи роботи в Інтернет, володіти моделюючими програмами та програмами для підтримки навчання з предметів.

Зазначені вимоги виступають як складові інформаційно-технологічної компетенції, і процес їх формування у студентів – майбутніх учителів фізики – відбувається під час вивчення дисциплін, що стосуються інформатики. У той же час спеціальні дисципліни (шкільний курс фізики та методика його навчання, шкільний фізичний експеримент, практикум з розв'язування фізичних задач, історія фізики тощо), призначення яких полягає у здійсненні методичної підготовки, мають великі можливості з формування інформаційно-технологічної компетентності студентів. Саме на цих предметах може відбуватися набуття студентами власного досвіду виконання різних видів робіт з використанням комп'ютера, виготовлення власного продукту, його презентація.

Більшість учителів має низький рівень теоретичної підготовки до впровадження інформаційних технологій при проведенні сучасного уроку, а саме, фізичних експериментів, практичних та дослідницьких завдань.

У науковій літературі приділяється чимала увага загальним питанням формування готовності майбутніх учителів до різноманітних видів педагогічної діяльності, та можливостей інформаційних технологій у навчанні:

Г. М. Коджаспирова стверджує, що впровадження інформаційних технологій в навчальний процес сприятиме індивідуалізації навчально-виховного процесу, пізнавальна діяльність учнів набуде більшої самостійності, підвищиться гнучкість та мобільність навчального процесу [2].

І. Г. Захарова розглядає використання інформаційних технологій з точки зору розвитку творчості учнів, а саме використання інформаційних технологій дозволить створити додаткові можливості для стимулювання прагнення учнів до навчання, використання web-технологій надає можливості для стимулювання допитливості учнів [3].

Є. С. Полат розглядає інформаційні технології, як засіб організувати спільні дослідницькі роботи учнів та вчителів, швидко обмінюватися актуальною інформацією, організувати дистанційне навчання для підвищення кваліфікації педагогічних працівників [4].

Таким чином використання інформаційних технологій в професійній діяльності майбутнього вчителя фізики є сучасною необхідністю, що дозволить наочно розглянути моделі різноманітних фізичних явищ, які безпосередньо розглянути неможливо, проводити віртуальні практичні та лабораторні роботи, розглядати конструкцію та принцип дії різноманітних фізичних приладів, яких немає в наявності.

Різними науковцями використання інформаційних технологій в освіті розглядається по-різному. Наприклад, Д. Ш. Матрос в своїх працях

пропонує розглядати інформатизацію освіти як найбільш ефективне використання комп'ютерної техніки. Інформатизацію освіти Н. М. Гомуліна [5] розглядає за наступними напрямками:

1) як забезпечення комп'ютерної грамотності та впровадження інформаційних систем;

2) використання різноманітних інформаційних технологій в навчальному процесі.

Крім того деякі науковці розглядають поняття інформатизації освіти не як процес, а як діяльність – «діяльність педагогів, що направлена на забезпечення освіти об'єктивною, вірогідною, актуальною інформацією та засобами її обробки» (С. Г. Григор'єв [6]), в наслідок чого відбувається підготовка майбутніх фахівців із новим типом мислення, здатних швидко орієнтуватися в інформаційному просторі, що відповідає потребам сучасного суспільства.

Проблемам інформатизації освіти присвячено багато наукових досліджень, узагальненням яких є те, що впровадженню інформаційних засобів навчання в педагогічну діяльність педагогів заважає відсутність у більшості вчителів необхідної підготовки для застосування новітніх комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Проаналізуємо готовність учителя фізики до впровадження інформаційних технологій у професійну діяльність.

Поняття діяльності розглядається в багатьох науках: педагогіка, філософія, психологія та ін. В психолого-педагогічній літературі професійну діяльність розглядають, як діяльність до якої необхідно підібрати спеціальні прийоми виконання, що потребує попередньої підготовки. Більш вузьке поняття – педагогічна діяльність. В педагогічних працях науковці розглядають це поняття по різному, так О. А. Абдуліна розглядає педагогічну діяльність учителя як «складний багатофакторний процес виконання системи дій для вирішення різноманітних навчально-виховних задач» [7]. І. А. Зімня розглядає це поняття, як вплив учителя на учня який направлений на його всебічний розвиток. С. Р. Удалов наголошує на тому, що педагогічна діяльність учителя – це перш за все діяльність, яка направлена на створення умов для саморозвитку та самореалізації учня [8].

У зв'язку з цим, для формування інформаційно-технологічної компетентності майбутнього вчителя фізики необхідно максимально залучати студентів до самостійної роботи з пошуку, відбору та систематизації навчального матеріалу (розробка електронних уроків, представлення матеріалу за допомогою комп'ютерних та відео презентацій, виконання віртуальних робіт з фізики), використовувати різноманітні програмні засоби для підтримки предмету фізики на різних етапах уроку.

Таким чином, у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя фізики слід приділити увагу формуванню їх інформаційно-технологічної компетентності, для створення умов ефективного

розв'язування ним професійних завдань у майбутній діяльності. У процесі навчання вчитель повинен застосовувати сучасні та актуальні інформаційні технології, а не використовувати застарілі, тому підготовка майбутнього вчителя фізики до організації навчально-експериментальної роботи повинна бути направлена на освоєння та застосування сучасних інформаційних технологій в подальшій професійній діяльності, на використання інформаційних технологій для моделювання різних об'єктів та процесів.

Список використаної літератури

1. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И.А. Зимняя. – М. :Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. –42 с. **2. Коджаспирова Г.М.** Технические средства обучения и методика их использования : Учеб. Пособие для вузов./ Г.М. Коджаспирова К.В. Петров. –М. : Издательский центр Академия, 2001. –256 с. **3. Захарова И.Г.** Информационные технологии в обучении : Учеб. Пособие для студ. высш. пед. учеб. Заведений / И.Г. Захарова. –М. : Издат. Центр «Академия», 2005. –192 с. **4. Полат Е.С.** Использование информационных ресурсов и услуг Интернет в школе / Е.С. Полат // на пути к 12-летней школе // Сб. науч. Трудов / под ред. Ю.И. Дика, А. В. Хуторского. –М. : ИОСО РАО, 2000. – 400 с. – С. 323-330. **5. Гомулина Н.Н.** Применение новых информационных и телекоммуникационных технологий в школьном физическом и астрономическом образовании : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02/ Гомулина Н.Н. –М., 2006. – 239 с. **6. Григорьев С.Г.** Информатизация образования должна стать отдельным направлением подготовки педагогов / С. Г. Григорьев, В.В. Гриншкун // Вестник Московского городского педагогического университета. Серия: Информатика и информатизация образования. –2008. – №1(12) – С. 64-70. **7. Абдулина О.А.** Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования : для педагогических специальностей вузов / О. А. Абдулина. – 2-е изд., перераб. И доп. – М. : Просвещение, 1990. – 144 с. **8. Удалов С.Р.** Подготовка будущего учителя к использованию средств информатизации и информационных технологий в педагогической деятельности / С.Р. Ударов // Информатика и образование. – 2003. – №12. – С. 105–107.

Носуля П. В. Стан дослідження проблеми формування інформаційно-технологічної компетенції майбутніх учителів фізики

В статті розглянуто підходи до розгляду поняття інформаційної компетентності педагога. Визначено, що інформаційно-технологічна компетенція є однією з ключових компетенцій. Розглянуто вимоги до майбутнього педагога щодо використання інформаційних технологій у професійній діяльності. З'ясовано, що для формування інформаційно-

технологічної компетентності майбутнього вчителя фізики необхідно максимально залучати студентів до самостійної роботи з пошуку, відбору та систематизації навчального матеріалу, використовувати різноманітні програмні засоби для підтримки предмету фізики на різних етапах уроку.

Ключові слова: майбутній учитель фізики, інформаційно-технологічна компетенція, професійна підготовка вчителя фізики.

Носуля П. В. Состояние исследования проблемы формирования информационно-технологической компетенции будущих учителей физики

В статье рассмотрены подходы к рассмотрению понятия информационной компетентности педагога. Определено, что информационно-технологическая компетенция является одной из ключевых компетенций. Рассмотрены требования к будущему педагогу по использованию информационных технологий в профессиональной деятельности. Выяснено, что для формирования информационно-технологической компетентности будущего учителя физики необходимо максимально привлекать студентов к самостоятельной работе по поиску, отбору и систематизации учебного материала, использовать различные программные средства для поддержки предмета физики на различных этапах урока.

Ключевые слова: будущий учитель физики, информационно-технологическая компетенция, профессиональная подготовка учителя физики.

Nosulya P. V. Status Study of the Problem of Formation of Information Technology Competence of Future Teachers of Physics

The article considers the approaches to the consideration of the concept of information competence of the teacher. Determined that information technology competence is one of the key competencies. The requirements for future teacher on the use of information technology in professional activities. It was found that the formation of information technology competence of future teachers of physics should be possible to attract students to work independently on the search, selection and ordering of educational material, use a variety of software tools to support the subject of physics at the various stages of the lesson.

Key words: future teacher of physics, information and technological competency, training teachers of physics.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 317.315: 811.111'25

І. О. Сімкова

ЦІЛІ І ЗМІСТ НАВЧАННЯ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ З АРКУША МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Сьогодні, характерною рисою вищої освіти є підвищений інтерес науковців різних галузей до проблеми навчання перекладу, оскільки методика навчання перекладу, є ще мало розробленою сферою педагогічної науки, то надання студентам необхідних знань, розвиток у них перекладацьких навичок і вмінь – є одними із важливих та складних завдань, що стоять перед викладачами вищих навчальних закладів (ВНЗ).

За таких умов звернення до проблем методики навчання перекладу майбутніх філологів є не лише **актуальним**, але й необхідних з багатьох причин. Оскільки навчання перекладу у ВНЗ повинно визначатися як система, функціонування якої обумовлене багатьма чинниками (характер соціального замовлення суспільства, цілі навчання, принципи і зміст навчання тощо).

Метою цієї статті є дослідження питань методики навчання перекладу пов'язаних з визначенням цілей і мети його навчання.

Отже, головним результатом діяльності ВНЗ є випускник – фахівець, який володіє компетенціями як інтегративним показником оцінки якості професійної освіти. Сьогодні в Україні проводиться робота з визначення фахової компетентності майбутніх філологів, а також визначаються шляхи її формування й оцінювання [2].

Результати аналізу наукових праць свідчать, що визначення цілей і змісту навчання усного перекладу не було предметом спеціального науково-педагогічного дослідження, хоча окремі аспекти цього питання досліджуватися такими фахівцями як **Н.Н. Гавриленко, Д. Джайл, Р.К. Міньяр-Белоручев, Л.М. Черноватий, А.Д. Швейцер тощо**.

Таким чином, ми почнемо з розгляду таких складових системи навчання перекладу, як мета і зміст навчання. При визначенні цілей навчання перекладу майбутніх філологів ми виходимо із розуміння певного результату навчальної діяльності [1]. Іншими словами метою навчання перекладу в цьому випадку є оволодіння знаннями, уміннями і навичками необхідними для здійснення перекладацької діяльності і здійснення в цьому процесі виховання, освіти і розвитку особистості майбутніх філологів.

Як і в сучасній методиці навчання іноземних мов (ІМ), в методиці навчання перекладу висувається чотири цілі навчання: практична, виховна, освітня і розвиваюча.

Практична мета є провідною. Вона передбачає практичне опанування майбутніми філологами умінь перекладу на рівні, достатньому для здійснення професійної перекладацької діяльності.

Виховна мета реалізується через систему особистого ставлення філологів до переліку професійних якостей необхідних для професійного становлення майбутніх перекладачів.

Освітня мета досягається шляхом освіти майбутніх філологів засобами ІМ для підвищення рівня їх загальної культури й ерудиції, а також культури мислення, спілкування і мови.

Розвиваюча мета реалізується у процесі оволодіння майбутніми філологами досвідом творчої, пошукової діяльності, когнітивними стратегіями.

Цілі навчання тісно пов'язані зі змістом навчання. Зміст навчання перекладу як процесу й результату, має забезпечити досягнення головної мети навчання яка полягає в тому, щоб навчити майбутніх філологів двомовної опосередкованої комунікації [2].

Далі розглянемо як цілі і зміст навчання усного перекладу реалізуються в процесі навчання перекладу майбутніх філологів для освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр (I-IV курси).

Базуючись на диференційованому підході навчальні програми ВНЗ повинні враховувати реально існуючі розходження в рівнях володіння ІМ випускників шкіл. Таким чином для майбутніх філологів ми можемо виділити відповідно до початкових знань студентів два варіанти стартового рівня навчання:

- рівень володіння ІМ, передбачений Державним стандартом для загальноосвітньої середньої школи;
- рівень володіння ІМ, передбачений програмами середніх шкіл з поглибленим вивченням ІМ.

Рівень володіння ІМ студентами визначається в процесі вхідного тестування на першому курсі. За результатами цього тестування формуються студентські групи. Об'єктивно існуючі розходження обумовлюють варіювання навчальної програми, що реалізується в процесі навчання на I-II курсах шляхом адаптації складової навчальної програми до наявного стартового рівня володіння ІМ студентами.

Практичний досвід викладання вказує на зменшення годин на вивчення англійської мови і збільшення на практику перекладу і суміжні з нею дисципліни (науково-технічний, двосторонній переклад тощо) пропорційно до курсу навчання (див. рис. 1). Таким чином на I курсі відповідно до нормативної частини програми в межах циклу професійної та практичної підготовки майбутні філологи вивчають англійську мову як основну (792 год. – 396 год. (1 сем.) і 396 год. (2 сем.)), а згідно з варіативною частиною програми, їм пропонується курс зіставної граматики (252 год. – 144 год. (1 сем.) і 108 год. (2 сем.)).

На II курсі відповідно до нормативної частини програми в межах циклу професійної та практичної підготовки майбутні філологи вивчають

англійську мову як основну (738 год. – 360 год. (3 сем.) і 378 год. (4 сем.), зіставну граматику 144 год. (4 сем.), а також основи перекладознавства (144 год. – 72 (3 сем.) і 72 (4 сем.) і використання інформаційних ресурсів у перекладі (36 год. – 3 сем.) згідно з варіативною частиною програми, їм пропонуються такі дисципліни, як історія англійської мови (72 год. – 36/36 – 4 сем.); історія перекладу (72 год. 36/36 – 3 сем.); зіставна фонетика (72 год. – 36/36 – 3 сем.).

На III курсі відповідно до нормативної частини програми в межах циклу професійної та практичної підготовки майбутні філологи продовжують вивчати англійську мову як основну (576 год. – 252 год. (5 сем.) і 324 год. (6 сем.), і використання інформаційних ресурсів у перекладі (36 год. – 5 сем.), а також студентам вводять практичний курс перекладу (432 год. – 180 год. (5 сем.) і 252 (6 сем.), згідно з варіативною частиною програми, їм пропонуються такі дисципліни, порівняльна лексикологія (108 год. 54/54 – 6 сем.) і переклад науково-технічної літератури (72 год. 36/36 – 5 сем.).

На IV курсі відповідно до нормативної частини програми в межах циклу професійної та практичної підготовки майбутнім філологам пропонуються такі лекційні курси як от основи перекладознавства (36 год. – 7 сем.) і переклад та редагування комерційних документів (72 год. 36/36 – 7 сем.), вони також продовжують вивчати англійську мову як основну (432 год. – 234 год. (7 сем.) і 198 (8 сем.); згідно з варіативною частиною програми, студенти продовжують займатися практичним курсом перекладу (288 год. – 180 год. (7 сем.) і 108 (8 сем.), і розпочинають навчатися за курсом усного двостороннього перекладу (216 год. – 108 год. (7 сем.) і 108 (8 сем.); а також слухають такі курси як основи редагування перекладу (36 год. – 7 сем.), теоретична граматику (90 год. – 7 сем.) і порівняльна стилістика (90 год. – 8 сем.).

Усе викладене вище ми можемо зобразити у вигляді малюнку (див. рис. 1)

ДИСЦИПЛІНИ	КУРСИ			
	I	II	III	IV
			ГОДИНИ	
ПП			432	216
ПНТЛ / УДП			72	288
АМ (основна)	792	738	576	432
%	100%	80%	60%	50%

Рис. 1 Розподіл годин за напрямом підготовки Філологія (6.020303), освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр.

Де,

АМ – англійська мова;

ПП – практичний курс перекладу;

ПНТЛ – переклад науково-технічної літератури;

УДП – усний двосторонній переклад.

Варто зауважити, що перекладацька практика (5 тижнів) також починається у майбутніх філологів з третього і продовжується до п'ятого курсу. По закінченні четвертого курсу здатність майбутніх філологів виконувати перекладацьку діяльність забезпечується формуванням фахової та іншомовної комунікативної компетенції.

Успішне засвоєння навчального матеріалу припускає отримання відповідних знань та сформованість належних навичок і умінь. Наприклад, з дисципліни «Практичний курс перекладу», вони повинні уміти: здійснювати попередній перекладацький аналіз тексту, визначати мету перекладу, характер його рецепторів і тип тексту оригіналу; вибирати загальну стратегію перекладу з урахуванням його мети і типу оригіналу, уміти здійснювати письмовий (в обмеженому обсязі усний) переклад текстів, що відносяться до сфери основної професійної діяльності; використовувати основні способи і прийоми досягнення значеннєвої, стилістичної адекватності; правильно оформляти текст перекладу відповідно до норм і узусу, типології текстів мовою перекладу.

Як ми бачимо з поданого вище окремі години на навчання усного перекладу з аркуша (УПА) не виділяються, з цього робимо висновок, що скоріш за все йому повинно відводитися місце в практичному курсі перекладу. Таким чином, в межах питання про місце УПА у навчальному процесі нас цікавить така дисципліна як практичний курс перекладу, як ми вже згадували на III курсі на нього відводиться 432 години. У першому семестрі – 180 години, з яких 72 аудиторних годин і 108 годин самостійної роботи студентів (СРС), а у другому семестрі 252 години, з яких 108 аудиторних годин і 144 СРС. На IV курсі практичний курс перекладу займає 288 годин. У першому семестрі – 180 годин, (72 аудиторні години і 108 годин СРС), у другому семестрі 108 (45 аудиторних годин і 63 години СРС).

Роль УПА в практичному курсі перекладу важко переоцінити оскільки якісний УПА можливий лише за наявності у свідомості майбутніх перекладачів значного обсягу словникового запасу, фонових знань [3] та за умови володіння відповідними перекладацькими стратегіями. Цього неможливо досягти без внесення курсу УПА до навчального плану.

Звідси випливає висновок стосовно змісту навчання УПА майбутніх філологів. Цей зміст має бути спрямованим на засвоєння такого обсягу знань навичок і вмінь, який наближається до відповідних характеристик освіченого носія кожної з двох мов, з яких та на які здійснюється переклад. Для забезпечення такої умови необхідне створення відповідних програм навчання, які забезпечували б чітку координацію не тільки змісту навчання практики мовлення та перекладу, розрив яких є неприпустимим, але й змісту усіх інших дисциплін навчального плану. Тому, **перспективи подальших досліджень ми вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні та практичній розробці практичного курсу усного перекладу з аркуша.**

Список використаної літератури

1. Гавриленко Н.Н. Лингводидактические подходы к обучению профессионально ориентированному переводу [Электронный ресурс] / Н.Н. Гавриленко // Дидактика перевода. – Режим доступа: <http://www.gavrilenko-nn.ru/didactics/49/> **2. Сімкова І.О.** Визначення цілей навчання перекладу майбутніх філологів / І.О. Сімкова // Всеукраїнська науково-практична конференція «Традиції та новації сучасної освіти в Україні», 18-19 квітня 2013 р. – Сімферополь : 2013. – С. 28-30. **3. Черноватий Л.М.** Навчально-методичний комплекс для підготовки перекладачів з англійської мови / Л.М. Черноватий // Наукові записи Кіровоградського державного педагогічного університету. 2010. – Вип. 89 (1). – С. 5-13.

Сімкова І.О. Цілі і зміст навчання усного перекладу з аркуша майбутніх філологів

У статті визначено цілі і зміст навчання перекладу майбутніх філологів. Розглянуто роль та місце усного перекладу з аркуша у процесі навчання. Проаналізовано нормативну та варіативну частини навчальної програми для підготовки майбутніх філологів.

Ключові слова: зміст навчання, навчання усного перекладу з аркуша, майбутні філологи, цілі навчання.

Симкова И.О. Цели и содержание обучения устного перевода с листа будущих филологов

В статье описано цели и содержание обучения переводу будущих филологов. Рассмотрены роль и место устного перевода с листа в процессе обучения. Проанализированы нормативная и вариативная составляющие учебной программы для подготовки будущих филологов.

Ключевые слова: содержание обучения, обучение устному переводу с листа, будущие филологи, цели обучения.

Simkova I. The Aims and Content of Interpretation Teaching of the Future Philologists

The article describes the aims and content of interpretation teaching of the future philologists. The role and place of the interpretation from paper in the learning process is considered. The regulatory and variable components of the curriculum for the training of future philologists are analyzed.

Key words: content, interpretation from paper teaching, future philologists, aims of learning.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Караман О. Л.

УДК 378.147:51:004.9

О. І. Тютюнник

**ПРИНЦИПИ ВИБОРУ СИСТЕМ КОМП'ЮТЕРНОЇ
МАТЕМАТИКИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПРОГРАМНИХ ЗАСОБІВ
НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

Вимоги до рівня математичної освіти сучасних фахівців з інженерних та економічних спеціальностей постійно зростають. зазнали суттєвих змін: послабіла роль деяких розділів класичної математики; з'являються нові навчальні математичні дисципліни.

Перехід України до нових моделей ринкової організації економіки призвели до стрімкого зростання попиту на спеціалістів інженерних та економічних спеціальностей. Бурхливий розвиток науки і техніки, процеси глобалізації сучасного суспільства висувають більш жорсткі вимоги до підготовки фахівців нового покоління, зокрема, до рівня їх математичної та інформаційної культури.

Один із напрямів розв'язування проблеми підвищення рівня математичної освіти фахівців наукова спільнота вбачає у впровадженні нових інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання математики. Розглядаючи різні концепції перебудови навчального процесу з вищої математики у ВТНЗ, враховуючи канонічність структури і змісту цієї дисципліни, автор [1, с. 10 – 11] вважає більш перспективним розробку методик використання систем комп'ютерної математики (СКМ) у порівнянні з корінною перебудовою шляхом створення нових комп'ютеризованих курсів математики.

Ідеї створення навчального середовища на базі відомих систем комп'ютерної математики розглядалися ще в кінці минулого та на початку цього століття [1 - 3]. Серед основних переваг такого підходу відмічалась можливість зосередити зусилля на методичному змісті досліджуваної предметної області, розробці нових методик розв'язування задач, алгоритми яких передбачають громіздкі символічні перетворення.

В той же час слід зазначити, що сама концепція використання СКМ у навчанні вищої математики студентів нематематичних спеціальностей поділяється не всіма науковцями. На думку авторів [4, с. 269] такі СКМ як MatLab, MathCad, Mathematica, Maple мають широкі можливості і є відмінним інструментом для науково-дослідної роботи, але занадто швидко призводять до результату, до відповіді, часто приховуючи алгоритм його отримання від користувача, що не дозволяє досягти доброго засвоєння алгоритмів математичних задач. Саме тому такі СКМ вважаються незручними для навчального процесу і пропонується використання додатка Excel.

Для усунення зазначеного недоліку сучасних СКМ авторами [5, 6] запропоновано та реалізовано концепцію адаптації СКМ Maple для

навчання вищої математики студентів технічних спеціальностей через створення навчальних тренажерів для автоматизованого відтворення покрокового ходу розв'язання математичних задач. Проведені дослідження показали, що використання запропонованої методики використання навчальних тренажерів є ефективним сучасним засобом формування умінь і навичок розв'язування типових задач вищої математики як елементів процедурної компетентності майбутніх спеціалістів.

В той же час велика кількість існуючих СКМ породжує проблему обґрунтованого вибору конкретної системи для розробки ПЗНП на їх основі. На жаль, в літературі відсутні ґрунтовні роботи, що присвячені аналізу та порівнянню сучасних СКМ з точки зору оцінки їх середовища для створення ПЗНП у вигляді навчальних тренажерів, що надають можливість автоматизованого відтворення покрокового ходу розв'язання типових задач вищої математики (ТЗВМ) з наявністю текстових коментарів.

Мета даної роботи і полягає в розробці принципів вибору СКМ як середовища для створення ПЗНП указанного типу.

Очевидно, що такі принципи мають базуватися на вимогах до створення та використання ПЗНП указанного типу.

В [6, с. 88] під *ТЗВМ* розуміються математичні задачі, уміння розв'язувати які передбачається засвоєним студентами на рівні навичок у відповідності з навчальною програмою з дисципліни вищої математики для студентів відповідної спеціальності. Під *навчальними тренажерами розв'язування ТЗВМ* розуміється ПЗНП, що призначені для автоматизованого відтворення покрокового ходу розв'язання ТЗВМ з наявністю текстового коментаря, а під навчальними Maple-тренажерами (НМТ) – навчальні тренажери розв'язування ТЗВМ, що розроблені та функціонують у середовищі СКМ Maple [5, с. 91].

В [5, с. 92; с. 103-105] сформульовано завдання і вимоги щодо створення, впровадження та використання НМТ у навчальному процесі ВНЗ. Виділимо серед них ті положення, які, на нашу думку, можливо та необхідно враховувати під час розробки принципів вибору СКМ як середовища для створення навчальних тренажерів указанного типу.

Серед завдань створення НМТ [5, с. 92] виділимо такі:

- 1) забезпечення можливості використання у навчальному процесі незалежно від форми (денна, заочна, дистанційна) навчання;
- 2) забезпечення зміцнення міжпредметних зв'язків;
- 3) забезпечення підготовки ігрових форм занять;
- 4) підвищення ефективності самостійної роботи студентів під час оволодіння навчальним матеріалом та забезпечення можливості здійснення самоконтролю отриманих навичок, умінь і знань;
- 5) створення умов для інтелектуального розвитку студентів і розкриття їх творчого потенціалу;

- 6) підвищення рівня інформаційної культури та інформаційно-комп'ютерної підготовки студентів.

Серед вимог щодо створення НМТ [6, с. 103-104] виділимо такі:

- 1) прийоми розв'язання ТЗВМ мають відповідати встановленим традиціям у вітчизняній педагогічній практиці;
- 2) обов'язкова наявність текстових коментарів українською мовою до всіх кроків розв'язання;
- 3) забезпечення можливості реалізації різного ступеня деталізації;
- 4) можливість модифікації НМТ – відкритий програмний код для внесення змін з метою подальшого вдосконалення не лише авторами, а й користувачами - викладачами і студентами;
- 5) врахування особливостей уваги (стійкість, концентрація, здатність переключатися, розподіл і обсяг);
- 6) зрозумілий інтерфейс.

Серед вимог щодо впровадження та використання НМТ у навчальному процесі ВНЗ [6, с. 104-105] виділимо такі:

- 1) створення відповідної інфраструктури та освітньо-наукового інформаційного середовища – комплексу технічного, програмного, інформаційного та методичного забезпечення, засобів комунікації учасників навчального процесу.
- 2) високий рівень відповідної інформаційно-комп'ютерної підготовки викладачів і студентів;
- 3) провідна роль викладача під час проведення занять з використанням НМТ;
- 4) забезпечення високого ступеня індивідуалізації навчання;
- 5) забезпечення стійкого зворотного зв'язку під час навчання;
- 6) забезпеченість кафедр ВНЗ відповідним апаратним обладнанням і програмними засобами, а також наявність при кафедрі комп'ютерного класу для аудиторного навчання студентів та їх самостійної роботи із застосуванням НМТ;
- 7) наявність допоміжного персоналу, який пройшов стажування або підвищення кваліфікації у сфері комп'ютерно-орієнтованого і дистанційного навчання;
- 8) забезпечення надійного і вільного доступу студентів до НМТ на освітньо-наукових інформаційних ресурсах ВНЗ.

З урахуванням приведених чинників, аналізу чисельної літератури з використання ІКТ у навчанні вищої математики студентів нематематичних спеціальностей, а також власного досвіду розробки та використання ПЗНП зазначеного вище типу запропоновано такі критеріальні ознаки вибору СКМ:

1. Забезпеченість середовища інструментами для реалізації автоматизованого подання математичних виразів та послідовності символічних математичних перетворень у відповідності до традиційного вигляду, як це подається у вітчизняних підручниках та збірниках задач.

2. Рівень забезпеченості інструктивною та навчально-методичною літературою.
3. Забезпеченість середовища інструментами для створення дидактичних матеріалів з високим ступенем наочності.
4. Можливість створення програмних додатків функціонування яких не залежить від середовища в якому вони реалізовані.
5. Досвід роботи викладачів - розробників у відповідному середовищі.
6. Ступінь доступності додатка для широкого використання.
7. Ступінь сумісності різних версій додатка.

Зазначимо, що автори [4, с. 269] до найважливіших загальних характеристик програмних засобів, зручних для викладання розв'язування математичних задач, відносять наявність наочних та інтуїтивно зрозумілих інструментів для представлення алгоритмів методів. Ми з цим абсолютно погоджуємося, але в цих характеристиках відсутня, на наш погляд, головна вимога до програмного засобу: підтримка символічних обчислень.

Відсутність даної вимоги і дозволила авторам [4, с. 269-270] за сформульованими характеристиками обрати табличний матричний процесор Excel. Але ж переважна більшість методів розв'язування навчальних математичних задач передбачають наявність символічних обчислень. В зв'язку із цим, на нашу думку, вибір відповідної СКМ, як середовища для створення ПЗНП не має достойних альтернатив.

Серед інших бажаних характеристик зазначених програмних засобів в [4, с. 269-270] відзначається наявність зручного графічного інтерфейсу, але це універсальна вимога до будь-якого програмного продукту, що призначений для широкого кола користувачів. Наявність можливості відображати всі проміжні обчислення у вигляді таблиці – для наочності висвітлення ідеї методу [4, с. 269] - є, в певній мірі, звуженням принципу забезпеченості середовища інструментами для створення дидактичних матеріалів з високим ступенем наочності.

Стосовно вимоги можливості автоматично перераховувати всі обчислення, наприклад, при інших вихідних даних або при виявленні і виправленні помилки в будь-якій формулі [4, с. 269-270]. В роботі [7, с. 90-91, 94] таку можливість запропоновано називати технологією “живих сторінок” та проведено порівняльний аналіз реалізації цієї технології у додатках Maple, MathCAD, Excel. Відзначено, що реалізація цієї технології в додатку Excel має певні переваги, але тільки в Maple “технологія живих сторінок” підтримується для задач, алгоритм розв'язування яких передбачає символічні перетворення.

Детальному розкриттю запропонованих критеріальних ознак має бути присвячена окрема стаття. За цими ознаками можна виділити такі СКА: Maple, Mathematica, MuPAD та Maxima.

Авторами [8, с. 17] відзначається, що сучасні СКА використовуються математиками, дослідниками й інженерами, а також у вдосконаленні викладання математично-орієнтованих курсів. До

поточних лідерів серед СКА віднесено Maple, Mathematica, і певною мірою також MuPAD. Всі ці додатки комерційні. На даний час, в зв'язку з організаційними та фінансовими проблемами СКА MuPAD припинила своє існування як незалежний проект [9, с. 5]. На основі детального порівняння в авторами [8, с. 488] зроблено висновок про те, що користувачі СКА Mathematica мають дещо більше проблем у порівнянні з користувачами СКА Maple. Суттєва перевага СКА Maxima полягає в її вільному розповсюдженні і на сьогодні спостерігається стрімке зростання популярності її використання. Нами в якості середовища для створення ПЗНП вибрано СКА Maple внаслідок наявності накопиченого на кафедрі вищої математики ВНТУ п'ятнадцятирічного досвіду роботи з цією системою і поки що невисоким рівнем забезпеченості інструктивною та навчально-методичною літературою системи Maxima.

Список використаної літератури

- 1. Ключко В. І.** Проблема трансформації змісту курсу вищої математики в технічних університетах в умовах використання сучасних інформаційних технологій / В.І. Ключко // Дидактика математики: проблеми и дослідження: міжнар. зб. наук. робіт. – Вип. 22. – Донецьк ДонНУ, 2004. – С. 10-15.
- 2. Дьяконов В. П.** Mathematica 4 с пакетами расширений / В. П. Дьяконов. - М.: Нолидж, 2000. - 605 с. - ISBN 5-89251-086-7.
- 3. Михалевич В. М.** Навчально-контролюючий Maple — комплекс з вищої математики / Михалевич В. М. // Інформаційні технології та комп'ютерна інженерія. — 2004. — № 1. — С. 74–78.
- 4. Шамілев Т. М.** Практикум із математики для інженерів-педагогів із використанням пакету Excel / Т. М. Шамілев, А. М. Сухтаєва // Проблеми інженерно-педагогічної освіти / Збірник наукових праць Української інженерно-педагогічної академії. - Харків: УПА, 2012. – №37. – С. 268–273. (http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pipo/2012_37/12stmeue.pdf)
- 5. Михалевич В. М.** Розвиток системи Maple у навчанні вищої математики [Електронний ресурс] / Михалевич В. М., Крупський Я. В. // Інформаційні технології і засоби навчання. — 2011. — Т. 21 — № 1. — Режим доступу до журн. : <http://journal.iitta.gov.ua>.
- 6. Крупський Я. В.** Розвиток системи Maple у навчанні вищої математики майбутніх інженерів-механіків : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.10 / Крупський Ярослав Володимирович. — К., 2012. — 286 с.
- 7. Михалевич В. М.** Реалізації технології “живих сторінок” в Maple, MathCad, Excel / Михалевич В. М. // Вісник ВПІ. — 2004. — № 3. — С. 90–95.
- 8. Аладьев В. З.** Программирование в пакетах Maple и Mathematica: Сравнительный аспект: монография / В. З. Аладьев, В. К. Бойко, Е. А. Ровба. — Гродно : ГрГУ; 2011. — 517 с.
- 9. Клименко В.П.** Современные особенности развития систем компьютерной алгебры / В. П. Клименко, А. Л. Ляхов, Д. Н. Гвоздик // Математические машины и системы. — 2011. - № 2. — С. 3 - 18.

Тютюнник О. І. Принципи вибору систем комп'ютерної математики для створення програмних засобів навчального призначення

Розроблено обгрунтовані принципи вибору системи комп'ютерної математики як середовища для створення програмних засобів навчального призначення у навчанні вищої математики студентів ВТНЗ.

Ключові слова: системи комп'ютерної математики, програмні засоби навчального призначення.

Тютюнник О. И. Принципы выбора систем компьютерной математики для создания программных средств учебного назначения

Разработаны обоснованные принципы выбора системы компьютерной математики в качестве среды для создания программных средств учебного назначения в обучении математике студентов ВТУЗ.

Ключевые слова: системы компьютерной математики, программные средства учебного назначения.

Tyutyunnik O. I. Principles of Choice of the Systems of Computer Mathematic to Create Software Tools for Educational Purposes

Based principles of choice of the systems of computer mathematic as an environment for the creation of software tools for educational purposes in teaching students of higher technical university.

Key words: systems of computer mathematics, software for educational purposes.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. т. н., проф. Михалевич В. М.

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 378.126

Анад Али Шахейд

ФОРМИРОВАНИЕ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫХ ЦЕННОСТЕЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА НА ОСНОВЕ ДИАЛОГА КУЛЬТУР

Современный аспект нравственной жизни общества свидетельствует о девальвации духовных ценностей, смещение приоритетов в сторону материального благополучия. Сегодня особую актуальность приобретает проблема раскрытия основ формирования и содержания ценностной сферы личности, которая является одной из глобальных проблем психолого-педагогической науки.

Все это требует создания адекватного новому времени механизма формирования духовно-нравственных ценностей у будущих учителей изобразительного искусства на основе диалога культур. Именно поэтому педагогический потенциал изобразительного искусства приобретает значительный вес, выступая как средство расширения культурного пространства самореализации личности будущего учителя в условиях поликультурной среды.

Проблема формирования духовно-нравственных ценностей у будущих учителей стала предметом изучения А. Бодалева, Г. Балла, А. Леонтьева, М. Рокича, С. Рубинштейна, А. Мудрика, С. Иваненкова и др.

Методология мультикультурного образования исследованы Г. Дмитриевым, К. Кожаметовой, И. Коном, Д. Лихачевым, К. Ушинским и др.

Проблемы психолого-педагогической взаимосвязи культуры и образования в современных социокультурных условиях представлены в работах С. Беловой, Н. Борытко, Л. Масол, Н. Миропольской, В. Рагозиной, О. Падалки и др.

По мнению А. Мелик-Пашаева, центральной проблемой в педагогике всех народов было сохранение духовно-нравственных ценностей. Сохранение и передача потомкам традиций образования и воспитания, нравов, принципов поведения, идеалов, всего того, что основывается на единстве языка и культуры этноса, в конечном итоге обуславливает формирование личности будущего учителя [4, с. 12-13].

Как справедливо считает В. Зинченко, нравственное и духовное развитие будущего учителя занимает ведущее место в формировании всесторонне развитой личности. Это обусловлено необходимостью воспитания подрастающего поколения в поликультурном обществе [2, с. 143].

Проблема формирования духовно-нравственных ценностей личности будущего учителя стала объектом исследований в области философии. Так, в трудах Сократа рассматриваются такие основные жизненные ценности, как благо, красота, добродетельность. По его мнению, именно эти ценности лежат в основе нравственных поступков человека, дают возможность человеку выходить за рамки своих актуальных возможностей [3, с. 117].

Характерной особенностью концепций мыслителей античности является, то, что они пытались раскрыть содержание определенной ценности самой по себе, независимо от конкретных действий, поступков человека. Именно догматический рационализм эпохи Просвещения стал исходным пунктом формирования аксиологии как учении о ценностях в структуре философии.

Попытку обоснования категории „духовная ценность” можно также встретить в трудах С. Анисимова, Д. Бондарева, Г. Олимкова и других мыслителей.

В отечественной философии осмысление ценностей происходило в нескольких аспектах: культурологическом (В. Андрущенко, Н. Чавчавадзе и др.), социальном (С. Попов, А. Ручка и др.), методологическом (И. Бычко, К. Мирнен и др.), гносеологическом (Г. Амонов, Р. Яровик и др.).

Как психолого-педагогическая проблема интерпретация дефиниции „ценность” впервые была поставлена в 50-х годах XX века, что обуславливалось повышением интереса к нравственным поступкам человека, регуляции поведения и деятельности (С. Анисимов, Б. Бессонов, Л. Коган и др.).

Формирование духовно-нравственных ценностей в жизнедеятельности народов, стран, индивидов, несмотря на кризис образования, ведет к изменению системы образования, его идеала: „от человека образованного” к „человеку культуры” [2, с. 345].

Использование дефиниции „духовно-нравственная ценность” в глобальном дискурсе, определило проблему отсутствия ее общепринятой трактовки, понятийного оформления, логико-семантической и лингвистической интерпретации. Также недостаточно изучены конкретные формирования духовно-нравственных ценностей, их природа, структура и содержание.

На сегодняшний день проблема формирования и развития духовно-нравственных ценностей личности стала объектом исследований в психологии (К. Абульханова-Славская, И. Бех, Б. Братусь, Л. Выготский, С. Максименко, Л. Смирнов, В. Ядов).

Ряд психологов Б. Ананьев, Л. Божович, А. Леонтьев, В. Мясищев, С. Рубинштейн рассматривают ценности в различных аспектах изучения свойств личности, выделяя направленность в качестве доминантной характеристики. Поэтому психологами чаще всего

используется понятие „ценностные ориентации”, под которыми понимают направленность личности на определенные ценности.

Не смотря на то, что в научной литературе существует большое количество теоретических и практических исследований, только в последнее время делаются попытки систематизации полученных результатов (И. Бех, Р. Дилтс, Д. Леонтьев, Л. Смирнов и др.). Мировой опыт исследования духовно-нравственных ценностей предлагает различные концепции относительно их природы, особенностей формирования и развития.

Сделав попытку обобщения результатов исследований духовно-нравственных ценностей, социолог М. Роквич предложил понимать ценности как позитивные или негативные абстрактные идеи, которые ни коем образом не связаны с определенным объектом или ситуацией, а выражают убеждения человека о типах и целях его поведения, предпочитаемых стратегиях осуществления деятельности.

В трудах А. Анисимова, В. Василенко, М. Кагана, В. Тугаринова и других ученых ценности рассматриваются как явления природы (материальные ценности) и общества (духовно- нравственные ценности), которые выражают не только то, что реально существует, но и то, к чему необходимо стремиться. В самом широком понимании духовно-нравственные ценности выступают в качестве явлений, чувств, идеалов, которые имеют определенную значимость для человека, способность удовлетворять различные потребности.

По мнению Б. Братуся, ценности – осознанные, отрефлектированные самые общие смысловые образования человека, которые влияют на его жизнедеятельность, детерминируя поведение и отношение к окружающим [4, с. 14].

Как полагает психолог И. Бех в своей книге „Воспитание личности”, понимание ценностей только лишь как обобщенных осмысленных образований не является целесообразным, так как практически невозможно разграничить более и менее обобщенные смысловые образования. Кроме того, личность – непрерывно развивающаяся система, соотношения между этими смысловыми образованиями нестабильные, они взаимно влияют, взаимодополняют, взаимозаменяют друг друга. Поэтому ценностная система личности может включать осознанные смысловые образования разных уровней общения [1, с. 67].

По нашему мнению, исходя из психолого-педагогических целей, наиболее интегральным является понимание ценностей, предложенное именно академиком И. Бехом, согласно которому, ценности – все то, что ценит личность, что является для нее значимым и важным [1, с. 123-124].

Огромное значение имеет то обстоятельство, что каждый человек находится под влиянием многих культур, и формирование духовно-нравственных ценностей происходит в ситуации постоянного поиска, обмена, выбора. Человек с поликультурным поведением лучше

понижает представителей иных культурных образований, толерантен в отношении с людьми в разных жизненных ситуациях, легко адаптируется в обществе.

Соответственно приоритетными формами и видами педагогической деятельности становятся такие, которые дают будущим учителям изобразительного искусства возможность утверждать, сохранять и развивать этнокультуру. Острота и проблематичность такого подхода связана с социальными реформами, которые привели к резкой смене духовных ценностей в обществе, к существенному ухудшению нравственной атмосферы в стране.

В. Зинченко справедливо подчеркивает на необходимости усиления внимания к духовно-нравственным ценностям народов осознается многими. В настоящее время очень важно, чтобы социальный прогресс сопровождался прогрессом духовным с опорой на культурно-педагогическую самобытность наций и народностей. Это возможно только в условиях творческого освоения и использования народной педагогики, традиционной, педагогической культуры, мудрости воспитания. Традиционная культура воспитания существенно влияет на активное формирование культуры межнационального общения, воспитания, уважения к обычаям, языку, искусству, истории народов страны, других народов мира [5, с. 233].

Именно в контексте всего богатства традиционной педагогической и морально-этической культуры народов представляется возможным вполне демократическим путем, демократическими средствами регулировать иерархию гуманистических взаимосвязей: национальная политика – межнациональные отношения – межнациональные общения – национальное воспитание – межнациональное сотрудничество (содружество, солидарность) – общенациональное согласие, всеобщая гармония с опорой на повсеместный диалог культур.

К перспективам нашего дальнейшего исследования следует отнести изучение влияния духовно-нравственных ценностей на формирование у будущих учителей образовательного искусства творческого мировосприятия.

Список использованной литературы

- 1. Бех І. Д.** Виховання особистості / Бех І. Д. – К. : Либідь, 2003. – Кн. друга. Особистісно орієнтований підхід: науково–практичні засади. – 343 с.
- 2. Бердяев Н. А.** Опыт парадоксальной этики / Н. А. Бердяев. – М. : Изд-во АСТ; Харьков: Фолио, 2003. – 701 с.
- 3. Бондаревская Е. В.** Феноменологический анализ современных концепций воспитания //Теоретико-методологические проблемы современного воспитания: Сборник научных трудов. – Волгоград, Перемена, 2004. – 421 с.
- 4. Братусь Б. С.** Психология. Нравственность.

Культура / Б. С. Братусь. – М. : Наука, 1994. – 217 с. **5. Зинченко В. П.** Образование, культура, сознание / Философия образования для XXI века / Под ред. Н. Н. Пахомова и Ю.Б. Тупталова. М.: Исследовательский центр по проблемам управления качеством подготовки специалистов, 1992. – 305 с. **6. Лисовец И.М.** Значение курса этики для формирования духовной культуры личности в системе высшего образования // Гуманизация образования – императив XXI века. Раздел I. Основы концепции воспитания жизнеспособных поколений (проект). – М., 1996. – 290 с. **7. Мелик-Пашаев А. А.** Педагогика искусства и творческие способности. – М., 1981. – 243 с. **8. Стефановская Т.А.** Педагогика: наука и искусство. – М., 1998. – 462 с. **9. Чернышова И. В.** Творческая самореализация личности в художественно-образовательной деятельности // Искусство и образование. – N 1(51). – 2008. – С. 24-30.

Анад Алі Шахейд. Формування духовно-моральних цінностей у майбутніх вчителів образотворчого мистецтва на засадах діалогу культур

У статті розглядаються духовно-моральні цінності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва як актуальна педагогічна проблема. Розкрито наукові підходи до проблеми структури та змісту духовно-моральних цінностей майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у соціокультурних умовах.

Ключові слова: духовно-моральні цінності, мистецтво, діалог культур, вчителі образотворчого мистецтва.

Анад Али Шахейд. Формирование духовно-нравственных ценностей у будущих учителей изобразительного искусства на основе диалога культур

В статье рассматриваются духовно-нравственные ценности будущих учителей изобразительного искусства как актуальная педагогическая проблема. Раскрыты научные подходы к проблеме структуры и содержания духовно-нравственных ценностей будущего учителя изобразительного искусства в социокультурных условиях.

Ключевые слова: духовно-нравственные ценности, искусство, диалог культур, учителя изобразительного искусства.

Anad Ali Shaheyd. Formation of Moral Values in the Future Teachers of Art on the Basis of the Dialogue of Cultures

The article deals with the spiritual and moral values of the future teachers of the fine arts as an urgent pedagogical problem. Revealed scientific approaches to the problem of the structure and content of the spiritual and

moral values of the future teacher of fine arts in the social and cultural conditions.

Key words: spiritual and moral values, the art, the dialogue of cultures, art teacher.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чернуха Н. М.

УДК 378. 14

Ю. В. Юсеф

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У СУЧАСНОМУ СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Підвищення вимог до професійного рівня сучасного фахівця актуалізують проблеми фахової підготовки, які висвітлено у державних національних програмах „Освіта” („Україна ХХІ століття”), законах України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Концепції виховання особистості в умовах розвитку української державності”, „Концепції виховання гуманістичних цінностей” тощо.

Прогрес, який відбувається зараз у медичній галузі вимагає від сучасного фахівця цієї галузі оволодіння високим рівнем комунікативної культури, від якої невід’ємно залежить оцінка його як кваліфікованого спеціаліста.

Наразі в Україні посилюється увага щодо підвищення не тільки професійних якостей майбутніх лікарів, а й зокрема, формування у них комунікативної культури, що є необхідною компетенцією особистісної самореалізації та самовдосконалення. Тому відносини “лікар-пацієнт” вимагають не тільки медичних знань, а й високого рівня комунікативної культури лікаря, яка формується у процесі психолого-педагогічної підготовки студента-медика, і є сутнісною характеристикою особистості спеціаліста, як один з показників рівня його фахової підготовки.

У зв’язку з цим увага до проблеми формування комунікативної культури майбутніх лікарів набуває надзвичайно актуального значення у сучасному соціокультурному середовищі.

Для нашого дослідження особливо цінним є сучасні наукові здобутки з формування комунікативної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах (Г. Балл, В. Моляко, О. Дубасенюк, А. Капська, С. Сарновська, О. Сисоєва, Л. Савенкова, Т. Шепеленко). Нами встановлено, що формування комунікативної культури сучасного фахівця залежить від вербальної взаємодії викладача та студентів

(В. Кан-Калік, О. Леонт'єв, С. Мусатов, Т. Нетчинов, А. Реан, А. Хараш), а також від ефективності впровадження інноваційних педagogічних технологій у навчально-виховний процес ВНЗ щодо формування комунікативної культури (О. Пехота, І. Підласий, О. Сисоєва).

Зважаючи на те, що комунікативна культура майбутнього лікаря є складним, багатоаспектним та інтегративним утворенням, яке складається із взаємопов'язаних компонентів, а тому й потребує системного підходу до її формування. Процес формування комунікативної культури відбувається в рамках системи професійної підготовки майбутніх фахівців, тобто включається як підсистема у загальну систему фахової підготовки студентів у вищих медичних навчальних закладах.

Нам імпонує думка І. Тимченко, що продуктом культури є сама людина, яка одночасно є творцем культури; головне джерело культури – діяльність людини. Культура містить способи та результати діяльності людини [7, с. 2].

Специфіка медичної діяльності визначає необхідність постійного вдосконалення організаційно-методичних умов формування комунікативної культури студентів-медиків, що зумовлене загальними закономірностями навчально-виховного процесу та змістом професійної підготовки студентів. Ефективність реалізації цього завдання буде найвищою за умови побудови навчально-виховного процесу у вищому медичному закладі на засадах компетентнісного підходу (Н. Бібік, В. Луговий, О. Овчарук, О. Пометун, О. Сухомлинська тощо).

Спираючись на результати дослідження науковців А. Курінної, Г. М'ясоїд, І. Тимченко, О. Уваркіної, Т. Шепеленко щодо визначення дефініцій „комунікативна культура”, „комунікативна компетентність”, „соціально-комунікативна культура”, нами було встановлено, що до складових комунікативної культури входять такі поняття як: гуманність, толерантність, чуйність, емпатія, атракція, взаєморозуміння, людинолюбство. Нами також було з'ясовано, що комунікативну культуру майбутніх лікарів характеризують такі показники: вміння слухати, наявність соціально-перцептивної, рефлексивної та емпатійної здатності, здатність ясно мислити в умовах стресової ситуації, особиста проникливість, спостережливість, творче натхнення, наполегливість у досягненні мети, націленість на самоосвіту, вміння переконувати, а також органічна міміка, жести, зовнішній вигляд, загальне враження, здатність до взаєморозуміння в різних умовах обміну інформацією.

У своєму дослідженні О. Уваркіною доведено, що досконалу професійну діяльність лікаря не можна розглядати відокремлено від його особистісних якостей, загальноприйнятих норм поведінки, знання психолого-педагогічних основ, етики, деонтології та „суб'єкт-суб'єктних” стосунків спілкування в системі „лікар-пацієнт” [8, с. 4].

Ґрунтовними для нашого дослідження є наукові доробки щодо комунікативної інтерперсональної взаємодії між лікарем та пацієнтом,

які представлено у працях Ю. Віленського, О. Орлова, М. Петрова, О. Шалімова, В. Хохоля, М. Яровинського, І. Вітенка, І. Леоненко, В. Оріховського.

На переконання О. Кравченко, прогрес у медичній галузі безпосередньо впливає на професійну підготовку через систему вищої медичної освіти, змінює вимоги до рівня знань, умінь і навичок, їх творчого розвитку, світогляду, до надійності підготовки фахівців [5, с. 5].

На думку науковця О. Корніяки, „комунікативна культура” є морально-зорієнтований засобом спілкування, спрямованим на афективно-інформаційний обмін між людьми, який опосередковує їх взаємовплив і взаємодію, уможлиблює міжособистісне сприйняття й взаєморозуміння [3]. На думку дослідника, комунікативна культура – це довершена готовність і спроможність особистості до спілкування з оточенням [4].

Дещо іншої точки зору дотримується дослідник Ю. Ємельянов, щодо комунікативної культури. У своєму дослідженні „Активные групповые методы социально-психологической подготовки специалистов” він пропонує розглядати комунікативну культуру як складну особистісну характеристику, що включає психологічні знання, комунікативні здібності, уміння, навички та певні властивості особистості (характер, темперамент, емоційний стан), які виявляються під час спілкування з людьми [2, с. 72].

Достатньо цікавим є науковий підхід С. Знаменської щодо визначення поняття „комунікативна культура”, згідно з яким воно розглядається як специфічний спосіб організації спілкування. Культура комунікації характеризується наявністю власних комунікативних здібностей, ставленням до співбесідника як до цінності, вивченням його індивідуальних особливостей, умінням володіти комунікативною ситуацією та наявністю системи комунікативних норм і правил [3, с. 31].

У контексті здійсненого дослідження вважаємо за необхідне виокремити структуру комунікативної культури майбутнього лікаря, спираючись на наукові доробки І. Зязюна, який включає такі основні складові [5]:

1). *індивідуально-особистісну*, компонентами якої є індивідуальні особливості особистості (темперамент, характер, здібності, інтелектуально-пізнавальна сфера, екстравертованість / інтровертованість та ін.) та її прижиттєві надбання (ідеали, установки, цінності, моральні якості, етичні норми);

2). *мотиваційно-вольову*, яка охоплює потребово-мотиваційний (потреби в пізнанні й самопізнанні, в оцінці інших людей, у спілкуванні, самоствердженні, самовдосконаленні, самовираженні; мотивація досягнення успіху й уникнення невдач; спрямованість особистості на своє „Я”, на комунікативний контакт, на справу) та емоційно-вольовий компоненти (самоконтроль, емоційна стійкість, емоційна культура

(культура прояву емоцій), уміння уникати конфлікту або ефективно виходити з нього);

3). *соціально-комунікативну*, яка включає соціально-психологічний (емпатія, сприйняття себе та інших, уміння бути потрібним, рефлексивність, усвідомлення соціальної ролі й манери поведінки, узгодженої з цією роллю) та індивідуально-комунікативний компоненти (взаємозв'язок, взаєморозуміння; уміння встановлювати й підтримувати контакт, зворотній зв'язок; мовна компетентність, культура мислення і мови, мовленнєва активність; комунікативні знання, уміння та навички) [6, с. 75-77].

Таким чином, зазначені складові структури взаємодоповнюють одна одну та впливають на якість комунікативної культури майбутнього фахівця. Відзначимо, що для успішної самореалізації особистості у професійній сфері комунікативна культура має бути притаманна фахівцям усіх профілів (гуманітарного, економічного, технічного тощо).

На переконання О. Корніяки, помилковою є думка, що людина високої культури одночасно володіє й професійною педагогічною культурою. Кожна з них має свої типові ознаки та структурні елементи. Комунікативна культура особистості є невід'ємною складовою частиною професійної культури й культури особистості зокрема, являє собою ступінь засвоєння комунікативного досвіду у вигляді знань, умінь, навичок [4, с. 234-236].

Отже, на основі узагальнюючого психолого-педагогічного аналізу у нашому дослідженні комунікативна культура, як одна зі складових загальної культури особистості, зумовлено трансформаційними процесами та новими вимогами до сучасного медичного працівника. Все це дало нам можливість визначити *комунікативну культуру майбутніх медиків як інтегративне особистісне утворення, яке включає знання про етикетні норми та уміння спілкування, що регулює неконфліктні відносини з пацієнтами, їхніми родичами та зі своїми колегами-медиками у процесі міжособистісного спілкування.*

Таким чином, аналіз психолого-педагогічних джерел переконливо свідчать, що підвищення рівня сформованості комунікативної культури майбутніх лікарів залежить не тільки від успішного використання інноваційних підходів, а й від суттєвої перебудови традиційно існуючих засобів організації навчально-виховного процесу у вищих медичних закладах у сучасному соціокультурному середовищі.

Перспективи подальших розробок, на наш погляд, передбачають удосконалення науково-методичного інструментарію педагогічної діагностики комунікативної культури майбутніх медиків при вивченні фахових та психолого-педагогічних дисциплін.

Список використаної літератури

1. Головин Б. М. Основы культуры речи / Б. М. Головин. – М., 1980. – 186 с.
2. Емельянов Ю. В. Активные групповые методы социально-психологической подготовки специалистов / Ю. В. Емельянов // Вопросы психологии. – 1993. – № 4. – С. 69–73.
3. Знаменская С. В. Педагогические условия формирования коммуникативной культуры студентов в процессе профессиональной подготовке в вузе: дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.06 / Стояна Васильевна Знаменская. – Ставрополь, 2004. – 169 с.
4. Корніяка О. М. Психологія комунікативної культури школяра: [монографія] / О. М. Корніяка. – К.: Міленіум, 2006. – 336 с.
5. Кравченко Е. В. Развитие коммуникативной культуры учащихся в условия гуманизации образования: дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: 13.00.01 / Елена Вячеславовна Кравченко. – Саратов, 2004. – 183 с.
6. Педагогічна майстерність: [підручник] / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. – [2-ге вид., доп. іпереробл.]. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
7. Тимченко Ірина Ігорівна. Формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу: Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. - Х., 2001. – 20 с.
8. Уваркіна О. В. Професійно-педагогічна складова гуманітарної підготовки майбутніх лікарів // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Вид.центр КНЛУ, НМАУ. – 2002. – Вип. 19. - С. 161-164.

Юсеф Ю. В. Особливості формування комунікативної культури майбутніх лікарів у сучасному соціокультурному середовищі.

У статті досліджено комунікативну культуру як необхідну складову професіоналізму майбутнього медичного працівника; виокремлено структуру комунікативної культури майбутніх лікарів в умовах соціокультурного середовища. В ході аналізу психолого-педагогічної літератури було розроблено авторське визначення дефініції „комунікативна культура майбутнього лікаря”.

Ключові слова: комунікативна культура, професійна культура, зміст та структура комунікативної культури, студенти вищих медичних закладів.

Юсеф Ю. В. Особенности формирования коммуникативной культуры будущих врачей в условиях современной социокультурной среды

В статье исследовано коммуникативную культуру как необходимую составляющую профессионализма будущих врачей в условиях современной социокультурной среды. В ходе анализа

психолого-педагогической литературы было представлено авторское определение дефиниции „коммуникативная культура будущего врача”.

Ключевые слова: коммуникативная культура, профессиональная культура, содержание и структура коммуникативной культуры, студенты высших медицинских заведений.

Youssef Yu. V. Peculiarities of the Communicative Culture of the Future Doctors in Today's Social and Cultural Environment

In the article the communicative culture of professionalism as a necessary part of the future doctors in today's social and cultural environment. In analyzing the psychological and educational literature was presented to the author's definition definition of „communicative culture of a doctors”.

Key words: communicative culture, professional culture, content and structure of the communicative culture, students of higher medical institutions.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чернуха Н. М.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Анад Али Шахейд – здобувач кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

Атаманчук Юрій Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Уманської філії Київського інституту бізнесу та технологій.

Білецька Любов Степанівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри математики та методики викладання математики початкового навчання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Бондаренко Тетяна Вікторівна – завідувач відділу навчальних лабораторій та комп'ютерних класів Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.

Гуревич Роман Семенович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, директор Інституту магістратури, аспірантури, докторантури Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Давискіба Оксана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, докторант Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дітковська Леся Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов та інформаційно-комунікаційних технологій Академії праці, соціальних відносин і туризму м. Київ.

Золотарьова Олена В'ячеславівна – старший викладач кафедри хімічних та харчових технологій Української інженерно-педагогічної академії.

Кадемія Майя Юхимівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедрою інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Кириленко Неля Михайлівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Ковальчук Володимир Юльянович – доктор педагогічних наук, завідувач кафедри математики та методики викладання математики початкового навчання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Коляда Михайло Георгійович – доктор педагогічних наук, професор кафедри інформаційних технологій і систем Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Крупенко Ольга Вікторівна – викладач Тавричеського державного агротехнологічного університету.

Кутепова Людмила Михайлівна – кандидат педагогічних наук, докторант Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ломакіна Лариса Володимирівна – старший викладач Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».

Монастирна Галина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, докторант Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Носуля Петро Володимирович – магістр фізики, аспірант ЛНУ імені Тараса Шевченка, вчитель фізики та інформатики КЗ «Георгіївська ЗОШ I-III ступенів №1» Луганської обл. Лутугинського району.

Осадчий Вячеслав Володимирович – кандидат педагогічних наук, професор кафедри інформатики і кібернетики Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Переяславська Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій та систем Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Птахіна Ольга Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри державної служби, адміністрування та управління Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Стасів Наталія Іванівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри математики та методики викладання математики початкового навчання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Силюга Людмила Петрівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри математики та методики викладання математики початкового навчання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Сімкова Ірина Олегівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри АМГС № 3 факультету лінгвістики Національного технічного університету України «Київський Політехнічний Інститут».

Тютюнник Оксана Іванівна – асистент кафедри вищої математики Вінницького національного технічного університету.

Чиженкова Рогнеда Олександрівна – доктор медичних наук, провідний науковий співробітник Інституту біофізики клітини РАН.

Шевчук Олег Борисович – кандидат економічних наук, директор Інституту інформаційного суспільства.

Яровенко Анатолій Григорович – кандидат технічних наук, доцент кафедри математики та методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Юсеф Юлія Володимирівна – викладач кафедри української мови та гуманітарних наук Луганського державного медичного університету.

Наукове видання

ВІСНИК

Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(педагогічні науки)

№ 21 (280) листопад 2013

Відповідальний за випуск:
д. т. н., проф. **О. С. Меньяйленко**

Здано до склад. 27.08.2013 р. Підп. до друку 27.09.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 17,90. Наклад 200 прим. Зам. № 192.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
вул. Оборонна, 2, м. Луганськ, 91011. Т/ф: (0642) 58-03-20.
e-mail: alma-mater@list.ru
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р.